

Vol 1, 2012 (SCARJ)

Sonari College Academic and Research Journal

সোণারি মহাবিদ্যালয় বিদ্যায়তনিক আৰু গৱেষণা পত্ৰিকা

Sonari College Research Committee

Library GPY

to

Dr. RAJEN TAMULI
Principal
SONARI COLLEGE
SONARI - 785690

Vol. 1, 2012 (SCARJ)

Sonari College Academic and Research Journal

সোণাৰি মহাবিদ্যালয় বিদ্যায়তনিক আৰু গৱেষণা পত্ৰিকা

Sonari College Research Committee

Sonari College Academic and Research Journal (Annual)
published by Sonari College Research Committee, Sonari
College, District- Sivasagar, Assam, India, Pin- 785690.

Editorial Board

Advisors:

Dr. Rajen Tamuli
Arpan Kr. Baruah
Sunil Dutta
Dilip Ranjan Baruah

Editor:

Dr. Rana Konwar

Members:

Reeta Dutta
Paranan Konwar
Chakrapani Patir
Dr. Anita Konwar

Printed at:

Urmila Offset Printers, Sonari, Sivasagar, Assam

Disclaimer: The responsibility for the facts, data furnished in the articles and conclusions drawn is entirely that of the author(s).

CONTENTS

১। মিচিং লোক-গীতৰ শিল্পবস্তু / বঘুনাথ কাগয়ুং	১
২। অসমৰ লোকবিশ্বাসত নদী / বীতা দত্ত আৰু পদ্মকুমাৰী গগৈ	১৩
৩। অসমীয়া নেপালীসকলৰ বিবাহৰ গীত-মাত / জ্যোতিৰেখা গগৈ	২৪
৪। মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনি আৰু প্ৰাথমিক শিক্ষাত ইয়াৰ প্ৰভাৱ / ৰাণু মহন, ৰাজীৱ কটকী আৰু প্ৰণীতা কলিতা	৩১
৫। চাহ বাগিছাৰ শিশুৰ শিক্ষাৰ সমস্যা আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় / সুশীল চুড়ী	৩৮
৬। আহোমসকলৰ মাজত প্ৰচলিত শাক্তমূলীয় মাতৃ পূজা 'সুবচনী সবাহ': এক অৱলোকন / দিব্যজ্যোতি কোঁৱৰ	৪৪
7. EHMO and Normal Coordinate Analyses of bis (N, N'-diethyldithiocarbamate) copper (II) / P. K. Gogoi, R. Konwar & S. N. Rajkhowa	59
8. Techniques of Teaching Drama in Conventional English Classroom / Anita Konwar	75
9. Ethnobotanical Study of Pteridophytic Plants of Sivasagar District / P. K. Baruah	84
10. Portrayal of Mahatma Gandhi in Chaman Nahal's 'The Crown and the Loincloth' / Sunil Dutta	90
11. Analyzing Gandhi and his views on women / Lindy Goodwin	105
12. Identity Politics of The Ethnic Groups in Assam : A case study of the Deori / Lucky Chetia	113
13. Library Automation and its Implication / Nijumoni Changmai	124
14. Effect of Environment on Laser linewidth measurement / Rina Borthakur & Rajen Tamuli	142
15. Exploring causes of Depletion of reserve forests in Assam- A case study in Sapekhati Reserve Forest / Dilip Ranjan Baruah	151

মিচিং লোক-গীতৰ শিল্পবস্তু

ৰঘুনাথ কাগয়ুং
সহকাৰী অধ্যাপক (জ্যেষ্ঠ), অসমীয়া বিভাগ
সোণাৰি মহাবিদ্যালয়।

১.০০ অৱতৰণিকা

মিচিং জনগোষ্ঠী অসমৰ দ্বিতীয় বৃহৎ জনজাতি। নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা মিচিং সকল মঙ্গোলীয় প্ৰজাতিৰ অন্তৰ্গত। অতীজত মিচিং জনগোষ্ঠীৰ লোক 'নেফা' (NEFA- North East Frontier Agency) ত বসবাস কৰিছিল। একালৰ অসমৰ অন্তৰ্ভুক্ত এই পাহাৰীয়া ঠাইডোখৰক বৰ্তমান অৰুণাচল প্ৰদেশ নামেৰে জনা যায়। পাহাৰীয়া ঠাই এৰি মিচিংসকলে কালক্ৰমত অসমৰ ভৈয়াম অঞ্চলত বসবাস কৰিবলৈ ধৰে। অসমেই বৰ্তমান মিচিং জনগোষ্ঠীৰ প্ৰধান বাসভূমি যদিও কিছু মিচিং লোক এতিয়াও অৰুণাচল প্ৰদেশত বসবাস কৰি আছে।

১.০১ ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা মিচিং ভাষা বৃহৎ চীন-তিব্বতীয় ভাষা-গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত উত্তৰ অসম শাখাৰ এটা উপ-শাখা। মিচিং ভাষাৰ কথিত ৰূপ অত্যন্ত চহকী। কিন্তু নিজা লিপিৰ অভাৱে মিচিং লিখিত সাহিত্যক কিছু বছৰৰ আগলৈকে সমৃদ্ধ কৰিব পৰা নাছিল। সম্প্ৰতি তেওঁলোকে ৰোমান লিপি গ্ৰহণ কৰি ভাষা-সাহিত্যৰ চৰ্চা অব্যাহত ৰাখিছে আৰু ৰোমান লিপিৰ ব্যৱহাৰে মিচিং লিখিত সাহিত্যৰ ভঁৰালো টনকিয়াল কৰি তুলিছে।

১.০২ মিচিং লোক-সাহিত্য অতি চহকী আৰু ঐশ্বৰ্যশালী। মিচিং লোক-সাহিত্যত এফালে পাহাৰীয়া জীৱন প্ৰৱাহত উটি-ভাঁহি ফুৰা বিভিন্ন নৃ-গোষ্ঠীৰ সৈতে লাভ কৰা মধুৰ সান্নিধ্য আৰু বৰ্ণিল অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতিচ্ছবি প্ৰকাশ পাইছে আৰু আনফালে ভৈয়ামৰ ভিন্ন জনগোষ্ঠী, ভিন্ন ধৰ্মাৱলম্বী আৰু ভিন্ন ভাষীৰ নিকট সান্নিধ্যৰ বৰ্ণময় অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতিবিস্ব প্ৰতিফলিত হৈছে।

মিচিং লোক-সাহিত্যৰ ইতিহাস মিচিং জনগোষ্ঠীৰ সমানেই প্ৰাচীন। ছপাশালৰ ব্যৱহাৰৰ আগতে মুখেই আছিল তেওঁলোকৰ একমাত্ৰ প্ৰকাশ মাধ্যম।

মিচিং সমাজত বুৰঞ্জী লিখা প্ৰথা নাছিল। সেই কাৰণে মিচিং মৌখিক সাহিত্য বা লোক-সাহিত্যক মিচিং সমাজ-জীৱনৰ ইতিহাস বুলিও ক'ব পৰা যায়।

নিৰক্ষৰ আৰু চহা মিচিং লোকহে মিচিং লোক-সাহিত্যৰ জন্মদাতা; শিক্ষিত আৰু বিদ্বান লোক নহয়। গ্ৰাম্য জীৱনকে জীৱন হিচাপে সাৰটি লোৱা সাধাৰণ অশিক্ষিত লোকসকলে মনৰ ভাৱ বিভিন্ন কাল আৰু পৰিস্থিতিত লোক-সাহিত্যত প্ৰকাশ কৰি আহিছে। মিচিং ধৰ্মীয় গীত (মিৰি আ'বাং আৰু মিবু আ'বাং) আৰু ঋতুকালীন গীত (বিৰ্দ্গুগ নি'তম)সমূহত মিচিং জাতি আৰু মানুহৰ জন্ম, বাসস্থান, খাদ্যাভ্যাস, সাজপাৰ, প্ৰব্ৰজন, আধ্যাত্মিক দৰ্শন ইত্যাদি সম্পৰ্কে জানিব পৰা যায়। অই নি'তম, বিননি-গীত (কাবান), সাঁথৰ (চলক), ফঁকৰা-যোজনা (লুচে-লুক'ৰ), প্ৰবচন (লুচ'ক) বোৰত মিচিং লোক-জীৱন আৰু লোক-মনৰ অবিষ্মৰণীয় প্ৰতিচ্ছবি প্ৰকাশ পাইছে।

মিচিং লোক-সাহিত্যৰ পৰিসৰ অতি বিস্তৃত। কথাবস্তুৰ ভিন্নতা আৰু বিচিত্ৰতা, ভাৱবস্তুৰ স্বকীয়তা আৰু প্ৰকাশ ৰীতিৰ বিশিষ্টতা মিচিং লোক-সাহিত্যৰ মৌলিক দিশ।

১.০৩ মিচিং লোক-সাহিত্যৰ প্ৰধান বিভাগটোৱে হৈছে মিচিং লোক-গীত। মিচিং লোক-সাহিত্য মূলতঃ গীত-প্ৰধান। মিচিং লোক-গীতবোৰ যুগ যুগ ধৰি মিচিং সমাজত মৌখিক ৰূপত প্ৰচলিত হৈ আছে। মিচিং নিৰক্ষৰ লোকে গীতৰ মাজেদিয়ে প্ৰকাশ কৰি আহিছে মনৰ ভাৱ-কল্পনা, আবেগ-অনুভূতি। নিৰক্ষৰ লোক-মাত্ৰেই কল্পনাপ্ৰিয়, অনুভূতিপ্ৰৱণ। মিচিং লোক-গীতসমূহত এইবোৰৰ প্ৰকাশ স্বতঃসিদ্ধ।

১.০৪ মিচিং লোক-গীতৰ শিল্পবস্তুৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নেই এই অধ্যয়ন-কাৰ্যৰ মূল উদ্দেশ্য। গৱেষণা-কাৰ্যৰ প্ৰধান অধ্যয়ন পদ্ধতি হিচাপে বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন পদ্ধতি বাচি লোৱা হ'ব। অধ্যয়নৰ সামগ্ৰী হিচাপে লোক-সাহিত্য আৰু লোক-সংস্কৃতি বিষয়ক গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে। প্ৰয়োজনীয় বহু তথ্য ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ দ্বাৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

১.০৫ মিচিং লোক-গীতক বিষয়বস্তুৰ আধাৰত বহলভাৱে পাঁচ

শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পৰা যায় :

১. অনুষ্ঠান-আধাৰিত,
২. কথোপকথন-আধাৰিত,
৩. বিননি-আধাৰিত,
৪. কৰ্ম-আধাৰিত আৰু
৫. বিবিধ বিষয়-আধাৰিত।

এসময়ৰ 'নেফা'ৰ পাহাৰীয়া জীৱন -প্ৰণালী আৰু পৰৱৰ্তী সময়ৰ অসমৰ ভৈয়ামৰ জীৱন-শৈলীৰ সংমিশ্ৰিত আৰু বৰ্ণাঢ্য প্ৰতিচ্ছবিৰ প্ৰতিফলনেই মিচিং লোক-গীতৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু। মিচিং সমাজ-জীৱন, লোক-মন, লোক-জীৱনৰ বৰ্ণময় প্ৰতিচ্ছবি, পৰম্পৰা-লোকাচাৰ, বিশ্বাস-অবিশ্বাস, জ্ঞান-অভিজ্ঞতা, ভাৱ-কল্পনা, আবেগ-অনুভূতি ইত্যাদি প্ৰতিচ্ছবিৰ প্ৰতিফলন মিচিং লোক-সাহিত্যৰ প্ৰাণবস্তু।

২.০০ মিচিং লোক-গীতৰ শিল্পবস্তু

মিচিং লোক-গীতবোৰ মূলতঃ গীত যদিও সাহিত্য হিচাপেও এইবোৰ অতি উচ্চ মানবিশিষ্ট। উচ্চস্তৰৰ সাহিত্যৰ আটাইবোৰ শিল্পগুণেই মিচিং লোক-গীতত বিদ্যমান। বিশেষকৈ মিচিং লোক-গীতবোৰক একোটা কবিতা বুলি ক'ব পৰা যায়। উচ্চ আৰু মানসম্পন্ন কবিতাত থকা ছন্দ, অলংকাৰ, ৰস, ধ্বনি, বক্তব্য, প্ৰতীক, চিত্ৰকল্প, মানসচিত্ৰ, উপমা, ব্যঞ্জনা, শব্দ চয়ন আৰু লালিত্যপূৰ্ণ ভাষা- এই আটাইবোৰ দিশেই মিচিং লোক-গীতত সমাহাৰ ঘটিছে। এই দিশবোৰৰ সুন্দৰ সমাহাৰে মিচিং লোক-গীতক প্ৰদান কৰিছে স্বৰ্ণিল ঐশ্বৰ্য্য আৰু লোকগীতবোৰ পৰিণত হৈছে একো একোটা উচ্চ আৰু মান-সম্পন্ন কবিতালৈ।

২.০১ মিচিং লোক-গীতৰ ছন্দ

২.০১.০১ মিত্ৰাক্ষৰ ছন্দ

প্ৰায়খিনি মিচিং লোক-গীতেই মিত্ৰাক্ষৰ ছন্দত ৰচিত। যেনে-

- ক) 'কম্ভুং লক্কেব বেইয় লক্কেব
পিতপা লক্কেব জেয়াঙে লক্কেব
অইনম আল্গে কাংল্গে চুতাগাই
অইনম আঙাবে কাংঙাব চুতাগাই

অইয়া দেঃপিনেম পিন্‌মান বচুতাই
 অইনম দেঃপঙেম পন্‌মান বচুতাই
 অইনম দংকুংক গ্‌মান বচুতাই
 চিবিঅ দংকুংক গ্‌মান বচুতাই।’^১

(ল’বালি কালৰে পৰা তুমি মোৰ চকুত পৰিছিলি; মই তেতিয়াৰে পৰা তোমাক ভাল পাইছিলোঁ। বালি-ঘৰ সাজি, বালিৰ ভাত ৰান্ধি তেতিয়াৰ পৰা তোমাৰ লগত আপং পান কৰিছিলোঁ। আমাৰ প্ৰণয় লীলা চলি আছে দুয়োৰে চাক্ষুয মিলনেৰে।)

খ) ‘নাঃনীকী আলাক্
 লাগদাগ্‌ দলনা
 নাঃনীকী আলাক্
 লাগ্‌মুৰ তনেয়া’^২

(মায়ে মোক জন্ম দিওঁতে নিদিবলগীয়া ঠাইত হাত দিলে নেকি - যি দোষত মই আজি কষ্ট ভুগিছোঁ।)

২.০১.০২ অমিত্ৰাঙ্কৰ ছন্দ

‘অইয়া তেকা:লক তীবকী তীকা:লক /
 অমুমা তেকা:লক গ্‌ক্‌নে লাজুকা /
 অমুম নম্‌দানী কা:ল্‌ও নম্‌দানী।’^৩

(তোমাক চিনি পোৱা দিন ধৰি, তোমাক লগ পোৱা দিন ধৰি কেৱল তোমাৰ কথাই ভাবি থাকিবৰ মন যায়, কেৱল তোমাকে চাই থাকিবৰ মন যায়।)

২.০১.০৩ মাত্ৰাবৃত্ত ছন্দ

মিচিং লোক-গীতৰ আন এক মন কৰিবলগীয়া দিশ হ’ল মাত্ৰাবৃত্ত ছন্দৰ ব্যাপক প্ৰয়োগ। এই ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ পঞ্চমাত্ৰিক মাত্ৰাবৃত্ত ছন্দৰ প্ৰয়োগেই

সৰ্বাধিক। যেনে-

// / / / // / / /
 ‘অইয়া নেঙানে নেইয়ে নেঙানে
 // / / / // / / /
 অইয়া নেঙানে নেইয়ে নেঙানে
 // // / / // // / / /
 অইনম্‌ নেঙানে ঙনতিদ্বমদুনে।’^৪

(মানুহবোৰ ইমানেই ঈৰ্ষাপৰায়ণ যে তোমাৰ আৰু মোৰ ভাল পোৱা সহ্য কৰিব নোৱাৰি সিহঁতে আমাৰ প্ৰেমকে ঢাকি দিব বিচাৰিছে।)

৫+৫+৫+৫- এই ৰূপত ইয়াৰ ছন্দটো নিৰ্মাণ কৰা হৈছে।

২.০১.০৪ লয় আৰু ধ্বনিৰ প্ৰাধান্য

মিচিং লোক-গীতক যথার্থকৈ কবিতা বুলিব পাৰি। বেছি ভাগ পদেই মিলিতান্ত ছন্দত সজা। পদবোৰ লয় আৰু ধ্বনি প্ৰধান। লয় আৰু ধ্বনিৰ মাত্ৰা বেছি হোৱাৰ কাৰণে গীতবোৰ হৈ পৰিছে অধিক শ্ৰুতিমধুৰ। যেনে-

‘বা:ব বা:ব বা:ব আৰিয়াঙা
 না:ন না:ন না:ন পাগায়াঙা
।’^৫

(মাও এলাগি, দেউতাও এলাগি, এলাগি সিহঁতৰ পো-জীও)

৩.০০ মিচিং লোক-গীতত অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ

মিচিং লোক-গীতৰ আকৰ্ষণৰ অন্যতম আধাৰ হ’ল অলংকাৰৰ সঘন প্ৰয়োগ। গীতবোৰত অনুপ্ৰাস অলংকাৰৰ প্ৰয়োগ বিশেষভাবে উল্লেখযোগ্য। ‘নেইয়া’, ‘অইয়া’, ‘অউৱা’, ‘বা’বই বা’ বা’, ‘না’নই না’না’ আদি শব্দ গীতবোৰত পুন: পুন: ব্যৱহাৰ কৰিছে আৰু একেটা ধ্বনিৰ পুন: পুন: উচ্চাৰণে শ্ৰুতি মাধুৰ্যৰ সৃষ্টি কৰিছে।

৩.০১ অনুপ্ৰাস অলংকাৰ

ক) ল’ল’লে ল’লে ল’লে
 দাৱ ল’লে ল’লে ল’লে
 চিচুক্‌ চুক্‌ব চুক্‌ব বদিয়া
 ৰীগাম্‌ গাম্‌ব গাম্‌ব বদিয়া’^৬

(সাজি-কাচি ওলোৱা হেৰা ভনীসকল, বালি চৰাইৰ দৰে মাটিত ভৰি
নিদিয়াকৈ দেও দি ওলোৱা।)

খ) 'আন্মি: আন্মি:লা
আনত কু নামে
মে:ব ঙ্গ্ ঙ্গ:প্চে
তক্তৃগ লগল্গে।"

(জান ঐ, ভালদৰে নিৰীক্ষণ কৰি গম পালো যে তোমাৰ চিন্তাতে মোৰ
হিয়াখনৰ ঢপঢপনি বাঢ়িছে।)

ইয়াত 'আন্ আন্' ধ্বনিয়ে শ্ৰুতি-মাধুৰ্যৰ সৃষ্টি কৰিছে।

গ) 'বা'ব - বা'ব চে'দি এম্‌নাম্‌দে অক্ক'ক'
না'ন - না'ন চে'দি এম্‌নাম্‌দে অক্ক'ক'।"

(দেউতা অই দেউতা, চে'দি (ইষ্ট দেৱতা) বুলি কোৱাজন কোন? মা
অই মা, চে'দি (ইষ্ট দেৱতা) বুলি কোৱাজন কোন?)

ইয়াত 'বা'ব', 'না'ন' ধ্বনিয়ে শ্ৰুতি-মাধুৰ্যৰ সৃষ্টি কৰিছে।

ঘ) 'লী.লীৰীলিয়া
আৰ লি'ল লীৰীলিয়া।
চিলকা বমঙী লীৰীলিয়া
লু'চা দচীমী লীৰীলিয়া।' - লুপ' নি'তম

(সূৰ্যৰ পোহৰ পৃথিৱীত পৰাৰ আগতেই আহাঁ বন্ধুসকল - আমি একেলগে
আনন্দ কৰোঁ।) 'লী' আৰু 'লীৰী' ধ্বনিৰ ইয়াত পুনঃ পুনঃ সৃষ্টি কৰিছে।

৩.০২ অন্ত্যানুপ্রাস

ক) 'অইয়া লকাৰী পলই লকাৰী
অইনম্ লকাৰী কাৰ্ভতিদ্ বমদাগনী
'কী নং তু:লুং পুন্বম দাক্কুনী
দুগুন চুকুৰী পু:বম দাক্কুনে।" - কাবান

(তোমাৰ চিন্তাত ঠাণ্ডা আৰু ভোক-পিয়াহত অৰ্ঠ-কৰ্ঠ শুকাই যোৱাৰ দৰে
লাগিছে।)

৩.০৩ উপমা

ক) 'অইয়া পতি:কি পি:বকে পতি:কি
অইয়া পতি:কি দেংকিনে লা:জুকা
অই নম্দানে আপ্পুন নম্দানে।"

(তেনেহ'লে মোৰ সোণ, আমি চৰাই উৰা বাটেদি উৰি যাওঁ আহাঁ। আহাঁ,
ফুলৰ দৰে ধুনীয়া মোৰ সোণ।)

খ) 'অইনম্ অনী আনীদী
অক্কম্ দলা অতাগান
অনামীম্পী ইমানী
মনামীম্পী ইদাগনী।' - অই নি'তম

(তোমাক জন্ম দিয়া মাতৃয়ে কি খায় জন্ম দিছিলে, তোমাক জন্ম দিয়াৰ
দৰে নালাগে নিৰ্মাণ কৰাৰ দৰে লাগে।)

৪.০০ ৰস

ৰস হ'ল সাহিত্যৰ প্ৰাণশক্তি। ৰসৰ অবিহনে সাহিত্য নিষ্প্ৰাণ দেহ সদৃশ।
কাৰণ ৰসৰ তীব্ৰতাই সাহিত্যক প্ৰদান কৰে অনন্য মাত্ৰা। মিচিং লোক-গীতত শৃংগাৰ
আৰু কৰুণ ৰসৰ পয়োভৰ বেছি। গীতবোৰত বীভৎস, ঘৃণা আৰু হাস্যৰসৰো
সমাহাৰ ঘটিছে। কিছুমান গীতত কৰুণ আৰু শৃংগাৰ ৰসৰ তীব্ৰতা ইমানেই বেছি
যে বহু সময়ত বিষয়-বস্তুও গীতবোৰত গৌণ হৈ পৰে। লুপ' নি'তম, কাবান আৰু
অই নি'তমত কৰুণ, অই নি'তমত শৃংগাৰ আৰু ঘৃণা, আ'বাংত বীভৎস, ৰইলা
আৰু মিদাং নি'তমত হাস্যৰসে প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে।

ক) শৃংগাৰ ৰস

'তীৰীৰী তীৰীৰ তীৰী ৰীতীৰা
মা'ম কাম্পুং চা'মাদাপী তীৰী ৰীতীৰা
বান্জি ক'বাং দৃৰ্গীদুবং তীৰী ৰীতীৰা
মা'ম কাম্পুং দু'মাদাপী তীৰী ৰীতীৰা
বান্জি ক'বাং তাদা'গীয়েপী তীৰী ৰীতীৰা।"'
- মিদাং নি'তম

(নবৌ কাম্পুং (বগীতৰা), তুমি পমা কাঠৰ ন-জখলাইদি নুঠিবা। তুমি ইমান অভাগিনীয়ে তুমি উঠাৰ লগে লগে ইমান মজবুত ডাঙৰ নতুন জখলাডাল দুডোখৰ হ'ল। আমাৰ নবৌ কাম্পুঙৰ টিকাটো ইমানেই ডাঙৰ যে পমা কাঠৰ ডাঙৰ নতুন পীৰাখন বহাৰ লগে লগে দুফাল হ'ল।)

খ) কৰুণ বস

‘কম্ভুং লক্কীব ৰাইয় লক্কীব
পিতৃপা লক্কীব জীয়াঙী লক্কীব
অইনম্ আতৃগী কা'লৃগী চুতাগাই
অইনম্ আঙামী কাঙাম্ চুতাগাই।’^{২২}

- মী'ব' কাবান

(শৈশৱৰ পৰা মই তোমাৰ স'তে বালিঘৰ সাজি তোমাক ভাল পাইছিলো যদিও এতিয়া লগ পোৱাই টান হৈ পৰিল। সেয়ে দুখত কাতৰ হৈ পৰিছোঁ।)

গ) শৃংগাৰ বস

‘আচি কীৰাত দুমল
আচি পুমচাল তুলুদাগ্
অইনক্ কীৰাত দুমল
মাম্পুগীলা দুলুদাগ্।’^{২৩} - অই নি'তম

(পানীৰ কাষত বহিলে পানী খায়ে থাকিবৰ মন যায়, তোমাৰ কাষত বহিলে তোমাৰ গালত মৰমৰ চুমা খায়ে থাকিবৰ মন যায়।)

৫.০০ ভাষা

মিচিং লোক-গীতত দুই শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়; এটা দুৰ্বোধ্য - প্ৰাচীন মিচিং ভাষা; যিবোৰৰ অৰ্থোদ্ধাৰ জটিল আৰু কষ্টকৰ। মিবু আৰু মিবু আ'বাঙৰ ভাষা অতি টান। আনটো সহজ-সৰল, প্ৰাঞ্জল আৰু লালিত্যপূৰ্ণ ভাষা। অই নি'তম, ৰইলা, মিনী নি'তম, মিদাং নি'তম, লুপ' নি'তম আৰু কাবানৰ ভাষা সহজ আৰু বোধগম্য। প্ৰাঞ্জল আৰু লালিত্যপূৰ্ণ ভাষাৰ প্ৰয়োগে এই গীতবোৰ অধিক হৃদয়গ্ৰাহ্য, আকৰ্ষণীয় আৰু জনপ্ৰিয় কৰি তুলিছে। সাৱলীল আৰু লালিত্যপূৰ্ণ শব্দ-চয়নে গীতবোৰক উচ্চস্তৰৰ কবিতালৈ ৰূপান্তৰ কৰিছে।

৬.০০ চিত্ৰধৰ্মিতা

মিচিং লোক-গীতবোৰৰ আন এক নান্দনিক দিশ হ'ল ইয়াৰ চিত্ৰধৰ্মিতা। প্ৰায়বোৰ মিচিং লোক-গীততে কথাবস্তুক কাহিনী আকাৰে উপস্থাপন কৰা দেখা যায়। গীতবোৰত একোটা ছবিৰ দৰেই কথাবস্তু বা কাহিনীবোৰ বৰ্ণনা কৰে। কিছুমান কাহিনী টুকুৰা টুকুৰ যদিও তাকো ছবিৰ ৰূপত স্বভাৱ কবিয়ে আঁকিবলৈ যত্ন কৰে। কাবানত অংকন কৰা ছবিবোৰ চালে পাৰস্পৰিক জীৱনৰ সোণালী দিনবোৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠাৰ দৰে লাগে। অই নি'তমত পুৰণি প্ৰেমৰ সম্পৰ্কবোৰ টুকুৰা টুকুৰকৈ অংকন কৰে। আ'বাংবোৰত পাহাৰীয়া জীৱনৰ কথা, ভৈয়ামলৈ নামি আহোঁতে লাভ কৰা অভিজ্ঞতাৰ কথা ছবিৰ ৰূপত অংকন কৰে। সামগ্ৰিকভাবে বিশ্লেষণ কৰিলে সেয়ে দেখা যায় যে মিচিং লোক-গীতবোৰত চিত্ৰ-ধৰ্মিতাৰ পয়োভৰ অধিক।

৭.০০ উপসংহাৰ

লোক-গীতৰ শিল্পবস্তুৰ বিস্তৃত আৰু গভীৰ অধ্যয়ন আৰু বিশ্লেষণৰ পৰা সামগ্ৰিকভাবে নিম্ন-লেখিত সিদ্ধান্তসমূহত উপনীত হ'ব পৰা যায়-

১. মিচিং লোক-সাহিত্যৰ ভিতৰত মিচিং লোক-গীত আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য বিভাগ।
২. লোক-সাহিত্য হিচাপে মিচিং লোক-গীতৰ স্থান উচ্চ।
৩. মিচিং লোক-গীত মূলতঃ গীত যদিও সাহিত্য হিচাপে, বিশেষকৈ কাব্য-সাহিত্য হিচাপে অতি উচ্চস্তৰৰ বুলি ক'ব পৰা যায়।
৪. মিচিং লোক-গীতৰ বিষয়বস্তু দুটা দিশেদি উপস্থাপন কৰা দেখা যায়ঃ (ক) কাহিনীৰ ৰূপত আৰু (খ) অভিজ্ঞতাৰ খণ্ডিত বৰ্ণনাৰ ৰূপত।
৫. কাবান, অই নি'তম, মিনী নি'তম আদিৰ প্ৰধান বিষয়বস্তু যিদৰে দুখ, কৰুণতা, চকুলো আৰু স্মৃতি - আনহাতে মিদাং নি'তম, চ'মান-মমান আদিৰ মূল বিষয়বস্তু হাস্য আৰু ব্যংগ।
৬. মিচিং লোক-গীতত উচ্চস্তৰৰ সাহিত্যৰ আটাইবোৰ শিল্পগুণেই বিদ্যমান।

৭. বিশেষকৈ, শিল্পবস্তুর দিশৰ পৰা মিচিং লোক-গীতবোৰক একোটা উচ্চমানৰ কবিতা বুলি ক'ব পৰা যায়। উচ্চ আৰু মানসম্পন্ন কবিতাত থকা ছন্দ, অলংকাৰ, বস, ধ্বনি, বক্ৰোক্তি, প্ৰতীক, চিত্ৰকল্প, মানসচিত্ৰ, উপমা, ব্যঞ্জনা, শব্দ চয়ন আৰু লালিত্যপূৰ্ণ ভাষা- এই আটাইবোৰ দিশেই মিচিং লোক-গীতত সমাহাৰ ঘটছে।
৮. মিচিং লোক-গীতত কৰুণ, শৃংগাৰ, বীভৎস, ঘৃণা আৰু হাস্য বসৰ সৰ্বাধিক সমাহাৰ ঘটছে।
৯. মিচিং লোক-গীতত দুই শ্ৰেণীৰ ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়; এটা দুৰ্বোধ্য - প্ৰাচীন মিচিং ভাষা আৰু এটা প্ৰাঞ্জল আৰু সহজে বুজিব পৰা ভাষা।
১০. মিচিং লোক-গীতত অনুপ্ৰাস আৰু উপমাৰ প্ৰয়োগ চমৎকাৰ আৰু চিত্তাকৰ্ষক।

৭.০১ মিচিং লোক-গীতৰ শিল্পবস্তুৰ বিষয়ে গভীৰ অধ্যয়নৰ যথেষ্ট অৱকাশ আছে। ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ যোগেদি লোক-গীতবোৰ সংগ্ৰহ কৰি বিজ্ঞান-সন্মত অধ্যয়ন কৰিলে শিল্পবস্তুৰ আৰু অনেক দিশ উন্মোচিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে।

প্ৰসংগ-টীকা

১. নাহেদু পাদুন, 'মিচিং লোক-গীত', ভৃগুমুনি কাগয়ুং, 'মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা', পৃ: ১৪৬
২. সুৰেন দলে, লেকে নি:তম, পৃ- ৫
৩. উল্লিখিত, পৃ- ১৯
৪. উল্লিখিত, পৃ- ৩৩
৫. উল্লিখিত, পৃ- ২২
৬. গণেশ পেগু, 'মিচিং জন-সাহিত্য', পৃ- ১৮
৭. সুৰেন দলে, লেকে নি:তম, পৃ- ২৫
৮. তদীয়, পৃ- ২৬
৯. তদীয়, পৃ- ৩২
১০. বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত (সম্পাঃ), 'মিচিংসকলৰ লোকগীত', পৃ- ৫৭
১১. গণেশ পেগু, 'মিচিং জন-সাহিত্য', পৃ- ১৬
১২. নাহেদু পাদুন, 'মিচিং লোক-গীত', মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা, পৃ- ১৪৬
১৩. নিৰ্মল মিলি (সংগ্ৰাহক), বয়স- ৪০, দিখৌমুখ আলিমূৰ, তাং- ৬-১-২০১০

গ্ৰন্থপঞ্জী :

(ক) অসমীয়াঃ

১. কাগয়ুং, ভৃগুমুনি (সম্পাঃ) : মিচিং সংস্কৃতিৰ আলোচনা, ভৃগুমুনি কাগয়ুং, উৰুখা পঁজা, বিৰুৱাৰী, গোপীনাথ নগৰ, গুৱাহাটী-১৬, সংশোধিত- পৰিবৰ্দ্ধিত সংস্কৰণ, ১৯৮৯
২. কাগয়ুং, ভৃগুমুনি (সংঃ) : অসমৰ জনজাতি গীতি-সংকলন, পাঠশালা সাহিত্য সভা, পাঠশালা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১১ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৮৭
৩. কোম্বাং, ডিৰাম : চেনাঙই বাকৰা, পঞ্চৱতী (মদি) শৰ্মা, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৫
৪. দলে, বসন্ত কুমাৰ : মিচিং সমাজ-সংস্কৃতিৰ সমীক্ষা, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী - ১, প্ৰথম প্ৰকাশ, জানুৱাৰী, ২০০৮।
৫. দলে, সুৰেন : নিতম তুলি (গীতৰ খালৈ), সুৰেন দলে, বাহিৰ জোনাই গাঁও, বতনপুৰ, লক্ষীমপুৰ, প্ৰথম প্ৰকাশ, মাৰ্চ, ১৯৮৪।
৬. পামেগাম, তৰুণচন্দ্ৰ : তৰুণচন্দ্ৰ পামেগাম ৰচনাৱলী, (প্ৰথম খণ্ড), (সং-সম্পাঃ ভৃগুমুনি কাগয়ুং), অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট - ১, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৯।
৭. পামেগাম, তৰুণচন্দ্ৰ : তৰুণ চন্দ্ৰ পামেগাম ৰচনাৱলী (দ্বিতীয় ভাগ), (সং-সম্পাঃ ভৃগুমুনি কাগয়ুং), অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট - ১, ১৮ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০০৫।
৮. পাদুন, নাহেদু : অসমীয়া সংস্কৃতিৰ জনজাতীয় বৰঙণি, নাহেদু পাদুন, পুৰণা আমোলাপাট্টি, শিৱসাগৰ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৮৮।

৯. পাদুন, নাহেল্ল : মিচিং লোকগীত (প্রথম ভাগ), মিচিং
আগম্ কীবাং, ধেমাজি, প্রথম প্রকাশ, জানুৱাৰী,
২০০৫।
১০. পেণ্ড, ইন্দ্ৰেশ্বৰ : মিচিং সমাজ আৰু সংস্কৃতি, অসম জনজাতি
আৰু অনুসূচিত জাতি গৱেষণা প্রতিষ্ঠান,
জৱাহৰ নগৰ, গুৱাহাটী - ২২, প্রথম প্রকাশ,
২০০৩।
১১. পেণ্ড, খগেশ্বৰ : অসমৰ জাতি-গঠনত মিচিং জনগোষ্ঠী আৰু
নদীপৰীয়া মিচিং সমাজ, ধেমাজি বুক
ষ্টল, ধেমাজি, প্রথম সংস্কৰণ, জানুৱাৰী,
২০০৩।
১২. বৰুৱা, পৱন কুমাৰ (সম্পাদক) : ভূগুমুনি কাগয়ুঙৰ মিচিং জনজীৱন : চিন্তা-
বিচিত্ৰা, প্রথম প্রকাশ, এপ্ৰিল, ২০০২।

(খ) ইংৰাজী:

1. Bordoloi, B.N.;
Sharma Thakur, G.C.
and Saikia, M.C. : Tribes of Assam (part -I) Tribal
Research Institute, Assam,
1st Edition, 1987.
2. G.A. Grierson : Linguistic Survey of India, Vol III,
Part - I, 1st Edition, 1909.
3. Needham, J. F. : Outline Grammar of the
Shaiyang Miri Language, Mising Agom
Kebang, Dhemaji, Assam,
Photographically reproduced, 2003,
Reprinted, 1913, first edition, 1886.
4. Sharma Thakur, G. C. : The Plains Tribes of Lakhimpur,
Dibrugarh, Sibsagar and Nowgong.
Tribal Research Institute, Shillong,
1st Edition, 1972.

অসমৰ লোকবিশ্বাসত নদী

ৰীতা দত্ত, সহকাৰী অধ্যাপিকা, (জ্যেষ্ঠ)
পদ্মকুমাৰী গগৈ, সহকাৰী অধ্যাপিকা,
অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

১.০ বিষয়বস্তুৰ আভাস

১.১ লোকসংস্কৃতিৰ পৰিচয়

‘লোকসংস্কৃতি’ অভিধাটোৰ ব্যৱহাৰৰ ইতিহাস অৰ্বাচীন। এই শব্দটো ইংৰাজী folklore শব্দৰ সমার্থক ৰূপে ব্যৱহাৰ হয়। ইংৰাজী folklore শব্দটো folk আৰু lore এই শব্দ দুটাৰ যৌগিক ৰূপ; folk অৰ্থাৎ the people বা লোকসমষ্টি আৰু lore মানে wisdom বা জ্ঞান, বিদ্যা। গতিকে folklore ৰ অভিধানিক অৰ্থ হ’ল লোকসংস্কৃতিৰ জ্ঞান, চমুকৈ লোকজ্ঞান বা লোকবিদ্যা (wisdom of the people)। folklore শব্দটোৰ প্ৰৱৰ্ত্তক আছিল উইলিয়াম টমচ্ (William Thoms) নামৰ এজন পুৰাতত্ত্ববিদ। ১৮৪৬ চনত লণ্ডনৰ The Athenaeum নামৰ পত্ৰিকাৰ সম্পাদকলৈ Ambrose Merton ছদ্মনামত লিখা এখন চিঠিত টমচে প্ৰথমতে এই শব্দটোৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। চিঠিখন লিখাৰ তাৰিখ আছিল ১২ আগষ্ট আৰু সেইখন প্ৰকাশিত হৈছিল পত্ৰিকাখনৰ ২২ আগষ্টৰ সংখ্যাত। টমচে তাত উল্লেখ কৰিছিল যে manners, customs, observances, superstitions, ballads, proverbs etc. of olden times. অৰ্থাৎ পুৰণি দিনৰ আচৰণ, আচাৰ পালন, কু-সংস্কাৰ, মালিতা, প্ৰবাদ আদিয়েই লোক সংস্কৃতিৰ প্ৰধান উপজীব্য। ১৮৫১ চনত ‘থমছ ষ্টাৰ্নবাৰ্গে’ Folklore শব্দটো জড়িত কৰি প্ৰথমখন কিতাপ লিখে। কিতাপখনৰ নাম The Dialect and Folklore of Northemptonshire লোকসংস্কৃতিৰ আন এজন গৱেষক উইলিয়াম বেচকম্বৰ মতে, - লোক সংস্কৃতিয়ে সেই সকলোবোৰ বিদ্যাক সামৰি লয় যিবোৰ মৌখিক বচনৰ দ্বাৰা সম্প্ৰসাৰিত হয়, লগতে সেই সকলোবোৰ হস্তশিল্পক - তেনে শিল্পজাত সামগ্ৰীক - যিবোৰ অনুকৰণ আৰু উদাহৰণ দ্বাৰা আয়ত্ত কৰি লোৱা হয়। “Folklore comprehends all knowledge that is transmitted by words of mouth and all crafts that are learnt by imitation and example as well

as the products of such crafts.” “সংজ্ঞাটোৰ ব্যাখ্যামূলক অংশত কোৱা হৈছে যে লোকসংস্কৃতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত উপাদানসমূহৰ ভিতৰত আছে লোককলা, লোক হস্তশিল্প, লোকায়ত আহিলাপাতি, লোকায়ত সাজপাৰ, লোকায়ত চিকিৎসাপদ্ধতি, লোকায়ত বন্ধন প্ৰণালী, লোকসংগীত, লোকনৃত্য, লোকায়ত ক্ৰীড়া, লোকায়ত অঙ্গী ভঙ্গী, লোকায়ত বচনভঙ্গী, আৰু তেনেবোৰ বাচিক অভিব্যক্তি যিবোৰ লোকসাহিত্য বুলি অভিহিত হৈছে। কিন্তু যিবোৰক বাচিক কলা বুলি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। “Folklore includes folk art, folk craft, folk tools, folk costume, folk medicine, folk recipes, folk music, folk dance, folk speech as well as those verbal forms of expression which have been called folk literature but which are better described as verbal art.”²

১.২ কোনো জাতিৰ লোকসংস্কৃতিৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ পায় লোকসাহিত্যত আৰু লোকবিশ্বাসসমূহত। জাতিৰ আদিম অৱস্থাৰ পৰা সভ্যস্তৰলৈকে আঁত নিছিগাকৈ চলি অহা জনশ্ৰুতিয়েই হৈছে লোকসাহিত্য। লোকবিশ্বাস হৈছে পৰম্পৰাগত বিশ্বাস। ইয়াৰ সৃষ্টিৰ কাৰণ ব্যাখ্যা কৰাতো জটিল। বিশ্বাসপ্ৰৱণ সমাজত লোক বিশ্বাসবোৰ পৰম্পৰাগতভাৱে চলি আহিছে। লোকবিশ্বাসৰ জন্ম হৈছে গ্ৰাম্যসমাজত বাস কৰা শিক্ষা-দীক্ষাহীন লোকমনত। এইবিলাকৰ মূল আধাৰ হৈছে জাগতিক ক্ৰিয়াকলাপ। অসমীয়া লোকজীৱনে প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন শক্তি যেনে সূৰ্য, চন্দ্ৰ, তৰা, আকাশ, মেঘ, বিজুলী, বৰষুণ, বতাহ, ধুমুহা, বজ্ৰপাত, ভূমিকম্প আদিৰ আঁৰত একোজন দেৱতা বা অপদেৱতা আছে বুলি মানি লোৱাৰ বাবেই তেওঁলোকক সন্তুষ্ট কৰিবৰ বাবে স্তুতি মিনতিও কৰিছিল। কালক্ৰমত এনেবোৰ অদৃশ্য তথা অলৌকিক শক্তিৰ ওপৰত থকা বিশ্বাসেই সংস্কাৰৰ ৰূপধাৰণ কৰিবলৈ ল'লে। এই অলৌকিক শক্তিৰ ওপৰত থকা পৰমশক্তিক সন্তুষ্ট কৰি জীৱনটোক সুখময় আৰু আনন্দময় কৰি তোলাটোৱেই ধৰ্মৰ লক্ষ্য। গতিকে লোকবিশ্বাসৰ লগত ধৰ্ম আৰু নৈতিকতা জড়িত হৈ আছে। এইবিলাকেই সমাজখনক একত্ৰিত কৰি ৰাখিছে।

লোকবিশ্বাস যুক্তিতকৈ সহজাত প্ৰবৃত্তিৰ ওপৰতহে নিৰ্ভৰশীল। প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন ৰূপ পৰ্যবেক্ষণ কৰাৰ পিছত লোকমনৰ ওপৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰে। এই প্ৰভাৱৰ ফলত মনত ভয়, শংকা, উৎকণ্ঠাৰ জন্ম দিয়ে আৰু ইয়াৰ যথাযোগ্য উত্তৰ বিচাৰি নেপাই তেওঁলোকে এইবিলাককে কেন্দ্ৰ কৰি লোকবিশ্বাসৰ জন্ম দিয়ে।

লোকবিশ্বাসৰ বহল পৰিসৰৰ ভিতৰত অন্ধবিশ্বাসকো সামৰা হয়। অন্ধবিশ্বাসৰ ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ Superstition পদটি লেটিন Store পদ ৰ পৰা বিকাশ হৈছে আৰু ইয়াৰ প্ৰতিশব্দ Survival। ইংৰাজী Superstition ৰ সমার্থক গ্ৰীকশব্দ deisidaimonia আৰু ইয়াৰ অৰ্থ ঈশ্বৰৰ প্ৰতি ভয়। লোকবিশ্বাস কিছু পৰিমাণে যুক্তিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত; ইয়াৰ বিপৰীতে অন্ধবিশ্বাসৰ প্ৰক্ৰিয়াই আনক অপকাৰ কৰিব পাৰে। কিন্তু লোকবিশ্বাসত আনক অপকাৰ কৰাৰ প্ৰৱণতা নিহিত হৈ নাথাকে। অসমতেই দেখা গৈছে কিছুমান নাৰীক ‘ডাইনী’ বুলি সন্দেহ কৰি হত্যা কৰিছে অথবা নিৰ্যাতন কৰিছে। এইবিলাক হল এক অন্ধবিশ্বাস। অন্ধবিশ্বাস (irrational belief) যুক্তিহীন বিশ্বাস বা অৰ্ধবিশ্বাস (half belief) অথবা আচৰণ।

অসমত বিভিন্ন ধৰণৰ লোকবিশ্বাস প্ৰচলিত। উদাহৰণস্বৰূপে ক'ব পাৰি - ধৰ্মীয় লোকবিশ্বাস, জন্তু সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস, চৰাই-চিৰিকতি বিষয়ক লোকবিশ্বাস, গছ-গছনি সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস, অলৌকিক বস্তুসম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস, মানৱ শৰীৰ আৰু আচৰণৰ লগত জড়িত লোকবিশ্বাস, মাহ-বাৰ তিথি সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস, যাত্ৰা, দিশ, খাদ্য সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস ইত্যাদি। তদুপৰি অসমত অনেক লোকবিশ্বাস পোৱা যায়। নদীক জলদেৱতা বা জলদেৱী বা মাতৃজ্ঞান কৰি বহু পূজাপাতল কৰা হয়। মানুহৰ জন্ম, মৃত্যু, বিবাহ, ৰোগ, বিভিন্ন পূজা-পাৰ্বন আদিৰ লগত নদীকেন্দ্ৰিক বহু লোকবিশ্বাস জড়িত হৈ আছে।

২.০ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

সকলো লোকবিশ্বাস বিজ্ঞানসন্মত নহ'লেও এই বিলাকৰ এক সামাজিক প্ৰমূল্য আছে। এইবিলাকৰ মাজতেই এটা জাতিৰ মনোজগত আৰু জীৱন যাপনৰ আদৰ্শৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পায়। অসম নদী প্ৰধান ৰাজ্য। অসমৰ সংস্কৃতি নদীপৰীয়া। অসমীয়া সমাজৰ, অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত নদী এৰাব নোৱাৰাকৈ সাঙোৰ খাই আছে। জীৱন-যাপনৰ প্ৰায়বোৰ কৰ্মতে অসমৰ মানুহে নদীক ব্যৱহাৰ কৰে। অসমৰ লোকসংস্কৃতিৰ স্বৰূপ প্ৰকাশক নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাসসমূহৰ বিষয়ে কিছু আলোচনা হৈছে যদিও এই সম্পৰ্কে বিজ্ঞানসন্মত গৱেষণাৰ থল আছে। এই লোকবিশ্বাসসমূহক যথাসম্ভৱ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ লোৱাটোৱেই আমাৰ গৱেষণা পত্ৰৰ উদ্দেশ্য।

৩.০ অসমৰ লোকবিশ্বাসত নদী

৩.১ জন্মসম্পর্কীয় লোকবিশ্বাসত নদী

সন্তান জন্মৰ লগত জড়িত কিছুমান নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাস অসমত প্ৰচলিত।

সন্তান জন্মৰ পাঁচ বা সাতদিনৰ দিনা সন্তানৰ নাড়ী সৰুৱাই ঘৰ-দুৱাৰ পৰিষ্কাৰ কৰি মাক-সন্তানক গোপীনীসকলে সূৰ্য প্ৰণাম কৰোৱায়। এই অনুষ্ঠানটিক 'বাজ উলিওৱা' বুলি কয়। এই অনুষ্ঠানত দুটি খেৰৰ জুমুঠি, এটা শিল, এবাতি পানী, একুৰা জুই লয়। সমবেত গোপীনীসকলে জুইৰ কাষত থৈ সন্তানটিক কয় - "জুইত পৰি নমৰিবি, মাৰ-বাপেৰৰ কথা শুনিবি, আৰু সন্তানটিক শিলত থৈ কয় - মূৰ ঠেকেচি নমৰিবি, পানীত থৈ - পানীত নমৰিবি আৰু পানীলৈ ভয় নকৰিবি"। পানীৰ কথা কওঁতে নদী, পুখুৰী, খাল, বিল, সাগৰ আদিৰ কথা উল্লেখ নাথাকে যদিও ভৱিষ্যতে সন্তানটি নদী, পুখুৰী ইত্যাদিত পৰি নমৰিবৰ বাবে আৰু পানীলৈ ভয় নকৰিবৰ বাবে গোপীনীসকলে আশীৰ্বাদ তথা মংগল কামনা কৰে।

গাৰোসকলৰ কেঁচুৱাৰ নাই (নাভি) মৰাৰ লগেলগেই মাক আৰু কেঁচুৱাক নদীত গা-ধুওৱাৰ এক লোকবিশ্বাস প্ৰচলিত আছে।

চাহ জনগোষ্ঠীৰ সমাজত কেঁচুৱা জন্মৰ ন-দিনৰ দিনাখন কেঁচুৱাৰ মাকক নদী বা নাদ আদিৰ পানীৰে গা-পা ধুৱায়; কেঁচুৱাৰ চুলি খুৰায়। এই অনুষ্ঠানটোক 'নৰ্তা' বোলে। কেঁচুৱা জন্মৰ পৰা নৰ্তাৰ দিনা লৈকে ঘৰখনৰ কোনো মানুহে ডাঢ়ি, চুলি, নখ আদি নাকাটে। নৰ্তাৰ দিনাহে কাটে। তাৰপাছত সেইবিলাক নদীত উটোৱাই দিয়ে। তেওঁলোকৰ মাজত এক লোকবিশ্বাস আছে যে কেঁচুৱা জন্ম হোৱা ঘৰখন অশুচি হৈ থাকে, এই অশুচি আঁতৰাবৰ বাবে কেঁচুৱাৰ মাকক গা ধুৱায় বা ঘৰখনৰ আনসদস্য সকলেও উক্ত কামসমূহ কৰি নদীৰ বোৱতী সোঁতত 'চুৱা' বা 'অশুচ' উটোৱাই পবিত্ৰ হয়।

৩.২ মৃত্যু সম্পর্কীয় লোকবিশ্বাসত নদী

মৃত্যু সম্পর্কীয় কিছুমান নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাস অসমত প্ৰচলিত। হিন্দুধৰ্মীয় বিশ্বাসত মানুহ মৰাৰ পাছত শৱ সৎকাৰ কৰোঁতে তাৰপৰা 'অস্থি' এটুকুৰা ৰাখি সেই টুকুৰা ধুই অগৰু, চন্দন সহ মন্ত্ৰ পাঠ কৰি পবিত্ৰ কৰি লয়। তাৰপাছত মৃতকৰ পুত্ৰই নাইবা পুত্ৰহীন হ'লে পৰিয়ালৰ এজনে নদীত উটুৱাই দিবগৈ লাগে।

কোনো কোনোয়ে হিন্দুয়ে পবিত্ৰ জ্ঞান কৰা গংগা-যমুনা আদি নদীত উটুৱাই দিয়ে। এই কৰ্মটিক অস্থি বিসৰ্জন কৰা বোলে। এনে কৰিলে মৃতকৰ আত্মাই সদগতি লাভ কৰিব বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। তদুপৰি মৃতকৰ মুখাগ্নি কৰা পুত্ৰজনে বা মৃতক পুত্ৰহীন হ'লে পৰিয়ালৰ পুত্ৰসম আন এজনে দহদিনৰ দিনা চাউল ৰান্ধি পুৰুহিতৰ হতুৱাই মন্ত্ৰপাঠ কৰি সেইখিনি নদীত উটোৱাই দিয়েগৈ। সেইখিনিক 'পিণ্ড' বুলি কোৱা হয়। লোকসমাজে বিশ্বাস কৰে যে সেই পিণ্ডই নদীয়ে নদীয়ে উটি গৈ পবিত্ৰ গংগা নদীত মিলিত হবগৈ আৰু মৃতকৰ আত্মাই সদগতি লাভ কৰিব।

৩.৩ বিবাহ সম্পর্কীয় লোকবিশ্বাসত নদী

অসমীয়া সমাজৰ বিবাহ অনুষ্ঠানত গোপীনী আয়তীসকলে নদীলৈ গৈ পানী তোলেগৈ। কইনাৰ মাকে কাষত লৈ যোৱা কলচী বা ঘটত কটাবীৰে পানী কাটি পানী তোলেগৈ। নতুবা মুখতো এচলু পানী লৈ আনি পাকঘৰৰ মজিয়াৰ চুকত বা ৰভাঘৰৰ চালত চটিয়াইহি কলচীত অনা পানীও ৰভাঘৰৰ চালত চটিয়াইহি বিবাহ অনুষ্ঠানত নদীৰপৰা পানী তোলাৰ লগত এক লোকবিশ্বাস জড়িত হৈ আছে। সেয়া হ'ল 'কইনা' গৰাকীৰ ভৱিষ্যত জীৱনৰ গতি নদীৰ বোৱতী সূঁতিৰ দৰে চলমান হ'ব। ছোৱালীৰ মোবাই তোলনী বিয়াতো নদীৰ বা ঠাইবিশেষে বা সুবিধা অনুযায়ী পুখুৰীৰ পৰাও পানী তোলা হয়। এই ক্ষেত্ৰতো একেধৰণৰ লোকবিশ্বাসেই জড়িত আছে।

৩.৪ ৰোগ সম্পর্কীয় লোকবিশ্বাসত নদী

অসমৰ মানুহৰ মাজত লোকবিশ্বাস আছে যে নদীৰূপী জলদেৱতাৰ কোপত মানুহৰ নানান ৰোগ হয়। জলদেৱতাৰ দোষ লাগিলে ল'ৰা-ছোৱালী নাইবা তিৰোতা আদি শুকাই খীণাই যায়। জলদেৱতাৰ দোষতেই বিশেষকৈ বোৱাৰী-ছোৱালী আদিৰ পেটৰ বিষ, পেটৰ কামোৰ আদি ৰোগ হয়। গলত বিষ আৰু গলমেৰুণ হোৱাৰ কাৰণো হৈছে জলদেৱতাৰ লেঠা। জলৰ দোষৰ বাবেই ল'ৰা-ছোৱালীৰ সঘনে জ্বৰ হৈ থাকে। তেনে অৱস্থাত জলদেৱতাক বগাফুল, বগা পাৰ, কণী আদিৰে পূজা দিব লাগে।

বহুতো তিৰোতাৰ গুপ্তাংগৰ নানা ৰোগ থাকে। জলদেৱতাৰ কোপত পৰা বাবেই এনে হোৱা বুলি লোক সমাজত এক বিশ্বাস আছে। জলদেৱতাক পূজা কৰিব পাৰিলে এনে ৰোগ নিৰাময় হয় বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।

অসমৰ লোকসমাজত বেজৰ ওচৰত চোৱাচিতা কৰাৰ প্ৰৱণতা বিদ্যমান। কোনো মানুহৰ একেৰাহে জ্বৰ হৈ থাকিলে, গাৰ বিষ নুগুচিলে, ঔষধ খালেও একো ফল নাপালে, একাঙ্গী আদি বিষ হ'লে মানুহে বেজৰ ওচৰলৈ গৈ চোৱাচিতা কৰেগৈ। তেতিয়া বেজে জলদেৱতা বা বাতবিষ (Rheumatism) বা বাটোৱালিৰ দোষ বুলি বিধান দিয়ে। তেতিয়া মগু-বুট, ফলমূলৰ নৈবেদ্য, হাঁহ-পাৰ, আঁৰে চাউলৰ ভোগ, তামোল পাণ, শলা-বস্তি, ধূপ-ধূনা, সেন্দূৰ, অৰিহণা আদিৰে পুখুৰীপাৰত বা নদীৰ পাৰত বা তিনিমুনি বাটত উপজি পুৱাতে, ভৰ দুপৰত অথবা সন্ধিয়া পূজা কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। সেই পূজাৰ প্ৰসাদ ৰোগীক খাবলৈ দি চিকিৎসা কৰা হয়।

কোনোবা ছোৱালী উপযুক্ত বয়সত পুষ্পিতা নহ'লে বা নোৱাই তোলনী নোহোৱাকৈ থাকিলে কৰতি মন্ত্ৰে বেজে পানী কাটি গা-ধুৱায়। কৰতি মন্ত্ৰে পানী কাটিবলৈ নদীৰ কেইবাটাও ঘাটৰ পৰা পানী আনি লোৱা হয়।

কাৰ্বি সমাজতো বেমাৰী ল'ৰা ছোৱালীৰ আৰোগ্যৰ বাবে জলকোঁৱৰ ৰূপী জলদেৱতাক ঘৰতে পূজা কৰা দেখা যায়। বাঁহৰ টঙালেৰে তৈয়াৰী সৰু দোন, বগা কাপোৰ পাৰি থাপনা পাতে। লাওপানী, কুকুৰা আদিৰে নৈবেদ্য দি পেং দেৱতাক সংস্থাপন কৰে। এওঁক আদৰি অনাৰ পিছত অসুখী সন্তানটি ভাল হয় বুলি বিশ্বাস কৰে। তেওঁলোকে এনেধৰণে গীত গায়।

হেম হেম আৰ নাম

পেংহ - ৰেচ' পেং কাং ৰেচ

অৰ্থাৎ - বেমাৰ সন্তানটিক আৰোগ্য কৰা।

কছাৰীসকলেও হাইজা বেমাৰৰ দেৱতাক তুষ্ট কৰিবলৈ পতা মৰং পূজাত মাজে মাজে ফুল, কুকুৰাকণী, পিঠাগুৰি আদি ভুৰত ভৰাই নদীত উটাই দিয়ে। ই প্ৰকৃত অৰ্থত নদী পূজা, কিয়নো তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে যে হাইজা বেমাৰ নদীয়ে আনে।

৩.৫ পূজা-পাৰ্বন সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস

অসমৰ মানুহে নদীৰ লগত জড়িত বিভিন্ন পূজা-পাৰ্বন কৰে। অসমীয়া সমাজত খেতিৰ বাবে পথাৰ জিলিকাই তোলা বৰষুণ কামনা কৰি জেঠমাহত তিনিদিন ধৰি 'লক্ষ্মীমী সৰাহ' পাতে। এই সৰাহক 'পানীতোলা সৰাহ' বুলিও কয়।

অংগখুঁত নথকা অপুষ্পিতা তিনিজনী মাক-বাপেক থকা ছোৱালীয়ে তিনিটা এৰাঘাটত নদীৰ তিনিটা ঘাটৰ পৰা ৰাইজ আৰু গায়ন বায়নৰ লগত গৈ পানী তোলেগৈ। প্ৰথমদিনা পানী তুলি আনি নামঘৰৰ ওচৰত থকা বৰগছৰ গুৰিত তিনিবাৰ প্ৰদক্ষিণ কৰি পানী তিনিঘট নামঘৰত থৈ দিয়ে। পাছদিনা পুৱা বৰগছৰ গুৰিত পানী ঢালি দি আকৌ আগদিনাৰ দৰে পানী তোলেগৈ। সেইদিনাও সেইদৰে থৈ দিয়ে। তৃতীয় দিনাও সেইদৰে বৰগছৰ গুৰিত ঢালি দি ওৰে দিন ৰাতি গায়ন-বায়নেৰে নাম-কীৰ্ত্তন কৰা হয়। এই সৰাহত পকামিঠে, মাহপ্ৰসাদৰ শৰাইদিয়া হয়। এই পূজাত নদীৰ তিনিটাঘাটৰ পৰা পানীতোলাটো এক নিয়ম।

অসমৰ ধেমাজী অঞ্চলত পানীতোলা বা লক্ষ্মীমী সৰাহ আঘোণমাহত পাতে, কিছুমানে লক্ষী পূৰ্ণিমাৰ দিনাও এই সৰাহ পাতে। সাধাৰণতে ৰাতি এই পূজা পতা হয়। আয়তীসকলে দুলনী-কলচী লৈ ওচৰৰে নদীৰ ঘাটত পানী তোলেগৈ। আয়তীসকলৰ পাছে পাছে দুজনে এখন কলপটুৱাৰে বনোৱা দোলা ডাৰ বৈ লৈ যায়। তাৰ আগত গাঁৱৰ গায়নজোৰাই গায়ন গাই যায়। একেবাৰে আগত বিহুৱা দলটোৱে বিহুমাৰি যায়। আয়তীসকলে পানীতোলা সৰাহৰ নাম গাই যায়। যাওঁতে দুগৰাকী আয়তীয়ে পথৰ কাষৰ গছে-গছে এডাল এৰাঁসূতা দুয়োফালে আৰি যায়। ঘূৰি আহোঁতেও এৰাঁ সূতা আঁৰে। ধেমাজী অঞ্চলত পতা এই সৰাহত ডকতসকল তথা গাঁৱৰ ৰাইজ উপস্থিত থাকে। নদীৰ ঘাট পোৱাৰ পাছত নদীৰ ঘাটপৰা এগৰাকী তিৰোতাই জাকৈৰে চুঁচি ৰোকা মাটি আদি আনি দোলাত ভৰায়। আয়তীয়ে উৰুলি দিয়ে। পানী তোলাৰ পাছত ৰাইজ ঘূৰি আহি গায়ন-বায়ন সহ নাম গায়, প্ৰসাদ বিতৰণ কৰে। নদীৰ ঘাটত জাকৈ মৰা সম্পৰ্কত এক লোকবিশ্বাস আছে যে লক্ষ্মীমীহেনো নদীত থাকে; সেয়ে নদীৰ পৰা লক্ষ্মীমীক ঘৰলৈ তুলি আনিব লাগে। এনেধৰণৰ লক্ষ্মীমী সৰাহ উজনি অসমৰ সোণোৱাল কছাৰীসকলৰো আছে। তেওঁলোকে শেষত নদীৰ পৰা জাকৈৰে তুলি অনা বোকা মাছ-জাবৰ আদি লক্ষ্মীমী হিচাপে গ্ৰহণ কৰি প্ৰত্যেকৰে মাজত ভগায় লয়।

আহোমসকলৰ ৰিক্‌খন্ পূজাৰ লগতো নদীৰ সম্পৰ্ক আছে। 'ৰিক' মানে মতা আৰু 'খন্' মানে আয়ুস অৰ্থাৎ আয়ুস তোলা বা আয়ুস মতা উৎসৱ। কেতিয়ায়া কোনোবা এজনে নদীত বা পুখুৰীত পৰি ভয় খালে আয়ুস তোলা পূজা পতা হয়। আহোমসকলৰ মাজত লোকবিশ্বাস আছে যে 'খন্' নদীৰ বা পুখুৰীৰ পানীত থাকে। কিয়নো সমগ্ৰ জীৱৰ উৎপত্তি পানীত হৈছিল। সেয়ে নদীৰ ঘাটত বা পুখুৰীৰ পৰা

‘খন’ তুলিবলৈ যায়। এনে উৎসৱত ৰাইজে নদী বা পুখুৰীৰ পৰা পানী তুলি ভয় খোৱা লোকজনক গা-ধুৱায়।

বড়ো কছাৰীয়েও ভৈঠেলি উৎসৱৰ জৰিয়তে নদীৰ ভটিয়নী সোঁতত মাৰি-মৰকৰ দেৱতাক বিদায় দিয়ে। ভৈঠেলিৰ অৰ্থ নদীৰ ভটিয়নী সোঁতত উটি যোৱা। “Kacharies perform the Bhaitheli ceremony. They plant a tall decorated bamboo in a field, make a small hut close by and offer there etables, a black pigeon and a black goat for their gods and goddesses and pray to them that they cause no harm to the vil-lage and that they leave the people in peace and go down stream Kacharies symbolize the departure of the gods by putting the offereings and pigeon and the goat on raft and letting it loose in the river. Bhaitheli means going downstram”³

চ’ত মাহত বসন্ত শুক্লা অষ্টমী তিথিত অশোকাস্তমী উৎসৱ পালন কৰা হয়। লোকবিশ্বাস মতে, এই উৎসৱৰ দিনা হেনো গংগাদেৱী পানীৰে বৈ আহে। গংগাদেৱী অহা নদ-নদীবোৰৰ বোৱতী সোঁতত মানুহে গা-ধুই পাপ মোচন কৰি পুণ্য কৰে আৰু মৃতকৰ অস্থিও সিদিনা পুণ্যজলত ব্ৰাহ্মণৰ দ্বাৰা পূজা কৰি বিসৰ্জন দিয়ে, যাতে মৃতকেও পুণ্যস্থান পায়। লোকবিশ্বাস আছে যে এই উৎসৱত আঠোটা অশোকফুলসহ নদীৰ পানী খালে পাপ মোচন হয়।

৩.৬ অন্যান্য লোকবিশ্বাসত নদী

নদীৰ লগত জড়িত এনে কিছুমান লোকবিশ্বাস আছে যিবোৰক জন্ম, মৃত্যু, বিবাহ, ৰোগ ইত্যাদিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰি। তেনেবিলাক লোকবিশ্বাস হৈছে-

- ক. ঋতুচক্ৰৰ সময়ত নাৰীয়ে নদী পাৰ হওঁতে নদীক জলকুঁৱৰী বা জলদেৱতা জ্ঞান কৰি তামোলপান আগবঢ়াই সেৱা কৰে।
- খ. গৰ্ভৱতী তিৰোতাই নদী পাৰ হ’ব নালাগে। যদি নদী পাৰ হয় তেন্তে জলদেৱতাৰ কোপত পৰে। তেতিয়া তিৰোতগৰাকীৰ পেটৰ বিষ হয়, আনকি গৰ্ভস্থ সন্তানটিৰ মৃত্যু হ’ব পাৰে। তেনেক্ষেত্ৰত জলদেৱতালৈ পূজা আগবঢ়াব লাগে বুলি বিশ্বাস কৰে।

- গ. ল’ৰা-ছোৱালীয়ে শৌচ-পেচাব কৰা কাপোৰ কানি নদীত পেলালে জলদেৱতাৰ বৰ খং উঠে। তাৰ পৰিণতিস্বৰূপে, সেই ল’ৰা-ছোৱালীবিলাকে হেনো লেং-কাহ, বিষ আদি ৰোগত ভুগিব পাৰে।
- ঘ. প্ৰথম যৌৱনা গাভৰু বা ৰূপৱতী ন-বোৱাৰীক পুখুৰী বা নদীৰ পৰা পানী আনিবলৈ অকলে পঠোৱা নহয়। কিয়নো জলদেৱতাই সেই গাভৰু বা বোৱাৰীক পানীলৈ লৈ যাব পাৰে। জলদেৱতাই মানবী গাভৰু বা বোৱাৰীক পানীলৈ লৈ যাব পাৰে। জলদেৱতাই সেই গাভৰু বা বোৱাৰীক পত্নীৰূপে গ্ৰহণ কৰাৰ বৰ্ণনা বিভিন্ন সাধুকথা বা জনশ্ৰুতি পোৱা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে, কমলা কুঁৱৰীৰ সাধু, ফুলেশ্বৰী, জলেছা কুঁৱৰীৰ সাধুকথা উল্লেখ দাঙি ধৰিব পাৰি।
- ঙ. কোনো মানুহৰ ঘৰৰ ওচৰত নদী থাকিলে বছৰে ছমাহে সেই নদীৰ উদ্দেশ্যে ফুলৰ মালা বা নৈবেদ্য দিব লাগে। এইদৰে পূজা কৰিলে নদীৰ পানীয়ে হেনো সেইঘৰ মানুহৰ অন্যান্য নকৰে।
- চ. বাৰিষা নদীয়ে গাঁৱৰ মানুহক অপকাৰ নকৰিবৰ কাৰণে দুই তিনিখন গাঁৱৰ মানুহ লগ হৈ নদীৰ উদ্দেশ্যে পূজা আগবঢ়ায়। সাধাৰণতে কলগছৰ এখন ভোৰ সাজি তাত মাহ চাউল, কল-নাৰিকল, হাঁহ-পাৰ, পঠা, কণী আদি নানা নৈবেদ্যৰে সু-সজ্জিত কৰি ভোৰখন নদীৰ ভটিয়নী সোঁতত এৰি দিয়ে।
- ছ. নদীৰ কিছুমান ঘাটত মানুহ ডুবি মাৰিলে সেই ঘাট কালিকা লগা ঘাট বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। তাত নদীয়ে পুনৰ মানুহ ল’ব বুলি স্থানীয় মানুহে বিশ্বাস কৰে।
- জ. অসমৰ টাইলোকসকলে নদীক মাতৃজ্ঞান কৰে। তেওঁলোকৰ মাজত এক লোকবিশ্বাস আছে যে নদীৰ গৰাখহনীয়া হ’লে নদীক পূজা কৰিলে গৰাখহনীয়া ৰোধ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে - অসমৰ লাকুৱা অঞ্চলৰ আমলখি দেউশালৰ ফালে দিচাং নদীয়ে গৰা খহাই আনিছিল। তেতিয়া হেনো সেই অঞ্চলৰ মানুহে আহোম পুৰুহিত (ম-লুঙ) ৰ হতুৱাই পূজাপাতল কৰালত নদীৰ গৰা খহনীয়া ৰোধ হ’ল। তদুপৰি অসমৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ নাৰায়ণপুৰ অঞ্চলৰ ‘বৰখামতি’ গাঁৱৰ বৌদ্ধ বিহাৰ থকা ঠাইটুকুৰা ডিক্ৰং নদীয়ে খহাই আনিছিল। তেতিয়া সেই অঞ্চলৰ খামতি মানুহখিনিয়ে ‘লিক্খাম’ নামৰ পুথি লৈ পূজা পাতল কৰিছিল আৰু তেতিয়া নদীখনে হেনো সুঁতি সলনি কৰি আন এফালে বৈ গৈছিল। পূৰ্বৰ সুঁতিটো বৰ্তমান মৰিডিক্ৰং নামেৰে জনা যায়।

8.0 সামগ্ৰিক সিদ্ধান্ত

- 8.1 লোকবিশ্বাসবোৰৰ মাজেদি এটা জাতিৰ লোক সংস্কৃতিৰ স্বৰূপ প্ৰকাশ পায়।
- 8.2 লোকবিশ্বাসবোৰ বিজ্ঞানসন্মত নহ'লেও এইবিলাকৰ সামাজিক প্ৰমূল্য আছে।
- 8.3 লোকবিশ্বাসৰ লগত ধৰ্ম আৰু নৈতিকতা জড়িত হৈ আছে যিবোৰে সমাজখনক একত্ৰিত কৰি ৰাখিছে।
- 8.4 লোকবিশ্বাসৰ জন্ম গ্ৰাম্যসমাজত বসবাস কৰা শিক্ষা-দীক্ষাহীন লোকমনত।
- 8.5 লোকবিশ্বাসবোৰত লোকমনৰ পাৰদৰ্শিতা আৰু মেধাৰ পৰিচয় পাব পাৰি।
- 8.6 লোকবিশ্বাসবোৰ যুক্তিতকৈ সহজাত প্ৰবৃত্তিৰ ওপৰতহে নিৰ্ভৰশীল।
- 8.7 নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাসসমূহৰ যোগেদি অসমৰ মানুহৰ সহজ-সৰল জীৱন-যাপনৰ আদৰ্শ প্ৰকাশ পাইছে।

৫.০ উপসংহাৰ

আলোচনাটিত আমি অসমৰ নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাসসমূহৰ এটি আভাসহে দাঙি ধৰিব বিচাৰিছোঁ। তথ্যদাতাসকলৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা লোকবিশ্বাসসমূহৰ উল্লেখহে দাঙি ধৰা হ'ল। হয়তো আৰু এনে বহু নদীকেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাস আছে। যিবোৰক আমি গৱেষণা পত্ৰত সন্নিবিষ্ট কৰিব পৰা নাই। সামৰণিত ক'ব পাৰি যে অসমৰ লোকসংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখন নদী কেন্দ্ৰিক লোকবিশ্বাসসমূহৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে।

পাদটীকা

১. বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত : লোকসংস্কৃতিৰ স্বৰূপ আৰু অধ্যয়ন, পৃষ্ঠা - ১৩.
২. W.R. Bascom : 'Folklore' in International Encyclopedia of Social Science, 1972.
৩. A.H. Krappe : The Science of Folklore, Newyork, 1964. P.- 203.

সংগ্ৰহ পুথি

১. চেতিয়া উমেশ : অসমৰ লোকসংস্কৃতি অধ্যয়ন, কিৰণ প্ৰকাশন, ধেমাজী, মাৰ্চ, ২০০৮
২. দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ : লোকসংস্কৃতিৰ স্বৰূপ আৰু অধ্যয়ন, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, অসমীয়া বিভাগ, ১৯৯৮
৩. দাস, নাৰায়ণ : লোকসংস্কৃতিৰ স্বৰূপ আৰু অধ্যয়ন, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ৰাজবংশী, পৰমানন্দ অসমীয়া বিভাগ, ১৯৯৮
৪. শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : অসমীয়া লোকসংস্কৃতিৰ আভাস, বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০১০
৫. বৰুৱা, বিৰিঞ্চিকুমাৰ : অসমৰ লোকসংস্কৃতি, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ১৯৯৭
৬. বৰ্মান, সৰ্বানন্দ : অসমৰ ভিন্ন গোষ্ঠীৰ সংস্কৃতি, কল্যাণী পাবলিচাৰ্চ, লুধিয়ানা, ২০০৭

তথ্যদাতা

১. ৰজত নামচুম : টাইভাষাৰ পণ্ডিত, বৰখামতি গাওঁ, নাৰায়ণপুৰ, লক্ষীমপুৰ, ৫০ বছৰ।
২. বিভা দত্ত নেওগ : সহযোগী অধ্যাপিকা, (অসমীয়া বিভাগ) ধেমাজী মহাবিদ্যালয়, ৪৩ বছৰ।
৩. কাকলি সোণোৱাল : সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, শিৱসাগৰ, ছোৱালী কলেজ, বয়স - ৩০ বছৰ।
৪. মেদিনী মোহন গগৈ : মিৰিপথাৰ, শিৱসাগৰ, বয়স - ৩০ বছৰ।
৫. কমলা ৰাজকোঁৱৰ : আমলখি দেউশালৰ ওচৰত, লাকুৱা, বয়স - ৬৫ বছৰ।
৬. উমা মহন : আমলখি দেউশালৰ ওচৰত, লাকুৱা, বয়স - ৬৪ বছৰ।
৭. মিনতি বৰপূজাৰী : সোণাৰি, শিৱসাগৰ, বয়স - ৭৮ বছৰ।
৮. সুশীল চুড়ী : সহযোগী অধ্যাপক, সোণাৰি কলেজ, সোণাৰি, বয়স - ৪১ বছৰ।

অসমীয়া নেপালীসকলৰ বিবাহৰ গীত-মাত

জ্যোতিৰেখা গগৈ
অসমীয়া বিভাগ, সোণাৰি কলেজ

১.০০ আৰম্ভণি

অসমীয়া অনুষ্ঠানমূলক লোকগীতসমূহৰ ভিতৰত বিয়ানাম অন্যতম। লোকজীৱনৰ আবেগ-অনুভূতি প্ৰকাশ পোৱা বিভিন্ন অনুষ্ঠানৰ ভিতৰত বিয়া এক উল্লেখযোগ্য অনুষ্ঠান আৰু সেই উপলক্ষে গোৱা নামসমূহকে বিয়ানাম বুলি কোৱা হয়। বিয়াৰ উদুলি-মুদুলি লগা পৰিৱেশত যি মধুৰ আনন্দই ধৰা দিয়ে সিয়ে হ'ল বিয়ানামৰ উৎস। বিয়াক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচনা কৰা বিয়ানামসমূহ যুগ যুগ ধৰি অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত হৈ আহিছে। প্ৰত্যেক জনগোষ্ঠী বা সমাজত বিবাহৰ গীত-মাতৰ এক সুকীয়া স্থান আছে। অসমীয়া নেপালী সমাজৰ বিবাহতো নানা প্ৰকাৰৰ গীত-মাতৰ নিজস্ব সংস্কৃতি বা ঐতিহ্য আছে। অসমীয়া সমাজৰ দৰে বিয়ানাম বুলি সেই লোকগীতবিলাকক নামকৰণ নকৰিলেও বিবাহত গোৱা গীত-মাত বুলিয়েই অসমীয়া নেপালী সমাজত জনাজাত।

২.০০ অসমীয়া নেপালীসকলৰ বিবাহৰ গীত-মাত

নেপালী লোকগীতক সংস্কাৰ সম্বন্ধীয়, চাৰপৰ্ব, শ্ৰম-বিষয়ক, ঋতুবিষয়ক আৰু অন্যান্য বা বিবিধ এইকেইটা ভাগত ভাগ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি। সংস্কাৰ সম্বন্ধীয় অনুষ্ঠানত গোৱা গীতবিলাককেই সংস্কাৰমূলক গীত বোলে। অসমীয়া নেপালীসকলে বিবাহত গোৱা গীত-মাতবিলাক সংস্কাৰমূলক। বিবাহত গোৱা সংস্কাৰমূলক গীতবিলাক হ'ল - মাংগল, সিলোক, খাঁড়ো, কবিত্ত, ৰতৌলী আদি। ইয়াৰে কিছুমান খুহুটীয়া ধৰণৰ। অসমীয়া নেপালীসকলে সংস্কাৰমূলক আৰু খুহুটীয়া দুই ধৰণৰ গীত গাই বিবাহত ৰং ধেমালি কৰে। অসমীয়া সমাজত বিয়ানাম গোৱাবিলাকক যিদৰে 'আয়তী' বুলি কোৱা হয় ঠিক সেইদৰে নেপালী সমাজত "সঁগিনী" নামেৰে পৰিচিত। এই সঁগিনীৰ গীত-মাততেই নাৰীজীৱনৰ সুখ-দুখ,

আশা-আকাংক্ষা, হাঁহি-কান্দোন, জীৱন সম্পৰ্কীয় সকলো চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হৈছে। অসমীয়া সমাজৰ দৰে নেপালী সমাজতো বিবাহত গোৱা গীত-মাতসমূহ নাৰীৰ একচেটিয়া সম্পত্তি বুলি ক'লেও অত্যাক্তি কৰা নহয়।

২.০১ মাংগল

বিবাহৰ দৰে কোনো সংস্কাৰমূলক অনুষ্ঠানত গোৱা মাঙ্গলিক গীত বিশেষকৈ মাংগল বোলে। সংস্কৃত 'মংগল' শব্দৰ পৰা 'মাংগল' শব্দটো আহি নেপালী সাহিত্যত বিকাশ লাভ কৰিছে। মাংগল গীত কেৱল মহিলাসকলেহে পৰিবেশন কৰে। মাংগল নোৱা তিবোতাক কেতিয়াবা 'মাংলেনী' বোলা হয়। মাংগল গীত ঝাউৰে ছন্দত ৰচিত। বিবাহত মাংগল গীত গাই নৃত্য কৰাও দেখা যায়। বিবাহত গোৱা মাংগল গীত এনেধৰণৰ:

নেপালীত :
মুজুৱেকী মালে পোথো পৰেবৈকো ভিম্মা ।
আজদেখি লাএত বাবা পৰাডকো জিম্মা ॥
সানা সানা সুনারেলে বনাডহাল্যো সিক্ৰী ।
দিনে বেলা দিএতবাবা এলে মান্দ্ৰী ফিকী ॥
সানা সানা সুনারেলে বনাডহাল্যো বাঁই ।
নরী নরী মেৰী বাবা কতিৱাম্মা জ্বাৰ্ই ॥
সানো সানো কমারেলে বনাডহাল্যো সন্তী ।
দিনে বেলা দিয়ৌ বাবা এলে গজ্জী বিন্তী ॥
সানো সানো কুমালেলে বনাডহাল্যো গায়ৌ ।
দিনে বেলা দিয়ৌ বাবা এলে বাউঁজী হাৰৌ ॥

অসমীয়াত :
ম'ৰা চৰাইৰ মাত মাইকী, কণী পাৰ চৰাইৰ ।
আজিৰ পৰা দিলা পিতাই পৰৰ হাতত গতাই ॥
সৰু সৰু সোণাৰিয়ে বনাই ল'লে চেপেনা ।
দিয়া সময়ত দিলা পিতাই কেলেই চিন্তা কৰিছা ॥

সৰু সৰু সোণাৰিয়ে বনাই ল'লে বালা ।
 নাকান্দিবা মোৰ পিতাই কিমান ধুনীয়া জোঁৱাই ॥
 সৰু সৰু কমাৰে বনাই ল'লে খন্তি ।
 দিয়াৰ সময়ত দিলা পিতাই এতিয়া অনুৰোধ কৰিছা ॥
 সৰু সৰু কুমাৰে বনাই ল'লে কলহ ।
 দিয়াৰ সময়ত দিলা পিতাই এতিয়া কিয় কান্দিছা ॥

২.০২ সিলোক

নেপালী সমাজৰ সিলোক শব্দটো সংস্কৃতৰ 'শ্লোক' শব্দৰ অপভ্রংশ ৰূপ । কিন্তু নেপালীসমাজত সিলোক মানে সংস্কৃতৰ কোনো শ্লোক বিশেষক নুবুজায় । ইয়াত সিলোক হৈছে বিবাহত বৰযাত্ৰী আৰু কন্যাঘৰৰ মানুহে পৰস্পৰে পৰস্পৰক প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰ দি কৰা প্ৰতিযোগিতামূলক গীতৰ অনুষ্ঠান । বিবাহত বৰযাত্ৰী আহি যেতিয়া কন্যাঘৰৰ ওচৰ পাইহি তেতিয়া বৰযাত্ৰীৰ লগত অহা তিনি-চাৰিজন 'ভাতখবৰ' ৰূপে কন্যাঘৰলৈ আগবাঢ়ি আহে । তেওঁলোকক কন্যাঘৰৰ লোকে ফোঁট দি আদৰণি জনায় । লগতে কল, বেঙেনা আৰু ৰঙ-বিৰঙৰ টুপী পিন্ধাই বৰযাত্ৰীৰ লগত কন্যাঘৰীয়াই বিভিন্ন ধৰণৰ ৰঙ-ধেমালি কৰে । বৰযাত্ৰীয়ে তেতিয়াই তামোল-পাণ আৰু ৰান্ধনী দৰ্শিনা দি বৰযাত্ৰী কিমান আহিছে কন্যাঘৰক জনাই আৰু ভালদৰে আপ্যায়ন কৰিবলৈ কয় । ইয়াৰ পাছৰ পৰাই বিয়াৰ মণ্ডপত যজ্ঞৰ কাম চলি থকা সময়ত ওৰে নিশা দৰাপক্ষ আৰু কন্যাপক্ষৰ মাজত সিলোক গোৱাৰ আৰম্ভ হয় এনেদৰে :

নেপালীত :

কন্যাপক্ষ : কতা পত্নী চীন-মহাচীন কতা পত্নী লাহোৰ ?
 কতি বৰ্ষকো বেতলো ল্যায়ো কতি অক্ষরকো মাটুৰ ?
 * * * *
 কোন দিশত চীন-মহাচীন, কোনফালে লাহোৰ,
 কিমান বছৰৰ দৰা আনিছা, কিমান আখৰৰ মাউৰ ।

দৰাপক্ষ : উত্তর पत्न्यो चीन-महाचीन, पश्चिम पत्नो लाहोर
 बीस वर्षको बेतलो ल्यायो बतिस अक्षरको माटुर ॥
 * * * *
 উত্তৰ দিশত চীন-মহাচীন, পশ্চিমফালে লাহোৰ,
 বিশ বছৰৰ দৰা আনিছোঁ, বত্ৰিছ আখৰৰ মাউৰ ।
 (মাউৰ মানে দৰাৰ পৰিচয় থকা টুপী)

২.০৩ খাঁড়ো

সংস্কৃত 'খড়্গ' শব্দৰ পৰা 'খাঁড়ো' ৰ উৎপত্তি হৈছে যদিও অসমীয়া নেপালীসকলৰ সমাজত এই শব্দই এটা গীতি অনুষ্ঠান-বিশেষক বুজায় । অৰ্থাৎ 'খাঁড়ো' শব্দই খড়্গ নাইবা তৰোৱালৰ উপৰি বিয়াৰ আনুষ্ঠানিক কাৰ্যৰ মাজতে অবিচ্ছেদ্য অংগৰূপে আবৃত্তি কৰা বীৰৰ সম্পূৰ্ণ গীতি-কাব্য বিশেষক বুজায় । এই অনুষ্ঠানত গোৱা কাব্য, গাথা, মালিতাক 'খাঁড়ো জগাওনে' বোলা হয় । এই গীতৰ কাহিনী লিখিত ৰূপত পোৱা যায় । কইনাৰ দেউতাকে দৰাক 'খুকুৰী' দি ছোৱালীজনীক ভালদৰে ৰাখিবা বুলি কয় । বিবাহ কাৰ্যত পুৰোহিতৰ নিৰ্দেশ অনুসাৰে পূজা কৰি থোৱা খুকুৰী হাতত লৈ বীৰ গাথাসমূহ গাই শত্ৰুৰ মূৰত কাটিছো বুলি যজ্ঞৰ খুটাত টক্-টক্কে তিনিবাৰ কাটে । এই কাৰ্য বৰপক্ষৰ লগত অহা অভিজ্ঞ কোনো লোকে কৰে । এই বীৰ গাথাসমূহ গোৱাৰ মূলতে হ'ল দেশ আৰু জাতিৰ সুৰক্ষাৰ বাবে শত্ৰুৰ লগত সাহসেৰে যুঁজিবলৈ জনসাধাৰণক অনুপ্রাণিত কৰিছিল । আনহাতে ভূত-প্ৰেত, ডাইনী-যথিনী, কোনো বহিঃশত্ৰুৰ পৰা নৱ-দম্পতীক ৰক্ষা কৰিবলৈ বেজ-ওজা আদিয়ে খুকুৰী লৈ শক্তি পূজা কৰি সুৰক্ষা দিছিল । এনেবোৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই বিবাহত খাঁড়ো অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছিল । শ্ৰী শ্ৰী মহাৰাজ জগদ্বাহাদুৰ কাহিনী, মহাৰাজধীৰাজ সুৰেন্দ্ৰবীৰ বিক্রম শাহ বাহাদুৰৰ কাহিনী আদি বিবাহ কাৰ্যত গোৱা হয় ।

২.০৪ কবিত্ত

‘সিলোক’ৰ দৰে ‘কবিত্ত’ গীত অসমীয়া নেপালীসকলৰ বিয়াৰ এক আকৰ্ষণীয় অনুষ্ঠান। দৰা আৰু কন্যাঘৰীয়া মানুহৰ মাজত খিতাতে ৰচনা কৰি আবৃত্তি কৰা খুহুটীয়া গীতি-পদ্যক ‘কবিত্ত’ বোলে। বুদ্ধিমত্তা আৰু প্ৰত্যাশপন্নমতীৰ নিদৰ্শন এনে গীতত পোৱা যায়। এনে ব্যংগ ৰসাত্মক গীত পৰিৱেশন কৰি বিয়াঘৰত উপস্থিত ৰাইজক হাঁহিৰ খোৰাক যোগায়। এনে গীত যিকোনো পক্ষই আৰম্ভ কৰে আৰু উপস্থাপন পদ্ধতিয়ে ইয়াৰ মুখ্য আকৰ্ষণ। বিবাহত গোৱা কবিত্ত এনেধৰণৰ :

নেপালীত : হৈঁ জো সুন তব মাহ মুখিয়া

এ..... ৰাৰীকা কান্লামা ফল্যো হৈঁ ফৰ্শী

মেৰী বুদ্ধী দেহুতা তেৰী বুদ্ধী তৰ্শী।

হৈঁ জো সুন্.....

বহ্মপুত্ৰ কিনাৰমা গাহ্ চৰনে জংগল

নেপালীহহলে ত্যতৈ দেখ্বে মজ্জল।

হৈঁ জো সুন্.....

বাঘ, মালু, দঁতাল হাখী, এক ফিঙে গৈড়া

স্বোজী মৰ্দা মেটিন দাহ্ তপাহ্ জস্তো জোড়া

হৈঁ জো সুন্.....

মেৰা মালমা চিল্লাদাডি, তেৰা মালমা বোকে দাডি,

বোকে দাডিমা সমাৰ্হবাৰী-পাৰি পুয়াহ্ দিতলা বেলশিৰি পাৰি।

অসমীয়াত : হেৰা ভাইহঁত শুনা,

বাৰীৰ আশে-পাশে ৰঙালাউ আছে পৰি,

মোৰ বুটীক দেখা পাই উচপ খাই উঠিল তোমাৰ বুটী।

হেৰা ভাইহঁত শুনা,

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰে পাৰে গৰু চৰণীয়া জংঘল,

নেপালীসকল দেখিলে ইয়াতেই মংগল।

হেৰা ভাইহঁত শুনা,

ইয়াত আছে বাঘ, ভালুক, দঁতাল হাতী, এশিঙীয়া গড়,

বিচাৰি বিচাৰি হাবাথুৰি খাঁলো,

তোমাৰ দৰে মনে মিনা জোৰা ক’তো নাপালোঁ।

হেৰা ভাইহঁত শুনা,

মোৰ গালত জিলিকি থকা দাডি, তোমাৰ খুতৰিত পাঠা

ছাগলীৰ দাডি,

পাঠাৰ দাডিৰ ধৰি ঘূৰাই ঘূৰাই বেলশিৰি নদী দিম পাৰ

কৰি।

হেৰা ভাইহঁত শুনা

এনেদৰেই অসমীয়া বিয়া এখনত জোৰানাংগ গোৱাৰ দৰে নেপালী সমাজত কবিত্ত গোৱা হয়। কবিত্ত আবৃত্তি সুৰত ইয়াক গোৱাৰ বাবে কবিত্ত বুলি কোৱা হয়। বিবাহ অনুষ্ঠানৰ ই এক এবাৰ নোৱাৰা গীত।

২.০৫ বতৌলী

বতৌলী বিবাহ অনুষ্ঠানত দৰাঘৰত গোৱা গীত। আচলতে ই এক নৃত্য-গীতৰ অনুষ্ঠান। এই ‘বতৌলী’ গীতো খুহুটীয়া। বৰযাত্ৰী কইনাঘৰলৈ যোৱাৰ পাছত দৰাঘৰত থকা তিবোতা সকলে গোটেই নিশা কৰা হাস্য-ব্যংগাত্মক আৰু যৌন-গন্ধী নৃত্য-গীতক ‘বতৌলী’ বোলে। ই স্ত্ৰী প্ৰধান অনুষ্ঠান। ইয়াত পুৰুষৰ প্ৰবেশ নিষেধ যদিও আজিকালি ঠাইবিশেষে এনে নিয়ম শিথিল হৈ আহিছে। এই অনুষ্ঠানত বিভিন্নধৰণৰ নৃত্য-গীত কৰা হয় যদিও দৰা-কইনাৰ নাম, ঠাই আদিক লৈ তৎকালিকভাৱে ৰচনা কৰা উন্মুক্ত অৰু শৃংগাৰ ৰসাত্মক নাইবা ৰতি ভাবাত্মক গীতৰহে প্ৰাধান্য থকা দেখা যায়। তিবোতাসকলে পুৰুষৰ কাপোৰ কানি পিন্ধি পুৰুষৰ দৰে যৌন-গন্ধী বেহ-ৰূপ, কাৰ্যকলাপ কৰে। বিবাহত গোৱা বতৌলী গীত এনেধৰণৰ :-

নেপালীত : স্কক-স্কক বেল পুগ্যো হাৰমতি।

শিব জীলাই মন্ পলো পাবৰ্তী ॥
 স্তান্দ্রী মনে স্তাউ পানী সারেৰ ।
 জান্দ্রী মনে জাউ মায়া মারেৰ ॥
 সুৰ্তী নদেউ ম বিড়ী খানে লাই ।
 মায়া নলাউ ম হিড়ি জানেলাই ॥
 স্তাউ কি নস্তাউ লাম পাতে সুৰতি ।
 লাউ কি নলাউ জ্যান জানে পীৰতি ॥

অসমীয়াত : বক বক ষেল পালে হাৰমতি ।
 শিৱৰ মৰম লগা হ'ল পাবৰ্তী ॥
 খাবা যদি খোৱা পানী বাকীলৈ ।
 যাবা যদি যোৱা মৰম এৰি থৈ ॥
 ধপাত নিদিবা মোৰ দৰে বিড়ী খোৱাজনক ।
 মৰম নিদিবা মোৰ দৰে এৰি যোৱাজনক ॥
 খাম নে নেখাম দীঘল পাতৰ বিড়ী ।
 কৰিম নে নকৰিম জীৱনযোৰা পীৰিতি ॥

৩.০০ উপসংহাৰ

এনেদৰেই নেপালীসমাজত ওপৰত উল্লেখ কৰা গীতবিলাক গাই বিয়া এখনত বং-ধেমালি কৰে। নেপালীসকলৰ আন বহুতো লোকগীত আছে যদিও মাঁগল, খাঁড়ো, সিলোক, কবিত্ত, ৰতৌলী এইকেইবিধ কেৱল বিয়াতহে গায়। শব্দসম্ভাৰৰ ক্ষেত্ৰত নেপালী সাহিত্য বিস্তৃত আৰু বিশাল বুলি ক'ব পাৰি। কাৰণ আমাৰ অসমীয়া সমাজত বিয়াত গোৱা নাম মানেই বিয়ানাম, কিন্তু নেপালী সমাজত বিয়ানামবিলাকৰ আকৌ একো একোটা নিৰ্দিষ্ট নাম আছে। নেপালী বিবাহত গোৱা তেনে গীত মাত কিছুমানেই এই আলোচনাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনি আৰু প্ৰাথমিক শিক্ষাত ইয়াৰ প্ৰভাৱ

ৰাণু মহন, সহযোগী অধ্যাপিকা
 ৰাজীৱ কটকী, সহযোগী অধ্যাপক
 প্ৰণীতা কলিতা, সহযোগী অধ্যাপিকা
 শিক্ষা বিভাগ, সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

১.০ অবধাৰণা

ভাৰতবৰ্ষৰ শিক্ষাৰ ইতিহাস অতি প্ৰাচীন আৰু গৌৰৱোজ্জ্বল। খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ১৫০০ বছৰ পুৰণি বৈদিক যুগৰ পৰাই ব্ৰাহ্মণ ঋষি-মুণিসকলে জ্ঞানৰ আলোক বিতৰণৰ মহান কাৰ্য সম্পাদন কৰিছিল। সেই সময়ত শিক্ষাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য ধৰ্মভিত্তিক হ'লেও মানৱ সমাজৰ পৰম কল্যাণ সাধনেই আছিল সৰ্বোত্তম লক্ষ্য। বৰ্তমান সময়ৰ পৰিৱৰ্তিত চিন্তাধাৰাই শিক্ষাৰ লক্ষ্য কল্যাণৰ লগে লগে উপযুক্ত মানৱ সম্পদ সৃষ্টিতো গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে। এই লক্ষ্য আগত ৰাখিয়েই ভাৰতবৰ্ষত স্বাধীন আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালত শিক্ষাৰ সৰ্বতোমুখী বিকাশ আৰু মাৰ্জজনীনকৰণৰ বাবে বিভিন্ন পৰিকল্পনা কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ সুকীয়া পদক্ষেপ লোৱা হৈছে। বিশেষকৈ প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ উন্নতি আৰু প্ৰগতিৰ লগতে সাৰ্বজনীনকৰণৰ ক্ষেত্ৰত চৰকাৰে বিভিন্ন কাৰ্যসূচী ৰূপায়িত কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা কৰি আহিছে। কোৱা হয় "Well begun is half done"। প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ বিকাশেহে সমগ্ৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ উন্নতি আৱশ্যম্ভাৱী কৰি তুলিব। ভাৰতীয় সংবিধানৰ প্ৰস্তাৱনাতো ৪৫ নং আনুচ্ছেদৰ যোগেদি ভাৰতৰ ৬ বছৰৰ পৰা ১৪ বছৰৰ ভিতৰৰ সকলো শিশুকে বাধ্যতামূলক আৰু বিনামূলীয়াকৈ প্ৰাথমিক শিক্ষা আগবঢ়োৱাৰ কথা উল্লেখ আছে। সংবিধান গৃহীত হোৱাৰ পৰা ১০ বছৰৰ ভিতৰত অৰ্থাৎ ১৯৬০ চনৰ ভিতৰত আঁচনিখন সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ বিচৰা হৈছিল যদিও এই লক্ষ্য বিভিন্ন সমস্যাৰ হেতু বৰ্তমানলৈকে সুদূৰ পৰাহত হৈয়েই আছে। দৰিদ্ৰতা এই সমস্যাসমূহৰ অন্যতম কাৰণ। তথাপি এই সমস্যাসমূহক অতিক্ৰম কৰাৰ প্ৰচেষ্টাৰ লগতে প্ৰাথমিক শিক্ষাক মাৰ্জজনীন ৰূপ দিয়াত ভাৰত চৰকাৰৰ বিভিন্ন আঁচনি আৰু আয়োগসমূহৰ

পৰামৰ্শসমূহে যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াইছে। এই আঁচনিসমূহৰ ভিতৰে প্ৰাথমিক শিক্ষালৈ ল'ৰা-ছোৱালীক আকৰ্ষণ কৰিবৰ বাবে পুষ্টিৰ আহাৰ যোগানত সমৰ্থন যোগোৱা ৰাষ্ট্ৰীয় আঁচনি হৈছে “মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনি”। ১৯৯৫ চনৰ ১৫ আগষ্টত প্ৰৱৰ্তন হোৱা এই আঁচনি অনুসৰি ভাৰতীয় খাদ্য নিগমৰ জৰিয়তে প্ৰতিখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়লৈ পুষ্টিৰ আহাৰ যোগান ধৰা হয়। আঁচনিখনৰ মতে প্ৰতিগৰাকী শিক্ষাৰ্থীক মাহে তিনি কিলোগ্ৰাম পুষ্টিৰ আহাৰ যোগান ধৰা হয়। শিক্ষাৰ্থীসকলৰ খাদ্য আৰু পুষ্টিজনিত সমস্যা আঁতৰ কৰিবলৈ তথা শিক্ষানুষ্ঠানলৈ আহিবলৈ আগ্ৰহী কৰিবলৈ মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনি আৰম্ভ কৰা হৈছিল। ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে উন্নয়নশীল দেশত য'ত এতিয়াও আধাতকৈ বেছি জনসংখ্যা দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলত বসবাস কৰে, দৈনিক খাদ্য আৰু অন্যান্য প্ৰাথমিক প্ৰয়োজন পূৰণৰ বাবে সংগ্ৰাম কৰিবলগীয়া হয়, তেনে দেশত মধ্যাহ্ন ভোজন কাৰ্যসূচীক শিক্ষা সাৰ্বজনীনকৰণৰ কাৰ্যত এক অনুঘটক হিচাবে আখ্যা দিব পাৰি।

১.১ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনি এক জাতীয় কাৰ্যসূচী। এই আঁচনিখনে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ স্তৰত সৰ্বশিক্ষা অভিযানৰ উদ্দেশ্যসমূহ সাফল্যমণ্ডিত কৰাত অৰিহণা আগবঢ়াইছে। দৈনিক শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষাৰ্থীৰ উপস্থিতিৰ সংখ্যা বৃদ্ধি, শ্ৰেণীকোঠাৰ ক্ষুধা (Classroom hunger) অৰ্থাৎ খালী পেটেৰে আৰু টিফিন ননাকৈ বিদ্যালয়লৈ অহা শিক্ষাৰ্থীক সকাহ প্ৰদান, সুস্থ বৃদ্ধি আৰু বিকাশৰ বাবে দৈনিক পুষ্টিৰ আহাৰ প্ৰদান, স্বাস্থ্য সন্মত বিধিৰ জ্ঞান (যেনে- হাত ধোৱা, পৰিৱেশ পৰিষ্কাৰ কৰা) প্ৰদানৰ যোগেদি সামগ্ৰিক মূল্যবোধৰ শিক্ষা প্ৰদান, সমাজৰ বিভিন্ন বৰ্ণ আৰু শ্ৰেণীৰ শিক্ষাৰ্থীৰ মাজত ঐক্য আৰু সম্প্ৰীতিৰ ভাৱ সৃষ্টি, ল'ৰা-ছোৱালীৰ মাজৰ বৈষম্য দূৰ কৰা তথা মহিলাক নিয়োগৰ সুবিধা প্ৰদান আৰু সৰ্বোপৰি শিক্ষাৰ্থীৰ মানসিকতাক বহলভাৱে গঢ়ি তোলাই মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য। এই অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনে পিছপৰা তথা ভিতৰুৱা অঞ্চলৰ বিদ্যালয় (প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ-প্ৰাথমিক) সমূহত কেনেধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে,

ইয়াৰ যোগাৰু দিশসমূহৰ লগতে আঁচনিখন ৰূপায়ণত বিদ্যালয়ৰ মূৰব্বী, সহকাৰী শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু অভিভাৱকে সন্মুখীন হোৱা সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে এক তথ্যভিত্তিক অধ্যয়ন কৰা।

১.২ অধ্যয়নৰ পদ্ধতিসমূহ

প্ৰাথমিক শিক্ষাত মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনে প্ৰভাৱ পেলাওৱা অধ্যয়ন কৰিবলৈ সোণাৰি অঞ্চলৰ দক্ষিণ সোণাৰিৰ ভিতৰুৱা অঞ্চলত অৱস্থিত পাঁচখন বিদ্যালয় বাচনি কৰি লোৱা হৈছিল। ইয়াৰে চাৰিখন নিম্ন প্ৰাথমিক আৰু এখন উচ্চ-প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছিল। পাঁচজন প্ৰধান শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, পোন্ধৰজন সহশিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু দহজন অভিভাৱকৰ পৰা নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নসূচীৰ যোগেদি অধ্যয়নৰ বাবে মূল তথ্য সংগ্ৰহ প্ৰত্যক্ষভাৱে কৰা হৈছিল।

প্ৰধান শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ বাবে নিৰ্দ্ধাৰিত প্ৰশ্নসূচীত (১) মুঠ ১২ টা প্ৰশ্ন আছিল। প্ৰশ্নসমূহ তথ্য সংগ্ৰহীকৰণ, হয়/নহয় আৰু বৰ্ণনাধৰ্মী তিনিও প্ৰকাৰৰ আছিল।

সহশিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা প্ৰশ্নসূচীত (২) মুঠ ৮ টা প্ৰশ্ন আৰু অভিভাৱকৰ প্ৰশ্নসূচীত (৩) মুঠ ৬ টা প্ৰশ্ন সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছিল। উৎসৰ পৰা প্ৰত্যক্ষভাৱে প্ৰশ্নসূচীৰ দ্বাৰা সংগ্ৰহীত তথ্যসমূহৰ প্ৰণালীবদ্ধ অধ্যয়ন তলত আগবঢ়োৱা হ'ল -

১.৩ সংগ্ৰহীত তথ্যৰ পৰ্যালোচনা

অধ্যয়নটোৰ বাবে নিৰ্দ্ধাৰিত বিদ্যালয়সমূহৰ পৰা সংগ্ৰহীত তথ্যসমূহে মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে অৱগত হোৱাত যথেষ্ট সহায় কৰিলে। আঁচনিখনৰ উদ্দেশ্য সফল কৰি তুলিবৰ বাবে শিক্ষানুষ্ঠানসমূহে যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিছে। হাতত ললেও শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু মূৰব্বীৰ ওপৰত যথেষ্ট চাপ থকা দেখা যায়। অধ্যয়নটোত এইটোও দেখা গৈছিল যে মধ্যাহ্ন ভোজন প্ৰস্তুত কৰোঁতে শিক্ষাদানৰ উপৰিও যথেষ্ট পৰিশ্ৰম কৰিব লগা হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অনুপাতহে (শ্ৰেণী

অনুপাতে নহয়) শিক্ষক থকাৰ বাবে একোজন শিক্ষকেই একাধিক শ্ৰেণীত শিক্ষাদান কৰিব লগা হয়। অৰোপৰি অনিয়মীয়া বান্ধনিৰ বাবে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী সকলেই কেতিয়াবা সেই দায়িত্বও পালন কৰিব লগা হয়। ইয়াৰ প্ৰাপ্ত তথ্যত এই দিশটো পৰিলক্ষিত হৈছিল যে শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে নিৰ্দ্ধাৰিত জিৰণিৰ সময়খিনিত মধ্যাহ্ন ভোজনৰ কাম-কাজত অংশ লব লগীয়া হোৱাত জিৰণিৰ অভাৱ অনুভৱ হয়। শিক্ষাদানৰ নীতি অনুসৰি শিক্ষা গ্ৰহণ কাৰ্যত শিক্ষার্থীৰ বাবে জিৰণি অতি প্ৰয়োজনীয় দিশ। মধ্যাহ্ন ভোজনত অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ পাছত শিক্ষার্থীসকলৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক দিশত অৱসাদৰ ভাৱে দেখা দিয়ে, শিক্ষার্থীসকলে বিভিন্ন অসুবিধাৰ অৱতাৰণা কৰে তথা নানান অজুহাতত পাঠগ্ৰহণৰ পৰা বিৰত থাকিবলৈ প্ৰচেষ্টা কৰে। মধ্যাহ্ন ভোজন কাৰ্যসূচীক লৈ শিক্ষার্থীসকলৰ অভিভাৱকসকলো সম্পূৰ্ণৰূপে সন্তুষ্ট নহয়। শিক্ষার্থীসকলক যোগান ধৰা আহাৰৰ গুণগত মানৰ ক্ষেত্ৰত কিছু সন্দেহ প্ৰকাশ কৰাও অভিভাৱকৰ পৰা সংগৃহীত তথ্যত পোৱা গৈছিল।

২.১ অধ্যয়নৰ পৰা প্ৰাপ্ত তথ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনৰ কেতবোৰ গুণ আৰু দোষ উল্লেখ কৰা হ'ল -

২.১.১ গুণসমূহ

- ১। মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনে প্ৰাথমিক স্তৰত শিক্ষার্থীৰ উপস্থিতি নিয়মীয়াকৰণ কৰাত সহায় কৰিছে।
- ২। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত সহযোগিতা, মিলা-প্ৰীতি, অনুশাসন আদি সামাজিক গুণ আয়ত্বকৰণত সহায়ক হৈছে এই আঁচনিখন।
- ৩। এই আঁচনিখনে শিক্ষার্থীসকলক কম-বেছি পৰিমাণে ব্যক্তিগত দৈহিক পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা আৰু সামগ্ৰিকভাৱে বিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশৰ চাফ-চিকুনতাৰ মনোভাৱ বৃদ্ধিত সহায় কৰিছে।
- ৪। এই আঁচনিয়ে দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলত থকা পৰিয়ালৰ শিক্ষার্থীসকলক পুষ্টিৰ আহাৰ যোগানৰ যোগেদি স্বাস্থ্যৰ উন্নয়নত যথেষ্ট সহায় কৰিছে।
- ৫। শিক্ষার্থীসকলৰ মাজত সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি আৰু ঐক্যৰ ভাৱ বৃদ্ধিতো এই আঁচনিখনৰ অৰিহণা আছে। উচ্চ-নিম্ন প্ৰতিটো সামাজিক শ্ৰেণীৰ শিক্ষার্থীয়ে একেলগে আহাৰ গ্ৰহণ কাৰ্যত এই দিশটো প্ৰতিফলিত হয়।

- ৬। এই আঁচনিখনে কিছুসংখ্যক মহিলাক শিক্ষাৰ কাৰ্যসূচীৰ লগত জড়িত হ'বলৈ বন্ধা কামৰ যোগেদি সুযোগ প্ৰদান কৰিছে তথা সংস্থাপনো দিছে।

২.১.২ দোষসমূহ

- ১। উপস্থিতি নিয়মীয়াকৰণৰ বাবে প্ৰচেষ্টা কৰিলেও শিক্ষার্থীৰ Drop out বা বিদ্যালয় এৰা সমস্যা সম্পূৰ্ণ ভাৱে আঁতৰ কৰিব পৰা নাই। ইয়াৰ দ্বাৰা শৈক্ষিক প্ৰণোদন উপযুক্ত মাত্ৰাত হোৱা নাই বুলিব পাৰি।
- ২। নিম্ন প্ৰাথমিক শ্ৰেণীৰ শিক্ষার্থীসকলৰ বাবে কিতাপ-পত্ৰ লগতে অন্যান্য সামগ্ৰীৰ (আহাৰ গ্ৰহণৰ পাত্ৰ) বোজা কঢ়িয়াব লগা হোৱাটো এক কষ্টকৰ দিশ।
- ৩। স্থায়ী বান্ধনিঘৰ আৰু নিৰাপদ মজুত গৃহৰ অভাৱ আৰু যোগান ধৰা খাদ্য-সামগ্ৰীৰ গুণগত মান সদায় উন্নত নোহোৱাটো এই আঁচনিখনৰ এটা প্ৰধান আসোঁৱাহ।
- ৪। মধ্যাহ্ন ভোজনৰ কাৰ্যসূচীৰ তদাৰক আৰু হিচাব-নিকাচ কাৰ্যত জড়িত হ'বলগীয়া হোৱাত প্ৰধান শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ শিক্ষাকাৰ্যৰ বাবে সময়ৰ অভাৱ হোৱা দেখা যায়।
- ৫। শিক্ষার্থীসকলৰ খেল-ধূলা, সহপাঠ্যক্ৰমিক কাৰ্যাৱলী আৰু জিৰণিৰ বাবে হোৱা সময়ৰ নাটনিয়ে আহাৰ গ্ৰহণৰ পাছত শ্ৰেণীসমূহত তেওঁলোকক অমনোযোগী কৰি তোলে।
- ৬। বান্ধনিৰ নিয়মীয়া বেতনৰ ব্যৱস্থা নোহোৱা আৰু প্ৰতিজন শিক্ষার্থীৰ অনুপাতে পৰ্যাপ্ত খাদ্য সামগ্ৰীৰ যোগান নোহোৱাটো এই আঁচনিৰ এক প্ৰধান আসোঁৱাহ।

ওপৰৰ আলোচনাখিনিৰ পৰা এইটো পৰিলক্ষিত হয় যে মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ সাৰ্বজনীনকৰণ আৰু শিক্ষার্থীৰ স্বাস্থ্য আৰু পুষ্টিজনিত উন্নয়নত যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াইছে তথাপি এই আঁচনিখনত থকা দুৰ্বলতাসমূহে

আঁচনিখনৰ লক্ষ্য প্ৰাপ্তিত বাধা হিচাবে পৰিগণিত হৈছে। এই আঁচনিখনৰ সঠিক উন্নয়নৰ বাবে চৰকাৰ, বেচৰকাৰী প্ৰতিষ্ঠান আৰু সৰ্বসাধাৰণ ৰাইজৰ কৰিবলগীয়া যথেষ্টখিনি দায়িত্ব আছে। তলত কেইটামান পৰামৰ্শ পৰৱৰ্তী অধ্যয়নত সহায়ক হোৱাকৈ আগবঢ়োৱা হ'ল।

৩.০ পৰৱৰ্তী অধ্যয়নৰ বাবে পৰামৰ্শ

- ১। মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখন সুচাৰু ৰূপায়নৰ বাবে বিদ্যালয়ৰ আন্তঃগাঠনি পৰিকল্পিত, সু-সজ্জিত আৰু উন্নত হোৱাটো প্ৰয়োজন। গতিকে চৰকাৰ আৰু সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষই এই দিশটোৰ প্ৰতি মনোনিবেশ কৰিলে আঁচনিখন আৰু অধিক কাৰ্যকৰী আৰু ফলপ্ৰসূ হিচাপে পৰিগণিত হ'ব।
- ২। এই আঁচনিখন ৰূপায়ন কৰিবলৈ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰীসকলক জড়িত কৰাতকৈ এজন ব্যক্তিক সুকীয়াকৈ চৰকাৰে বেতন সহকাৰে শিক্ষানুষ্ঠানত নিযুক্তি দিলে অধিক সুবিধাজনক হ'ব। এই পদক্ষেপে বিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰীসকলক নিজৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্যসমূহ পালনৰ বাবে সময় আৰু সুযোগ প্ৰদান কৰিব।
- ৩। বিদ্যালয়সমূহত মধ্যাহ্ন ভোজনৰ আহাৰ ৰান্ধি যোগান ধৰা ব্যৱস্থাতকৈ অন্য গোট, আত্মসহায়ক গোট, সংস্থা বা প্ৰতিষ্ঠান (ব্যৱসায়িক)ৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা আহাৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ত শিক্ষাৰ্থীসকলক যোগান ধৰিলে শিক্ষক-কৰ্মচাৰীৰ সময় আৰু শ্ৰম ৰাহি হ'ব তথা আন দহজনৰ সংস্থাপনৰ পথো মুকলি কৰিব।
- ৪। শিক্ষাৰ্থীসকললৈ যোগান ধৰা আহাৰৰ গুণগত দিশ আৰু সঠিক যোগানৰ কাৰ্যাৱলীসমূহৰ পৰ্যবেক্ষণ আৰু তদাৰক কৰিবলৈ চৰকাৰে এজন পূৰ্ণ পৰ্যায়ৰ খাদ্য পৰিদৰ্শক নিযুক্তি দিয়াটো আৱশ্যক বুলিব পাৰি।
- ৫। মধ্যাহ্ন ভোজনৰ ব্যৱস্থা থকা প্ৰতিখন শিক্ষানুষ্ঠানে প্ৰতি মাহতে সুবিধা অনুযায়ী স্বাস্থ্য সজাগতা সভা, অভিভাৱকৰ লগত আলোচনা সভা তথা চিকিৎসকৰ সহযোগত বিনামূলীয়াকৈ শিক্ষাৰ্থীৰ স্বাস্থ্য পৰীক্ষা শিবিৰ অনুষ্ঠিত কৰিব লাগে। এনে কাৰ্যসূচীসমূহে সমাজত স্বাস্থ্য আৰু পুষ্টিৰ খাদ্যৰ সজাগতা, অভিভাৱকৰ সচেতনতা বৃদ্ধি আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ স্বাস্থ্যৰ প্ৰকৃত উন্নতিৰ দিশটো জনাত সহায়ক হ'ব।

৩.১ সামৰণি

প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যসমূহত সঠিকভাৱে উপনীত হ'বলৈ তথা শিক্ষাৰ্থীসকলৰ স্বাস্থ্য আৰু পুষ্টিজনিত দিশৰ উন্নয়নৰ বাবে ৰূপায়ন কৰা এই মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখনে শিক্ষা ক্ষেত্ৰলৈ যথেষ্ট অৰিহণা আগবঢ়াইছে। আঁচনিখনত থকা সমস্যাসমূহক সঠিকভাৱে সমাধান কৰিলে প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ মাৰ্গজীনকৰণৰ ক্ষেত্ৰত এই মধ্যাহ্ন ভোজন আঁচনিখন এক সফল, সময়োপযোগী আৰু বলিষ্ঠ পদক্ষেপ হিচাবে চিহ্নিত কৰিব পৰা যাব। এই ক্ষেত্ৰত চৰকাৰী, বেচৰকাৰী সংস্থা আৰু জনসাধাৰণৰ সচেতন কাৰ্যকলাপ অতি প্ৰণিধানযোগ্য।

প্ৰসংগ পুথি

- ১। ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ প্ৰাথমিক তথ্যৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত।
- ২। Shukla P.D. (1996) - The Education Policy in Education, Sterling Publishers Pvt. Ltd., New Delhi - 110016

চাহ বাগিছাৰ শিশুৰ শিক্ষাৰ সমস্যা আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায়

সুশীল চুড়ী
সহযোগী অধ্যাপক, বুৰঞ্জী বিভাগ
সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

১.০০ বিষয়বস্তুৰ আভাস

অসমত চাহজনগোষ্ঠী আদিবাসী লোকসকলৰ জনসংখ্যা মুঠ জনসংখ্যাৰ চাৰিভাগৰ এভাগ। চাহ উদ্যোগৰ বিকাশৰ লগত জড়িতসকলক চাহ জনগোষ্ঠী আৰু চাহৰ লগত কোনো সংস্পৰ্শ নথকা অথচ কৃষি বা অন্য কাৰণত প্ৰব্ৰজিত লোকসকলক আদিবাসী বুলি জনা যায়। চাহ উদ্যোগৰ পৰা অব্যাহতি লোৱা বস্তি অঞ্চলত নিগাজীকৈ বসবাস কৰা খেতিয়ক অথবা দিন হাজিৰা কৰি জীৱন অতিবাহিত কৰা লোকসকলক প্ৰাক্তন চাহ শ্ৰমিক হিচাবে জনা যায়^১। আজিৰ আলোচনাৰ বিষয়বস্তু যিহেতুকে চাহ শ্ৰমিকৰ শিশুসকলৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত সেয়ে প্ৰাক্তন চাহ শ্ৰমিকৰ সন্তান-সন্ততি আৰু আদিবাসী লোকসকলৰ কথা ইয়াত আলোচনা কৰা হোৱা নাই।

১.০১ অসমৰ চাহ বাগিছাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাটো দুই ধৰণে পৰিচালিত। ১৯৭৭ চনত অবিভক্ত শিৱসাগৰ জিলা (শিৱসাগৰ, যোৰহাট আৰু গোলাঘাট) আৰু কাছাৰ জিলাৰ (শিলচৰ, কৰিমগঞ্জ আৰু হাইলাকান্দি) ৩০০খন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় বাগিছা কৰ্তৃপক্ষৰ পৰা অসম চৰকাৰৰ প্ৰাথমিক শিক্ষা বিভাগৰ আওতালৈ অনা হয়। বাকী ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, শোণিতপুৰ, দৰং, লক্ষিমপুৰ আদি জিলাৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়বোৰ প্ৰাদেশীকীকৰণ নহ'ল^২। সেয়ে চাহ বাগিছাৰ শিক্ষা অবিভক্ত শিৱসাগৰ আৰু কাছাৰ জিলা বেলেগ আৰু অসমৰ আন জিলাবোৰত বেলেগ, একেদৰে সমস্যাও বেলেগ ধৰণৰ। বৰ্তমান সৰ্বভাৰতীয় শিক্ষিতৰ হাৰ ৬৪.৮০%; অসমৰ ৬৩.২৫% ৰ তুলনাত চাহ বাগিছাত স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ ৩৮.৭৯% (টাওকাক চাহ বাগিছাত কৰা ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়নৰ মতে) তাৰ পুৰুষৰ স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ ২৬.০৯% আৰু মহিলাৰ ১২.৭০%^৩, চাহ শ্ৰমিকসকলৰ শিক্ষাৰ হাৰ সম্ভৱত

সমগ্ৰ দেশৰ ভিতৰতে নিম্ন। বৰ্তমান সময়ত শিক্ষাৰ সংজ্ঞা এনেধৰণে দিয়া হৈছে- Education is a process of human empowerment and enlightenment for better and higher quality of life. এই সূত্ৰৰ আধাৰত চালে চাহ বাগিছাত শিক্ষা নাই বুলিয়েই ক'ব পাৰি। কাৰণ আমি যি অৰ্থত স্বাক্ষৰতা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰো তাত কেবল আখৰ চিনাকী প্ৰকাশ আৰু সামান্য হিচাপ কৰিব পৰা অৰ্থতৰহে মান্যতা থাকে। উচ্চ শিক্ষা বা গুণগত শিক্ষা ইয়াৰ ভিতৰত ধৰা নহয়; উচ্চ শিক্ষা বা স্নাতক পৰ্যায়ৰ কথা ভাবিলে সম্ভৱত চাহ শ্ৰমিকৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ১% শতাংশও শিক্ষিত নহয় বুলি ক'ব পাৰি। সেয়ে জনগোষ্ঠীটোৰ মাজত পৰিবৰ্তনৰ ধাৰা যথেষ্ট কম। শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত থকা বিভিন্ন সমস্যা সমূহে মানুহখিনিক পিঠি পোনাৰ দিয়া নাই। এইবোৰ আমি এনেধৰণে আলোচনা কৰিব পাৰো।

২.০০ সমস্যাসমূহ

২.০১ আৰ্থ-সামাজিক সমস্যা: চাহ শিল্পত অতি কম পাৰিশ্ৰমিকেৰে শ্ৰমিকসকলে কাম কৰিব লগা হয়। MNREGA ৰ শ্ৰমিকৰ ১২০/- দৈনিক মজুৰিৰ তুলনাত চাহ বাগিছাত মাত্ৰ ৮৪/- টকাত কাম কৰিব লগা হয়। পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ জ্ঞান নথকা হেতুকে এই কম পাৰিতোষিকেৰে এটা ডাঙৰ পৰিয়াল চলাব লগা হয় বাবে পৰিয়ালৰ উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ বাবে শিশু শ্ৰমিক হয়। আনহাতে শিশু শ্ৰমিকৰ বিৰুদ্ধে আইন-বিধি থকা স্বত্বেও বাগিছা কৰ্তৃপক্ষই কম খৰচত বেছি কাম আদায় কৰা স্বার্থত শিশু শ্ৰমিকসকলক উৎসাহিত কৰে ফলত শিশুসকল শিক্ষাৰ পৰা বঞ্চিত হয়। তাৰোপৰি মাক কামত ব্যস্ত থাকিব লগা হোৱাত শিশুসকলে কেটুৱা খেলাব লগাত পৰে। অন্যথা পৰিয়াল নচলে। অভিভাৱক সকলৰ মদ খোৱা, জোৱা খেলা আদি বদঅভ্যাসেও শিশুসকলক কাম কৰিবলৈ বাধ্য কৰে। পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাৰ প্ৰতি আওকান হোৱাৰ ফলত বিভিন্ন ধৰণৰ ৰোগত পৰিয়ালবোৰ আক্ৰান্ত হয় ফলত ইচ্ছা থাকিলেও বহু শিশুৰ শিক্ষা সমাপ্তি ঘটে। শিক্ষাৰ প্ৰতি আভিভাৱকসকলৰ অনীহা, শিক্ষা আমাৰ কাৰণে নহয় বুলি ভবা মানসিকতা আৰু লোভাসকলৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি বিৰূপ মন্তব্যও বহু সময়ত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে। শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ বাবে সুস্থ পৰিবেশ একান্তই প্ৰয়োজন। চাহ অধ্যুষিত অঞ্চলসমূহত প্ৰায়ে লুপ্তা ছটি নৰ্তা, বিয়া-সবাহ আদিত লোকসকল মছগল হৈ থাকে আৰু প্ৰতিটো চুবুৰীত মদৰ অবাধ ব্যৱহাৰ হয় ফলত শান্তি-ভংগ হয় আৰু অবাইচ মাত কথাই পৰিবেশ কলুষিত কৰি তোলে। শিশু অৱস্থাত পোৱা দূষিত পৰিবেশেই সকলো স্বাস্থ্যৰ মূল।

২.০১ ভাষাৰ সমস্যাঃ চাহ জনগোষ্ঠীৰ শিশুসকলৰ মাতৃভাষা বা নিজস্ব দোৱান থকা হেতুকে অসমীয়া ভাষা এওঁলোকৰ বাবে নতুন বা কঠিন হয়। এজন ন-শিকাৰুৱে এটা নতুন ভাষা শিকিবলৈ যোৱা মানে তেওঁৰ সমস্যা অধিক হয়। নিজে জনা কথাটো কেৱল পঢ়িবৰ বাবে এটা নতুন ভাষাত শিকাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই বুলি শিক্ষাবিদ তথা ভাষাবিদসকলে বিভিন্ন যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰিছে। মানুহে লিখা পঢ়া কেৱল নিজৰ দৈনন্দিন কামৰ প্ৰয়োজনত কৰিব নিবিচাৰে বৰঞ্চ ইয়াৰ যোগেদি আনন্দ পাব বিচাৰে People write and read not merely for functional purposes, however, but also pleasure^৪। নিজৰ কথিত ভাষাত শিশুসকলে দেখি অহা জীৱনৰ অভিজ্ঞতাসমূহ কিতাপৰ মাজত নোপোৱাৰ বাবে কিতাপবোৰ তেওঁলোকৰ বাবে জটিল আৰু বোজা স্বৰূপ হৈ পৰে। তাৰোপৰি শিশুৰ অনুসন্ধিৎসু মনত কৌতুহলৰ সৃষ্টি কৰে। আনকি এই সমস্যাই শিশুসকলক স্কুলমুখী হোৱাতকৈ বিমুখ কৰে।

২.০২ স্বাস্থ্যৰ সমস্যাঃ শ্ৰমিকসকলৰ উপাৰ্জন নিম্ন হোৱা বাবে পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক পোহ-পালন দিয়াত অসুবিধা হয়। পুষ্টিৰ খাদ্যৰ অভাৱত চাহ-বাগিছা অঞ্চলৰ শিশু-মাতৃসকল পুষ্টিহীনতাত ভুগে; দুৰ্বল স্বাস্থ্য হোৱাৰ ফলত অধিকাংশ শিশু পঢ়া-শুনাত আৰু বৌদ্ধিক কচৰত আদিত মনোযোগ দিব নোৱাৰে। তাৰোপৰি এনে শিশুৰ স্মৃতি শক্তি দুৰ্বল হোৱাৰ হেতুকে আন আন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত সমানে আগবাঢ়ি যোৱাত বাধাৰ সৃষ্টি হয়।

২.০৩ অসচেতন অভিভাৱকঃ চাহ বাগিছাত শিশুসকলৰ অভিভাৱকসকল শিক্ষা-সাহিত্য সংস্কৃতিৰ প্ৰতি সচেতন নোহোৱাৰ বাবে লিখা-পঢ়া, জ্ঞান-আয়ত্ব কৰা প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰতি স্বাভাৱিকতেই অনীহা প্ৰকাশ কৰে। সেয়ে বিদ্যালয়ত শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাতকৈ পৰিয়ালৰ উপাৰ্জন বৃদ্ধি কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰে।

২.০৪ ঔপনিবেশিক শাসন প্ৰক্ৰিয়াঃ চাহ বাগিছাৰ প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থাটো বৃটিছৰ দিনতে প্ৰৱৰ্তন কৰা এটা জটিল প্ৰক্ৰিয়া। বাগিছাত নিয়োজিত শ্ৰমিক সংগঠনসমূহে মজুৰী বনাচ আদিৰ বাহিৰে অন্য কথাবোৰত মুঠেই গুৰুত্ব নিদিয়। আনকি নিজৰ ৰাজনৈতিক লিঙ্গা পূৰণ কৰিবলৈ চাহ বাগিছা অঞ্চললৈ মানৱতাবাদী সংস্কাৰকামী কাৰ্য আগমনৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰে ফলস্বৰূপে লেতেৰা ৰাজনীতিত তিষ্ঠিব নোৱাৰি ত্যাগ আৰু সেৱাৰ মানসিকতাৰে কাম কৰা ভাল সমাজকৰ্মীসকল

স্বাভাৱি যাবলৈ বাধ্য হয়। মেনেজাৰ-বাবু-চৰ্দাৰ চকীদাৰ-ইউনিয়ন লিডাৰ, ৰাজনীতিবিদ আদিৰে আবৃত্ত অক্টোপাচৰ দৰে ধৰি ৰখা এই ব্যৱস্থাটোও শিক্ষাৰ এটা প্ৰতিবন্ধক স্বৰূপ। কাৰণ এই ব্যৱস্থাত কোনো এটা পক্ষই শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ হোৱাতো মনে-প্ৰাণে নিবিচাৰে।

২.০৫ বাগিছা কৰ্তৃপক্ষৰ দ্বাৰা পৰিচালিত বিদ্যালয়ৰ প্ৰশাসনিক সমস্যাঃ P.L.A. 1951 আৰু অসম বিধি 1956 ৰ যোগেদি যিবোৰ বিদ্যালয় পৰিচালিত হৈছে সেই বিদ্যালয়বোৰৰ খৰচ যিহেতু অনুৎপাদন কামত হয় যিটো বাগিছা কৰ্তৃপক্ষই এটা বোজা বুলিহে গ্ৰহণ কৰে।

২.০৬ শিক্ষকৰ সমস্যাঃ বাগিছা কৰ্তৃপক্ষৰ দ্বাৰা পৰিচালিত বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকসকলৰ বেতন চৰকাৰী বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকতকৈ আধাতকৈয়ো কম অথচ এই শিক্ষকসকলে বিদ্যালয়ত শিক্ষা দানৰ উপৰিও তেওঁলোক নিৰ্দিষ্ট সময়ত লক্ষ্যীয়া দৰমহা দিয়া, ৰেচন দিয়া, পাত-জোখা আৰু মেনেজাৰে নিৰ্দেশ দিয়া যিকোনো কাম কৰিবলগীয়া হয়। ফলত তেওঁলোক শিক্ষকতকৈ বাবুহে অধিক হয়।

Right to Education আইন অনুসৰি প্ৰতি ৩০ জন ছাত্ৰৰ বিপৰীতে ১জন শিক্ষক হ'ব লাগে কিন্তু এই স্কুলবোৰত ৫০ জনতকৈ অধিক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী এজন শিক্ষকে পঢ়াব লাগে; কম শিক্ষকৰ বাবে পাঠদানত বাধা হয়। স্কুলঘৰ সমূহত শ্ৰেণী কোঠাবোৰত আৰ-বেৰ নোহোৱা হেতুকে পাঠদান কৰোঁতে যথেষ্ট অসুবিধাৰ সৃষ্টি হয়; ফলত গুণগত মানদণ্ড বজাই ৰখাটো টান হয়।

তাৰোপৰি কোনোধৰণৰ আন্তঃগাঠনি আৰু শিক্ষক নোহোৱাকৈ এই স্কুলসমূহত নতুনকৈ পঞ্চম শ্ৰেণীটো সংযোজন কৰি দিয়াত পয়মাল হৈছে। ডেপু-শিক্ষকৰ অভাৱত মাটিত বা বজাত বহিব লগা হৈছে।

আনহাতে সৰ্বশিক্ষাই বিতৰণ কৰা বিভিন্ন বিদ্যালয়ৰ আহিলা-পাতি, ইউনিফৰ্ম আদি এলাগীভাৱে চৰকাৰী শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত দি বাচিলেহে বাগিছাৰ বিদ্যালয়সমূহত দিয়াৰ নীতি প্ৰচলন আছে।

৩.০০ প্ৰতিকাৰৰ উপায়

* শিক্ষা যিহেতুকে বৰ্তমান সময়ত অধিকাৰ- সেয়ে অৰ্থিক অনাটন শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত যাতে প্ৰাচীৰ হ'ব নোৱাৰে তাৰ বাবে কল্যাণকামী ৰাষ্ট্ৰই বিহিত ব্যৱস্থা ল'ব লাগে।

* শিশু শ্রমিক আইন আৰু চৰকাৰী নিৰ্দেশনা মানি চলিবলৈ নিয়োগকৰ্তা সকলক কঠোৰ নিৰ্দেশ দিব লাগে। শিশু শ্রমিকসকলক উৎসাহিত কৰা লোকসকলক কঠোৰ দণ্ড বিহিব লাগে।

* শ্রমিকসকলৰ মাজত থকা বদ্ অভ্যাস আৰু কু-সংস্কাৰ দূৰীকৰণৰ অৰ্থে National worker Education আদি অনুষ্ঠানৰ যোগেদি শিক্ষা প্ৰদানৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। মিতব্যয়িতাৰ শিক্ষা, স্বাস্থ্যৰ প্ৰতি ল'ব লগা সাৱধানতা, মহিলা-শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা, আজৰি সময়ত অতিৰিক্ত আয়ৰ বাবে বিভিন্ন ধৰণৰ বৃত্তিমূলক শিক্ষা প্ৰদান কৰাতো অত্যন্ত প্ৰয়োজন।

* বে-চৰকাৰী অনুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠানৰ যোগেদি শ্রমিকসকলৰ স্বাস্থ্য-সমাজ-সংস্কৃতি সম্পৰ্কে সচেতনতা বৃদ্ধি কৰি আত্মবিশ্বাস গঢ়ি তুলিব চেষ্টা কৰিব লাগে। এই ক্ষেত্ৰত শ্রমিক সংগঠনসমূহে শ্রমিকসকলৰ মাজত সঞ্চয় শিক্ষা, সমবায়-ব্যৱসায়, চৰকাৰী আঁচনিসমূহৰ সাহায্য লাভ কৰাৰ উপায় আলোচনা কৰিব লাগে। পুৰুষ-মহিলাসকলক পঞ্চায়তৰ যোগেদি দেশৰ ৰাজনীতিত প্ৰত্যক্ষ অংশ গ্ৰহণ কৰিব পৰাকৈ সৰল কৰি তুলিব লাগে।

* UNESCOৰ নিৰ্দেশাৱলী মতে শিশুসকলক অন্ততঃ চাৰি বছৰ বয়সলৈ কোনো বাধা নোহোৱাকৈ মাতৃভাষাত প্ৰাথমিক শিক্ষা প্ৰদান কৰিব লাগে। শিশুসকলে যেতিয়ালৈকে প্ৰচলিত মান্য ভাষা ভালদৰে আয়ত্ত কৰিব নোৱাৰে তেতিয়ালৈকে মাতৃভাষা বা নিজস্ব দোৱানত শিক্ষাদান কৰিব লাগে। এইক্ষেত্ৰত ভাৰতৰ সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ৩৫০ (A) ত প্ৰাথমিক শিক্ষা মাতৃভাষাত লোৱাৰ পোষকতা কৰিছে। National Curriculum Framework (NCF) 2005 আদি চৰকাৰী বিশেষজ্ঞ কমিটি আদিয়েও শিশুৰ প্ৰাথমিক শিক্ষা মাতৃভাষাত প্ৰদান কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিছে। এনে কৰিলে শিক্ষাৰ প্ৰতি শিশুৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ হয়। সেয়ে চাহ বাগিছাৰ কথিত ভাষাত সাধুকথা; প্ৰাকৃতিক পৰিবেশ, সাংস্কৃতিক লোক-বিশ্বাস, পৰম্পৰা আদিৰ বৰ্ণনা থাকিলে সেইবোৰৰ পৰা শিক্ষাৰ প্ৰক্ৰিয়াটো যথেষ্ট সৰল হ'ব পাৰে।

* চাহ বাগিছাৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়সমূহত শিক্ষাদানত ব্ৰতী শিক্ষকসকলৰ চাহ বাগিছা অধ্যুষিত অঞ্চলৰ ভাষাৰ ওপৰতো সম্যক জ্ঞান থকাতো বাঞ্ছনীয়। শিশু বিজ্ঞানীসকলৰ মতে কোনো শিশু প্ৰতিভাবিহীন নহয়- সেয়েহে মাদাৰ মেৰীয়া মণ্টেছৰীয়ে কৈছিল-

“জন্মতে শিশুৰ সকলোবোৰ গুণ সম্পূৰ্ণকৈ সুপ্ত অৱস্থাত থাকে আৰু শিক্ষাৰ যোগেদি শিক্ষকে মালীৰ দৰে শিশুৰ অন্তৰ্নিহিত গুণসমূহ বিকাশৰ যত্ন ল'ব লাগে।” দ্বি-ভাষিক প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত শিক্ষকসকলে এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখনীয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ১৯৫১ চনৰ P.L.A. আৰু ১৯৫৬ চনৰ অসম বিধিৰ সংশোধনী হ'ব লাগে। শ্রমিকৰ কল্যাণৰ বাবে ৬০ বছৰ পূৰ্বে যি বিধান আছিল সেয়া আজি মূল্যহীন হৈ পৰিছে; আইনসমূহ অমান্য কৰিলে ৫০/- টকা ১০০/-টকা জৰিমাণা বৰ্তমান অকৰ্তব্যহীন, আইন অমান্য বা নীতি বিৰোধ কামৰ কঠোৰ শাস্তিৰ বিধান হ'ব লাগে।

R.T.E. 2009 আইনৰ অধীনত সকলো স্কুল চৰকাৰৰ আওতাত আহিব লাগে, কাৰণ দেশৰ নাগৰিক হিচাবে ৰাষ্ট্ৰৰ সকলো সাংবিধানিক অধিকাৰ সমানে সকলোৱে ভোগ কৰিব লাগে; ইয়াৰ অন্যথাই উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ হস্তক্ষেপ বিচাৰিব লাগে।

References:

1. Phukan Umananda, The Ex-Tea Garden Labour Population in Assam. A Socio Economic Study, B.R. Publishing Corporation New Delhi 1984.
2. Mazhi Prithvi, Asomor Chah Bagichar Sikha Niti Aru Eyar Prakhar. Ed. Pabita Borbora, Deben Tossa (Asomar Cha Janagusthi : Jibon Aru Sangskritir Ruprekha.
3. Suri Sushil, Socio Economic Changes of Tea Labourer of Assam in the post independence period with special reference to Towkak Tea Estate, M.Phil Dissertation, Dibrugarh University.
4. UNESCO report on primary education: Mother tongue, multi lingual, and cultural activities (2003).

আহোমসকলৰ মাজত প্ৰচলিত শাক্তমূলীয় মাতৃপূজা 'সুবচনী সবাহ' : এক অৱলোকন

দিব্যজ্যোতি কোঁৱৰ
সহকাৰী অধ্যাপক, বুৰঞ্জী বিভাগ
সোণাৰি মহাবিদ্যালয়

১.০ পাতনি

অসমৰ উজনিৰ বিশেষ কেতবোৰ আহোম অধ্যুষিত অঞ্চলত অনুষ্ঠিত হৈ অহা বুঢ়ী সুবচনী (চমুতে সুবচনী) সবাহ এক ব্যতিক্ৰমধৰ্মী ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান। দৰাচলতে ইয়াক সম্পূৰ্ণ আহোম পদ্ধতিৰে আয়োজন কৰা পূজা-সকাম বোলাতকৈ সৰ্বসাধাৰণ আহোম গঞা ৰাইজৰ মাজত প্ৰচলিত শাক্ত ধৰ্মবিশ্বাসৰ স্থানীয় ৰূপৰ এক প্ৰতিফলন বুলিব পাৰি। আকৌ এটা কথা, অঞ্চল বিশেষে সুবচনী সকাম কৰাৰ পদ্ধতিও ভিন্ন। শিৱসাগৰ জিলাৰ মাহমৰা অঞ্চলত সৰ্বসাধাৰণ আহোম গঞা-জ্ঞাতিয়ে আয়োজন কৰা পূজাভাগি একেখন জিলাৰ মানিকী, পাটসাকেঁ আদি অঞ্চলৰ মহন দেওধাইসকলে আয়োজন কৰা উক্ত সকামৰ লগত কিছু ক্ষেত্ৰত নিমিলে। সকামটিৰ মূল উদ্দেশ্য একে যদিও পাৰ্থক্য আহি পৰে সকামলৈ বুলি আগবঢ়োৱা বলিৰ পৰিমাণ কিম্বা পূজা আগবঢ়োৱা দেৱ-দেৱীৰ সংখ্যাগত বিবিধতাৰ ওপৰত। এই সম্পৰ্কে পিছলৈ উল্লেখ কৰা হৈছে। সি যি কি নহওঁক এই লিখনিৰ দ্বাৰা মূলতঃ মাহমৰা অঞ্চলত আয়োজন হৈ থকা সুবচনী সকামৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়াবলৈ বিচৰা হৈছে।

২.০ বিষয়বস্তু

গৃহস্থৰ সু-ব্যৱস্থাৰ বাবে কৰা হয় বাবে সকামভাগিক "সুবচনী" বোলা হয়। মূলতঃ ভগৱতী আইলৈ উদ্দেশ্য আগবঢ়োৱা সকামভাগিত আইৰ নগৰাকী বাই ভনী ক্ৰমাৎ - (১) বৰ আই, (২) সৰু আই, (৩) থুনুকী, (৪) নুমলী, (৫) বিহালী, (৬) জজালী,

(৭) খঙলি, (৮) খজুলি আৰু (৯) খেছলি বা খঙালি আৰু (১০) সৎ ডাঙৰীয়া, (১১) ঘাটে, (১২) মৃতক, (১৩) থল ডাঙৰীয়া, (১৪) এতাহি-বেতাহি আৰু (১৫) বাঘ্য- এই মুঠ পোন্ধৰ গৰাকীক অৰ্ঘ্য দিয়া হয়। জনবিশ্বাস মতে বৰ আইৰ লগত থকা আই কেইগৰাকী হ'ল থুনুকী, নুমলী বিহালী আৰু জজালী। সৰু আইৰ লগত সেইদৰে থাকে খঙলি, খজুলি, আৰু খেছলি বা খঙালি। সি যি নহওঁক এই আই সকলকে মুখাৰূপে পূজা দিয়া হয় যদিও অন্যান্য উল্লেখিত সৎ ডাঙৰীয়া, ঘাটে, মৃতক, থল ডাঙৰীয়া, এতাহি-বেতাহী আৰু বাঘ্যকো ভাগে ভাগে পূজা দিয়াৰ নিয়ম। যথক লৈ সন্মীয়া গ্ৰাম্যসমাজত কতয়ে প্ৰবাদ। একপ্ৰকাৰ পানীৰ অধিপতিহেন যখে যাতে গৃহস্থৰ বাবে মাছ-পুথিৰ আকাল নঘটাই তাৰবাবে যখলৈ পূজা এভাগ (সৎ ডাঙৰীয়াক সেইদৰেইসকলে যখ বোলে। এওঁ বোলে আইসকলৰ মোমায়েক। আইৰ লগতে ফুৰা-জিলা কৰে কাৰণে তেওঁকো পূজা এভাগ দিয়া হয়।) বেহা-বেপাৰত যাওঁতে, বিয়া-স্বাহত ফুৰোঁতে, গাঁৱৰ কাষৰ নদীখন পাৰ হওঁতে ঘাটে নহলেই নহয়। ইয়াত মিনিৰ দেওতা (দেৱতা) ৰূপত পূজাভাগ দিয়ে। পৰিয়ালৰ মৃতকৰ আশীৰ্বাদ বিনে কোন গৃহস্থৰনো উন্নতি হ'ব, সেই বিশ্বাসৰ বাবে মৃতকৰ শৰাই। থল-ডাঙৰীয়া মাতৃৰ গৰাকী, সম্পত্তি ৰখোঁতা। তেওঁক ৰুস্ত কৰিব নোৱাৰি। আইৰ সবাহত ঠাইখণ্ড কাৰহাৰ কৰা কাৰণে তেওঁক পূজা দিয়া হয়। এতাহি-বেতাহি হ'ল কাউৰী চিলনী। ইহঁতৰ কুপদাৰি পৰিলে হাঁহ কুকুৰাগাল উঠাবই পৰা নাযাব। গতিকে এতাহি-বেতাহি কপত কাউৰী-চিলনীলৈ পূজা। বাঘ বা বাঘ হ'ল বনৰ গৰাকী, আইৰ মানস পুত্ৰ। গাঁৱৰ গাচে লাগি থকা হাবিডৰাত গৰু-ম'হ, ছাগলী আদি যাতে নিৰ্বিল্পে চৰি ফুৰিব পাৰে তাৰবাবে বাঘলৈও পূজা এভাগ আগবঢ়োৱা হয়।

এওঁলোক সকলোৰে সুকীয়া গুৰুত্ব অনুসৰি তেওঁলোকলৈ আগবঢ়োৱা সকামলৈ মোবেদ্যও হয় সুকীয়া ধৰণৰ। বৰ আইৰ পাতত দিয়া হয় এটা বগা পাঠা আৰু এটা বগা মতা হাঁহ-মুঠ দুটা জীৱ। বেলেগ দিলে নহব বুলি ভবা হয়। সেইদৰে সৰু আইৰ পাতত বগা-বগী এযোৰ হাঁহ দিয়াৰ নিয়ম। অন্যান্য সাত গৰাকী আইলৈ সকাম আগবঢ়োৱা হাঁহ বা কুকুৰা- যিকোনো জীৱ দিলেই হ'ল। ই মতা বা মাইকী আৰু যিকোনো জীৱ হ'ব পাৰে। সৎ ডাঙৰীয়াৰ পাতত এটা ক'লা ৰঙৰ মতা হাঁহ দিয়াৰ নিয়ম।

ঘাট্টেৰ পাতত কুকুৰা বা হাঁহ যিকোনো দিব পাৰে; অৱশ্যে মতা হ'ব লাগিব। মৃতকৰ পাতত উপৰি পুৰুষে পূজা কৰা মতে জীৱ দিয়াৰ নিয়ম। কিছুৱে কলী হাঁহ, অন্য কেতবোৰ ৰঙা মাইকী কুকুৰা আদি দিয়ে। কণী দিয়াৰ নিয়ম নাই। থল ডাঙৰীয়াৰ পাতত আমৰলীয়া হাঁহ এটা দিব লাগে। বেলেগ দিলে নহব। এতাহি-বেতাহিৰ পাতত মতা বা মাইকী কুকুৰা পোৱালি এটা দিয়াৰ নিয়ম। উল্লেখযোগ্য যে এইটোক বলি দিয়া নহয়। সকামৰ শেষত এইটোক এৰি দিয়া হয় আৰু ইয়াক কোনোবা ব্যক্তিয়ে নিজৰ ঘৰলৈ লৈ আনে। জনবিশ্বাসমতে এই পোৱালিটি যিয়ে লাভ কৰে তেওঁৰ ঘৰত হাঁহ কুকুৰাৰে ভৰি পৰে। সেয়েহে ইয়াক পাবলৈ সকলোটি গঞাই হেঁপাহ কৰে। অন্যহাতেদি ব্যাঘৰ পাতত যিকোনো ৰঙা মতা মাইকী হাঁহ কুকুৰাৰ ভিতৰত এটা জীৱ দিব লাগে।

আৰু এটা উল্লেখ কৰিব লগা কথা এইটো যে, বৰ আইলৈ আগবঢ়োৱা পাতখনক মূল বা ঘাই পাত বোলে। তাত এটা বা এজনী পাৰ মুহুৰি গুৱাকপত (ভাতখাই উঠি আমি যিদৰে তামোল খাওঁ, সেইদৰে) আগবঢ়োৱা হয়। ইয়াক বলি দিয়া হয়। এনেদৰে দেখা যায় যে মুঠ পোন্ধৰখন পাতত আগবঢ়োৱা জীৱৰ পৰিমাণ হয়গৈ মুঠ ওঠৰটি। ইয়াৰ এটা কটা নাযায়। হিচাবৰ বলি দিয়াৰ পৰিমাণ সোতৰ। ইয়াৰ বাহিৰেও গাওঁৰ পৰিয়ালভুক্ত অন্য লোক কিম্বা গৃহস্থৰ মিতৰ কুটুমেও সচৰাচৰ সকামটিলৈ জীৱ আগবঢ়ায়। কিন্তু ইবিলাকক হিচাবৰ বলি বুলি ধৰা নহয়।

সকামটিত বেলেগকৈ শৰাই এখন আগবঢ়োৱা হয়, য'ত নৈবেদ্য ৰূপত কল-কুঁহিয়াৰ, বুট, আপেল ইত্যাদি উপাসক বস্তু দিয়া হয়। লক্ষণীয়ভাৱে শাক্তপন্থাৰ বহিৰ্ভূত হোৱাত নাৰিকল, মগু বা চাউল দিয়া নহয়। আচৰিত কথা যে এই শৰাইখনত এটা সৰু পুঠিজাতীয় কেঁচা মাছো দিয়াৰ নিয়ম। শৰাইখনক 'কেঁচাইখাত পাত' বা 'মহাদেউ পাত' বোলা হয়। কেঁচাইখাত পাতখনৰ উপৰিও 'আসন' (চুলিচং বুলিও কোৱা হয়।) এখন পতা হয়, য'ত গোটা তামোল এটা, নখিলা পাণ, সোণৰ আঙুঠি আদি এপদ অলংকাৰ, কাঁকৈফণি থাকে। ভবা হয় প্ৰয়োজনবোধ কৰিলে আইসকলে তামোলপান খাই চুলিটাৰি ফণিয়াবলৈ বিচাৰিব পাৰে।

বলি বিধান শেষ হোৱাৰ পাছত আই তথা দেও সকললৈ আগবঢ়োৱা

পাতসমূহ (শৰাইবোৰ) তুলি অনাৰ পাছত আইসকলে হাত-মুখ ধোৱা বুলি আকৌ এখন পাত পৰা হয়, য'ত কল, পিঠা, তামোল, টংলটি পাত দিয়া হয়।

বলি বিধানৰো সুকীয়া নিয়ম আছে। উদাহৰণস্বৰূপে সৰু আইৰ পাতত দিয়া ঘূৰীয়া হাঁহৰ মতাটো ওপৰত দি একেলগে বলি দিয়াৰ নিয়ম। বলি কটা মূল দেউৰীয়ে সকামৰ আগদিনাৰ পৰাই উপবাসে থাকে। বলি কাটোতে গৃহস্থই যোগাৰ কৰি দিয়া বস্ত্ৰ পৰিধান কৰি লয়।

সকামটিৰ বহুতো উপকৰণৰে প্ৰয়োজন হয়। ইয়াৰে বহুবিধ উপকৰণ জ্ঞানাত্মক সকামত লগা দেখা নাযায়। উদাহৰণস্বৰূপে সোণৰ নিৰ্মিত কিবা এপদ সামগ্ৰী পূজাৰ দ্ৰব্য হিচাবে দিবলগীয়া হয়। ইয়াৰ ব্যাখ্যা সকামটিৰ উৎপত্তিৰ লগত জড়িত কালাহঁতৰ বৰশীবোৱা আখ্যানৰ পৰা কৰিব পাৰি (পিছলৈ উল্লেখ কৰা হৈছে।)

আকৌ সেইদৰে দীঘলটি গছৰ ডালৰ কথা কব পাৰি। ইয়াক ব্যাঘৰ বাবে লাগবঢ়োৱা শৰাই বা পাতৰ সমুখত গুজি দিয়া হয়। এইবিলাকৰ উপৰিও সকামত ব্যৱহৃত অন্যান্য উপকৰণৰ কথা উল্লেখ কৰা হ'ল। সেইবিলাক যেনে, শালৰ খুটা দুয়ো (এয়োৰ বৰআইৰ, আনয়োৰ সৰুআইৰ পাতৰ আগত বলি দিবলৈ); চাং বা লাৰ খুটা এয়োৰ (প্ৰত্যেক পাঙত কল তিনিটা, তামোল এটা, পাণ এখিলা টোপোলা কাকি ওলমাই দিয়া হয়), তৰোপৰি উক্ত পাঙতে বাঁহৰ টঙালে বনোৱা নপহীয়া, লাভপহীয়া আৰু পাঁচপহীয়া বাঁহৰ ফুল এখিনি যোট মাৰি ওলোমাই দিয়া হয়।), কলিৰ তেজ ৰাখিবলৈ হিচাবৰ মতে বনোৱা ডোং; ছাগলীৰ তেজ ৰাখিবৰ নিমিত্তে বহিৰ্ভূত এটা মাটিৰ চৰু, এৰা সূতাৰে মেৰাইলোৱা এটা অৰিহণা আৰু পানীৰে পূৰ্ণ কৰি মিটোৰ দ্বাৰা মূল দেউৰীয়ে গৃহস্থকে ধৰি অন্যান্য বলি দিবলৈ প্ৰস্তুতৰত মোকসকলক তথা বলিলৈ আগবঢ়োৱা জীৱসমূহক গুচি কৰি লয়, সকামলৈ উদ্ভীকৃত প্ৰত্যেক জীৱই প্ৰতি ২১ খন মাটিৰ চাকি ইত্যাদি। আহোমসকলৰদ্বাৰা জ্ঞানাত্মক সমূহ সকামতে অতি প্ৰয়োজনীয় এবিধ সামগ্ৰী হ'ল টংলটি গছৰ আগ বা লাভ। ইয়াতো ঘাইপাত দুখনত, ঘটত, বলিকটা দাত, আসনত কেঁচাইখাত পাতত একেটাকৈ মুঠ ছটা টংলটিৰ আগ লাগে। বাকী পাতসমূহত এখিলাকৈ টংলটিৰ লাভ দিয়া হয়। আৰু এটা উল্লেখযোগ্য ব্যৱস্থাপনা ইয়াতে উন্মুকিওৱা হ'ল। বৰ আই

আৰু সৰু আইলৈ বুলি আগবঢ়োৱা পাতদুখনিৰ মাজত মাটিৰে অস্থায়ীকৈ দৌল আৰু পুখুৰী বনোৱা হয়। পুখুৰীত পানীৰে সৈতে এটা জীয়া গৰৈ-চিৰিকা মাছ আৰু এটা অৰিহণা ৰখা হয়। (অন্য মাছো দিব পাৰে।) তাৰপিছত এটা বৰশী পুখুৰীত ওলমাই ৰখা হয়। ইয়াৰ ব্যাখ্যা আমি কানাইহঁতৰ বৰশী বোৱা আখ্যানত পাব পাৰোঁ।

২.১ কিংবদন্তিমূলক আখাৰ

এই সকামৰ লগত জড়িত আহোমসকলৰ মাজত সুবচনী সকামটিৰ উৎপত্তিসম্পৰ্কে এক আখ্যান আছে। আখ্যান অনুসৰি লংকাধিপতি ৰাৱনে দিগ্বিজয় কৰি এটা অলৌকিক গুণসম্পন্ন ফলজাতীয় বস্তু পাই লুকুৱাই থৈছিল। ইয়াকে পাই তেওঁৰ পত্নী মন্দোদৰীয়ে খোৱাত তেওঁ গৰ্ভৱতী হৈ এটা কণীৰ জন্ম দিয়ে। ৰাণীয়ে ভয়তে ইয়াক পানীত উটুৱাই দিয়ে। ইয়াকে এজন বামুণে পাই ঘৰলৈ আনি ৰাখিলে। উক্ত কণীৰ পৰা ভাদমাহৰ তেৰ তাৰিখে এজনী ছোৱালী হ'ল। ছোৱালীজনী অহাৰ পাছৰে পৰা দৰিদ্ৰ বামুণৰ অৱস্থা ভাললৈ আহিল। বামুণে পিছত ছোৱালীজনীৰ পৰিচয় পাই নিজৰ জীয়েক হিচাপে তুলি লৈ ভাই নাম থলে আৰু ছোৱালীজনীক কলে--“সকলো কলপাত কাটি ভাত খাবা, দমকলজুপি কাটি ভাত নাখাবা”(এই ‘দমকল’ শব্দটিয়ে আজি আমাৰ বাবে অজান এবিধ কলগছক বুজাইছে বুলি এই প্ৰবন্ধটি প্ৰস্তুত কৰাত মৃত্যুতঃ সহায় কৰা, সুদীৰ্ঘদিন ধৰি সকাম ভাগি পৰিচালনা কৰি অহা পণ্ডিত নন্দেশ্বৰ কোঁৱৰ দেৱে উল্লেখ কৰিছে।) সি যিকি নহওঁক, বামুণে বাধা দিয়া উক্ত দমকলৰ পাততে এদিন উপায়হীন অৱস্থাত ভাত খোৱাত ভাই গৰ্ভৱতী হ'ল। তেতিয়া শুচি হ'বলৈ বুলি বামুণসহিত গংগালৈ বুলি স্নান কৰিবলৈ ওলাল। যাত্ৰাপথত এডৰা হাবি পাই জিৰণি লওতে বামুণৰ লগত ভাইৰ সংযোগ হেৰাল। বামুণজন উপায়ন্তাই ঘৰলৈ ঘূৰি আহে। সাৰপাই উঠি বামুণক নেদেখি ভাই চিন্তাস্থিত হৈ পৰিল। এনেতে আকাশবাণী হ'ল যে বামুণজন সুকলমে ঘৰলৈ উভটি গৈছে। এই অভয়বাণী পাই ভাইয়ে পুনৰ অকলে গংগালৈ বুলি যাত্ৰালৈ ওলাল। কিন্তু উক্ত স্থানতে এটা ল'ৰা জন্ম দিয়ে। তেতিয়া ল'ৰাটিক তাতে থকা ঋষি-মুণি সকলক গতাই ভাইয়ে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। ইফালে ল'ৰাটিয়েও তাক গটাই যোৱা ঋষি-মুণিবোৰৰ অজ্ঞাতে ছদ্মবেশেৰে মাকৰ পিছ ল'লে। ভাইয়ে গংগাত স্নান কৰি

উভতাত অকলশৰীয়া অৱস্থাত ল'ৰাটিক পাই মৰমলগাত লগত লৈ আহে। ছদ্মবেশেৰে থকাত নিজৰ ল'ৰা বুলি চিনিব নোৱাৰিলে। ইফালে ল'ৰাটি নাইকিয়া হোৱাত উভতি আহি ভাইয়ে ল'ৰাটিক বিচাৰিলে কি হ'ব ভাবি ঋষিমুণি সকলে ইন্ডালি-সিডালি কুশবন আনি হাইলাখ আগৰ ল'ৰাটি যেন কৰি এক প্ৰতিমা গঢ়ি তাক প্ৰাণ দি জীৱন্ত কৰিলে। ভাইয়ে আহি উক্ত ল'ৰাটিক গ্ৰহণ কৰিলে। তেতিয়াৰ ল'ৰা ভাইৰ দুটি ল'ৰা হ'ল। ইহঁত দুটাই কানাই।

এই কানাইহঁতে গংগাত বৰশীবাই থাকোতে এক সদাগৰ মুদৈয়ে নদীখন পাৰ হ'বলৈ বিচাৰিলত কানাইহঁতে বৰশী ডাৰিকী ডাঙি নোৱাৰোঁ, তলেদি নাও পাৰ কৰা বোলাত সদাগৰজনে তাকে কৰিলে। অলপ দূৰ যোৱাত কানাইহঁতে সদাগৰক লাৱত কি আনিছে বুলি সুধিলত সদাগৰে কচু-ঢেকীয়া আনিছোঁ বুলি মিছা কথা ক'লে। কানাইহঁতেও সেয়ে হওক বুলি কোৱাত সদাগৰে ৰজাক শোধাবলৈ যোৱা সোৱা, পোৱাল-বাখৰবোৰ কচু-ঢেকীয়া হ'ল। ৰজাই সকলো কথা জানিলত মুদৈক পুনৰ কানাইহঁতৰ কাষলৈ গৈ বস্তুবোৰৰ পুনৰ আগৰ ৰূপ মাগিবলৈ আদেশ দিলে। সেই মৰ্মে মুদৈ কানাইহঁতৰ কাষ চাপিলত আমি একো কৰিব নোৱাৰোঁ, আইয়েহে মাৰিব বুলি কৈ মুদৈক মাক ভাই বা ভগৱতী আইৰ ওচৰলৈ লৈ গ'ল। ভগৱতী আইয়ে বস্তুবোৰৰ পূৰ্বৰূপ দানৰ বিনিময়ত মুদৈৰ বৰপুতেকক বলি ৰূপে বিচাৰিলে। মুদৈয়ে বিচলিত হ'লেও মুদৈয়ে বৰপুত্ৰক গোঁসানীলৈ বুলি আগবঢ়োৱাৰ শপত খালত গোঁসানী মুদৈৰ ভক্তিত সন্তুষ্ট হৈ “তোমাৰ শপত তোমাতে থাকক, মোৰ শপত মোতে থাকক” বুলি কোৱাত সম্পত্তিবোৰে পুনৰ পূৰ্ব ৰূপ পালে। উক্ত সম্পত্তিবোৰ মুদৈয়ে ৰজাক শোধাই থাকোতে গোঁসানীয়ে মায়া কৰি হঠাৎ ৰজাক সিংহাসনৰ পৰা নামাই পেলালে। কথাটো দেওধাই পণ্ডিত সকলেও গণিব নোৱাৰিলে। এনেতে আকাশবাণী হ'ল -----“শিকিলা মোৰে শিকিলা, সকেদেউ ৰজা উঠি বহক”। আকাশবাণী এই আকাশবাণীতে ভগৱতী আইগৰাকীক পূজা দিয়াৰ বিধান দিলে। তেতিয়াৰে পৰা সুবচনী সকামভাগ আৰম্ভ হ'ল। (পণ্ডিত নন্দেশ্বৰ কোঁৱৰদেৱৰ ভাষাত শিকিলা শব্দটিৰে বগা ছাগলীক বুজাইছে। আকাশবাণীৰ বাক্যাৰ্থীৰ সম্পূৰ্ণ ভাৱনি সম্পৰ্কে কোঁৱৰদেৱে নিমাত। এনেদৰেই পূৰ্বৰে পৰা কৈ অহা হৈছে।)

এইখিনিতে মহন দেওধাই সকলে আয়োজন কৰা সুবচনী সকামৰ বিষয় কিছু কথা চমুকৈ অৱতাৰণা কৰিব বিচৰা হৈছে। মহন দেওধাই সকলে এই সকাম ভাগিত মুঠ সাত গৰাকী দেৱ-দেৱীলৈ পূজা আগবঢ়াই। তেওঁবিলাক হ'ল যথাক্ৰমে- বুঢ়া মহাদেউ, ফিমদেও গোসানী, তেজালি -হেজালি, বিধি-বিধাতা, তামুলী-টেকেলা। বুঢ়া মহাদেওৰ বাবে এটা ৰঙা মতা কুকুৰা, ফিমদেও গোসানীৰ বাবে এটা বগা মতা কুকুৰা, বগী মাইকী কুকুৰা দুজনী, বগা হাঁহ এযোৰ, বগা ৰঙৰ পাৰ এযোৰ আৰু বগা পাঠা এটা, বিধি-বিধাতাৰ বাবে ৰঙাৰঙৰ মতা -মাইকী এহাল কুকুৰা, তামুলী -টেকেলাৰ বাবে এটা ৰঙা মতা কুকুৰা উৰ্চগা কৰাৰ নিয়ম। এই ফিমদেও গোসানীয়েই হ'ল বুঢ়ী সুবচনী। তেজালি-হেজালি হ'ল খং- ৰাগবোৰ আৰু তামুলী-টেকেলা হ'ল গোসানীৰ সহচৰ। বৰ আই, মাজু আই আৰু সৰু আই, এই তিনিগৰাকী আইক একেলগে ফিমদেও গোসানী ভাৰি তিনিভাগত তৰ্পণ দিয়া হয়।

গোসানী কেনেকৈ বুঢ়ী সুবচনীলৈ পৰিবৰ্তিত হ'ল সেই সম্পৰ্কে কৰা আলোচনা প্ৰসঙ্গত শিৱসাগৰ জিলাৰ চৰাইদেউ মহকুমাৰ অন্তৰ্গত মানিকী অঞ্চলৰ টাই পণ্ডিত ভদ্ৰেশ্বৰ দেওধাই ফুকনদেৱে তেখেত সকলৰ মাজত প্ৰচলিত এক জনবিশ্বাসৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰে। উক্ত বিশ্বাসৰ এক কিয়দংশ তলত তুলি দিয়া হ'ল-

“ভাদৈ মঙলী নাম ললা,

নৰ মুনিছৰ দেশত ভাগে ভাগে খাবলৈ ললা।

বাৰীত খালা বাৰীচুকীয়া বুলি,

হাবিত খালা নাংচিচাও বুলি ;

চোতালত খালা চহৰৰ চলন্ত বুলি,

ভঁৰালত খালা হামদৈ কুঁৱৰী বুলি,

ভিতৰত খালা বুঢ়ীআই সুবচনী বুলি।”

অৰ্থাৎ মহনদেওধাই সকলে বিভিন্ন ৰূপত গোসানীক অদ্যপি আৰাধনা কৰি আহিছে। তেওঁলোকে বাৰীচুকীয়া সকামত পকা কল আৰু পিঠাগুৰি দি পূজা কৰে। নাংচিচাও বা হাবিদেও পূজা ভাগত কুকুৰা ২৬ টা, হাঁহ এযোৰ আৰু এজনী গাহৰি

মিৰ লাগে। চোতালৰ পূজা ভাগত কলগছৰ এখন নাও আৰু ভূৰ সাজি বগা কুকুৰা এহাল, ৰঙা কুকুৰা এটা বলি দি ইহঁতৰ পেটুভূৰবোৰ পানীত উটুৱাই দিয়াৰ নিয়ম।

আখোনত পথাৰৰ পৰা ধান দাই আনি ভঁৰালত সোমোৱাৰ বেলিকা লখিমী পূজা কৰা হয়। লখিমী পূজা ভাগৰ লগতে হামদৈ কুঁৱৰী ৰূপত গোসানীক পূজা দিয়ে। ইয়াত এহাল বগা হাঁহ, ৰঙা মতা কুকুৰা তিনিটা, মাইকী কুকুৰা এজনী উৰ্চগা কৰা হয়। এটা উল্লেখনীয় কথা যে, গোলাঘাট জিলাত অৱস্থিত হামদৈ নামৰ লক্ষ্মীৰ অতীজৰে পৰা বগা ছাগলী আদি বলি দিয়াৰ নিয়ম প্ৰচলিত হৈ আহিছে। হামদৈ পথাৰত হামদৈ কুঁৱৰী ৰূপত গোসানীক পূজা দিয়া হয় বুলি ভাৱিব পৰা যায়।

মহন দেওধাই সকলৰ বিশ্বাসমতে গোসানীয়ে বুঢ়ী সুবচনী ৰূপত গৃহস্থৰ ঘৰৰ ভিতৰত পূজাভাগ গ্ৰহণ কৰে। গতিকে তেওঁলোকে সাধাৰণতে গৃহস্থৰ ঘৰৰ ভিতৰতে এই সকামভাগিৰ আয়োজন কৰে।

মহন দেওধাই সকলৰ মাজত প্ৰচলিত ভগৱতী আইৰ উৎপত্তিমূলক আখ্যান পূৰ্বতে উল্লেখ কৰা মাহমৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত ভগৱতী আইৰ জন্ম বিষয়ক আখ্যানৰ লগত বহু পৰিমাণে মিল যদিও বহুক্ষেত্ৰত অমিল। উদাহৰণ স্বৰূপে বামুণৰ ঘৰত ভূমিয়ে আশ্ৰয় লোৱা আৰু দমকলজুপিৰ পাতত ভাত খোৱাৰ কাহিনী একেই। কান্নায়ে বৰশী বোৱাৰ কাহিনীটোও তেওঁলোকে উল্লেখ কৰিছে এনেদৰে - “একো কান্নায়ে নুখুটিলে খুটিলেক কানী পুঠি, কানাই বৰশী বাই চেৰাই মূঢ়াত উঠি”। (চেৰাই ব্ৰহ্মৰ নাম।)

সেইদৰে শদিয়াত আহোম ৰজাই চেপা পতাৰ কাহিনীটোও প্ৰায় একে। কিন্তু শদিয়াৰ কেচাইখাতি গোসানীক আহোম ৰজাই কেঁচা মাছৰ পৰিবৰ্তে নোমহীন বহু অৰ্থাৎ নৰবলি দি পূজা দিবৰ দিন ধৰি আহোম সকলৰ মাজত গোসানী পূজা কৰাৰ হ'ল বুলি পণ্ডিত ভদ্ৰেশ্বৰ দেওধাই ফুকনে মন্তব্য কৰে। উল্লেখনীয় যে লক্ষ্মীৰ প্ৰথা বন্ধ কৰাৰে পৰা গোসানীৰ আগত নৰ অৰ্থাৎ মানুহৰ প্ৰতীকী ৰূপত কোমোৰাক বলি দিয়াৰ নিয়ম হয়। সেই কাৰণেই আজিও বহু লোকে দুৰ্গা পূজাৰ আৰম্ভণিকৈ কোমোৰা নাখায় আৰু কোমোৰা কাটোতে এডাল খেৰ ওপৰত দি লয়।

আহোম সকলৰ এটা ডাঙৰ ধৰ্মীয় উৎসৱ উম্ফা পূজাতো গোসানীক তৰ্পণ দিয়া হয়। এই পূজাত গোসানীলৈ বুলি বগা মহ বলি দিয়া নিয়ম।

৩.০ আলোচনা

ভাগৱতী আইৰ উৎপত্তি লগত জড়িত এই আখ্যানটিৰ দ্বাৰা আহোমসকলক ক্ৰমান্বয়ে আৰ্যীকৃত বা হিন্দুকৃত কৰিব বিচৰা যেন অনুমান হয়। আখ্যানটিত ব্ৰাহ্মণ, ঋষিমুণিৰ উপস্থিতি তথা তেওঁলোকৰ ভূমিকা, গংগা নদীৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশ ইত্যাদিয়েই আমাৰ এই অনুমানৰ ভিত্তি। এইয়া সকলোৱে জনা কথা যে ভাৰতলৈ আহি গংগা উপত্যকাত খোপনিপোতাৰ পাছত আৰ্যসকলে বিভিন্ন কৌশলেৰে বাকী থকা সমগ্ৰ ভূ-খণ্ডকে তেওঁলোকৰ সংস্কৃতি ভিতৰুৱা কৰি লব বিচাৰিছিল আৰু বহু ক্ষেত্ৰত সফলো হৈছিল। আৰ্যীকৰণৰ এই অভিযানত ভাৰতৰ পূৰ্বৰ সভ্যতা-সংস্কৃতি যাক আৰ্যসকলে অনাৰ্য্য বুলিছিল ই ক্ৰমাৎ নিঃশেষ প্ৰায় হৈছিল। ভাৰতত হিন্দুত্ববাদ প্ৰসাৰণৰ স্বাৰ্থতে অনাৰ্যসকলৰ মাজত বহুলভাৱে জনপ্ৰিয় দেৱতা মহাদেৱ শিৱক হিন্দুদেৱতাৰ স্থান দিয়া হ'ল। আকৌ ব্ৰাহ্মণ্যবাদৰ বিকল্পস্বৰূপ বৌদ্ধধৰ্মই যেতিয়া ভাৰতত প্ৰসাৰিত হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল তেতিয়া বৌদ্ধধৰ্মৰ জনক বুদ্ধদেৱকে হিন্দুৰ মুখ্য দেৱতা বিষ্ণুৰ এক অংশ বুলি প্ৰচাৰ কৰি বৌদ্ধধৰ্মৰ প্ৰসাৰণৰ গতি বহু পৰিমাণে স্তিমিত কৰা হ'ল। ভাৰতৰ অনাৰ্য সভ্যতাৰ ওপৰত এইদৰে আৰ্য সভ্যতাৰ বিজয়ৰথ চলোৱাৰ বহু উদাহৰণেই আমি দিব পাৰোঁ। সি যি নহওক, একেধৰণে ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰান্তৰ দৰেই অসমতো হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰৱক্তা সকলে ইয়াৰ স্থানীয় বাসিন্দাসকলৰ আৰাধ্য দেৱ-দেৱী সকলকো হিন্দু ধৰ্মৰ ভিতৰুৱা কৰিলে হিন্দু ধৰ্মৰ প্ৰসাৰণৰ প্ৰচেষ্টা চলাইছিল। মুখ্যতঃ হিন্দুত্ববাদ প্ৰচাৰৰ স্বাৰ্থত ৰচিত মহাকাব্য ৰামায়ণৰ দুই চৰিত্ৰ ৰাৱণ আৰু মদোন্দৰী, লগতে হিন্দুৰ উপাস্য দেৱী গংগাৰ সৈতে স্থানীয় দেৱী ভগৱতীক আওপকীয়াকৈ হলেও সংযোগ ঘটুৱাই এক অৰ্থত হিন্দু ধৰ্মৰ স্বাৰ্থকে ৰক্ষা কৰিব বিচৰা হৈছিল।

পণ্ডিত নন্দেশ্বৰ কোঁৱৰদেৱে উল্লেখ কৰা মতে এই সকামভাগি আহোমসকলে কছাৰী সকলৰ পৰা চলনা কৰি ল'লে। জনশ্ৰুতি অনুসৰি শদিয়া অঞ্চলত আহোমসকলে মাছ খাবলৈ বুলি চেপা পাতিছিল। গৌঁসানীয়ে ছোৱালী ৰূপ ধাৰণ কৰি উক্ত চেপাৰ মাছ খাবলৈ ধৰাত ৰজাই মাছ নোপোৱা হ'ল। এবাৰ গৌঁসানীয়ে ছোৱালী ৰূপ ধাৰণ কৰি চেপাৰ মাছ ধৰি থকা অৱস্থাত ৰজাই সন্ধিবুজি গৌঁসানীক ধৰি পৰিচয়

বিচাৰিলে। গৌঁসানীয়ে নিজৰ পৰিচয় দিলত ৰজাই গৌঁসানীক নিজ ৰাজ্যলৈ আনি লুকা কৰিব বিচাৰিলে। কছাৰী সকলে পূৰ্বতে দেৱীক একৈশটা মৰা শ বুলি ৰূপে আগবঢ়াই আহিছিল। এতিয়া আহোম ৰজাই একৈশটা জীয়া বুলি দিব বুলি শপত খোৱাত গৌঁসানী আহোম ৰাজ্যলৈ আহিল। এনেদৰে আহোমৰ মাজত গৌঁসানী পূজা আৰম্ভ হ'ল। (এই গৌঁসানী গৰাকী লগত শদিয়া নামৰ উল্লেখ থকাত গৌঁসানী গৰাকী শদিয়াৰ তাম্ৰেশ্বৰী বা কেচাইখাঁতী গৌঁসানীয়েন অনুমান হয়। তাৰোপৰি গৌঁসানীয়ে চেপা খোৱাৰ উক্ত কিম্বদন্তীমূলক আখ্যানটিৰ পৰা বৰ্তমানৰ শদিয়াৰ চলাখোৱা অঞ্চলটোৰ নামৰ উৎপত্তি হব পাৰে বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। সেয়ে হ'লে কছাৰী সকলতকৈ চুতীয়া সকলৰ পৰাহে আহোমসকলে উক্ত সকামভাগি অনা কথাটো শুদ্ধ হ'ব। অৱশ্যে আমাৰ গাঁৱৰ চহালোকসকলে বহুক্ষেত্ৰত চুতীয়া-কছাৰীৰ ক্ৰমাৎ বিচাৰ নকৰি কেতিয়াবা কছাৰীক চুতীয়া, চুতীয়াক কছাৰী বোলে। আমাৰ বহু প্ৰতিষ্ঠিত ইতিহাসবিদেও চুতীয়াসকলক বহু কছাৰীৰে এটা ঠাল বুলি উল্লেখ কৰা দেখা যায়)।

সুবচনী সকামভাগি মূলতে আই বা গৌঁসানীসকলক তুষ্ট কৰিবলৈ আয়োজন কৰা হয়। হিন্দুকৃত হোৱাৰে পৰা আহোমসকলে, বিশেষকৈ ৰাজকৈদে হিন্দুধৰ্মৰ শাস্ত্ৰাৰ্থৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ পৰিছিল আৰু হিন্দু ধৰ্মত উল্লেখিত বিভিন্ন শাস্ত্ৰ দেৱ-দেৱীৰ উপাসনা আৰম্ভ কৰিছিল। ইয়াৰ লগতে আহোম ৰাজ্যৰ কাষৰীয়া জনগোষ্ঠী হিন্দুৰ মাজত পূজিত দেৱ-দেৱীসকলকো আহোম ৰজাসকলে পূজিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। উদাহৰণ স্বৰূপে জয়ন্তীয়া সকলৰ ৰাজপৰিয়ালৰ উপাস্যদেৱী জয়ন্তেশ্বৰী মূৰ্তি আগত বুলি শুনি আহোমৰজা ৰুদ্ৰসিংহই জয়ন্তেশ্বৰী দেৱীৰ মূৰ্তি নিজ ৰাজ্যলৈ আনিব বিচাৰিছিল। চাৰিং দেওৰজা অঞ্চলৰ ইতিহাসবিদ শ্ৰীযুত নৰেন্দ্ৰনাথ চেতিয়াদেৱে ক্ৰমশঃ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ "বুৰঞ্জীৰ ৰেঙনি" নামৰ পুথিখনত ইতিমধ্যে এই কথা উল্লেখ কৰিছে, এই সম্বন্ধে থকা লোকবিশ্বাসকো তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। এই লোকবিশ্বাস অনুসৰি ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেউৰ আদেশ মানি সেনাপতি বৰবৰুৱাই উক্ত দেৱীগৰাকীৰ মূৰ্তি আনিব খোজাত ৰাতি দেৱীয়ে সপোনত দেখা দি তেওঁ জয়ন্তীয়া ৰাজ্য এৰি সোমোৱাৰ কথা ক'লে। কিন্তু আহোম ৰজাৰ শত্ৰুত সন্তুষ্ট হৈ বৰবৰুৱাক সপোনত

বিধান দিলে যে, বুটীনদীৰ পাৰত থকা গৌঁসানী তেওঁৰ অন্য এক ৰূপ। গতিকে সেই গৌঁসানীৰ মূৰ্ত্তি নিলেও কাৰ্যসিদ্ধি হ'ব। সপোনৰ কথা মানি বৰবৰুৱাইও তাকে কৰি বুটীনদীৰ পাৰত প্ৰতিষ্ঠিত গৌঁসানীৰ মূৰ্ত্তিখন আনি স্বৰ্গদেউক সপিলেহি। মূৰ্ত্তিখনি আনোতে গৌঁসানীক পূজা অৰ্চনা কৰি থকা পূজাৰী সনাতনকো গড়গাওঁলৈ লৈ আহিল। স্বৰ্গদেউয়ে সনাতন পূজাৰীক “পূজাঘৰীয়া বৰুৱা” উপাধি দি বিধিমতে পূজা সেৱা কৰি থাকিবলৈ দিলে।

বুটীনদীৰ পাৰত আছিল বাবেই এই মহিষমৰ্দিনী দুৰ্গাৰ মূৰ্ত্তিক বুটীগৌঁসানী বোলে। বুটীগৌঁসানীক প্ৰথমতে ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে গড়গাওঁত প্ৰতিষ্ঠা কৰি পিছত ৰংপুলৈ আনি নগৰৰ উত্তৰ-পূৱ চুকত বুটীগৌঁসানী দেৱালয় পাতি দৈনিক পূজা কৰাইছিল। গৌঁৰীনাথ সিংহৰ দিনত মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ৰংপুৰৰ পৰা দিচৈৰ বাহলৈ (বৰ্তমানৰ যোৰহাট) ৰাজধানী তুলি আনোতে বুটীগৌঁসানীকো আনি গড়আলিৰ পূৱ দিশত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। এই দেৱালয়খন “বৰপূজাৰ দ'ল” নামেৰেও জনা গৈছিল। মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ আৰু মানৰ উপদ্ৰৱত হোৱা ৰাজ্যৰ অস্থিৰতাৰ হেতুকে স্বৰ্গদেউসকলে বুটীগৌঁসানী দ'ল পকীকৈ সজাব নোৱাৰিলে। চন্দ্ৰকান্ত সিংহ স্বৰ্গদেৱে দান কৰা বহুকেইপদ সামগ্ৰী আজিও দেৱালয়ত বিদ্যমান।

সুবচনী সকামৰ লগত পোনপতীয়াকৈ আমি বুটীগৌঁসানীকপী জয়ন্তেশ্বৰীদেৱীৰ সংযোগ ঘটাব নোৱাৰোঁ। সকামটিৰ উৎপত্তিমূলক আখ্যানৰ ক'তো ইয়াৰ উল্লেখ আমি নাপাওঁ। কিন্তু আমি স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ দিনৰ পৰা আহোম স্বৰ্গদেউসকলে জয়ন্তেশ্বৰীক বুটীগৌঁসানী ৰূপত পূজা অৰ্চনা কৰাৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰোঁ। আকৌ দেখা যায়, ৰজাই পালন কৰা ধৰ্ম প্ৰজাই সততে গ্ৰহণ কৰে। এনে ক্ষেত্ৰত আহোমৰজাৰ দ্বাৰা পূজিত বুটীগৌঁসানীক সৰ্বসাধাৰণ আহোম প্ৰজাসকলেও ভগৱতী নামেৰে গ্ৰহণ কৰিছিল বুলি ভবাৰ নিশ্চয় অৱকাশ আছে।

সকামটিৰ যোগেদি আমি আহোমসকলৰ মাজত প্ৰচলিত শাক্ত ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ প্ৰতিফলন প্ৰত্যক্ষ কৰিব পাৰোঁ। বলিবিধান শাক্তধৰ্মীয় বিধান। এতেকে সকামটিক আমি শাক্তমূলীয় বুলিব পাৰোঁ। অৱশ্যে আহোমসকল হিন্দুকৃত হোৱাৰ আগৰেপৰা বলিবিধানৰ লগত পৰিচিত আছিল। বুৰঞ্জী পুথিসমূহত চৰাইদেউৰ

দেউশাল পাতোতে চুকাফাই ঘোঁৰা বলি দিয়াৰ কথা পোৱা যায়।^১ এয়ে হলেও আমি এই সকামটিক শাক্তধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ আধাৰতহে প্ৰতিষ্ঠিত বুলি কোৱা অধিক যুক্ত হ'ব। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল- এই সকামৰ উৎপত্তিমূলক আখ্যানসমূহে আমাক দিয়া শাক্ত ধৰ্মৰ লগত জড়িত থকা বিবিধ ইংগিত।

এই সবাহটিৰ তাৎপৰ্য্য বিচাৰ কৰিলে এটা অতি উল্লেখনীয় দিশ আমাৰ চকুত পৰে। সকামটিয়ে অতি স্পষ্টৰূপত আহোমসকল মাজত আজিকোপতি প্ৰচলিত মাতৃপূজাৰ সন্দেশ দিয়ে। মাতৃপূজা প্ৰথা প্ৰায় সকলো জনগোষ্ঠীৰে মাজত আছে। আহোমসকলে ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। বিদ্যাৰ অধিষ্ঠিত্ৰী দেৱীৰ ৰূপত ‘জাচিংফা’ক আহোমসকলে অৰ্চনা কৰাৰ কথা কাকো নিশ্চয় সোঁৱৰাই দিব নালাগে। সুবচনী সবাহটিৰ মাধ্যমেদি থলুৱা আহোমসকলৰ মনৰ মাজত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা বিবিধ প্ৰতিমাৰূপক তৰ্পন দিয়া হয়। ই কিছুসংখ্যক আহোমৰ মাজত মাতৃপূজাৰ প্ৰতিথকা জনগোষ্ঠীৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ নামান্তৰ মাত্ৰ।

সবাহটিত বন্দনা কৰা আইসকলৰ নামবোৰেও আমাক চিন্তাৰ খোৰাক দিয়ে। বৰুৱাই, সৰুআই, থুনকী, বিহালী, খহলি, খজুলি, খেছলি ইত্যাদি নামবোৰে বেমাৰৰ জীৱনৰ উপসৰ্গৰ সৈতে থকা আইসকলৰ সম্পৰ্কৰ এক সৰল ইংগিত দিয়ে। জীৱনবিশ্বাস অনুসৰি আইসকল বিতুষ্ট হ'লে আমাৰ শৰীৰত কেতবোৰ বেমাৰৰ জীৱনলৈ দেখা দিব পাৰে। তেনেক্ষেত্ৰত উজনিৰ প্ৰায় সমগ্ৰ অঞ্চলৰ আহোম জনসামাজিকলৈ, লগতে অসমীয়া অন্যান্য থলুৱা জাতিগোষ্ঠীসমূহেও আইসবাহ পাতি কৰি নিৰাময় কৰাৰ বাবে দিহা কৰা পৰিলক্ষিত হয়। সাধাৰণতেই দেখা যায় যে সৰু আই কামোৱাৰ শৰীৰত দেখা দিলে তেওঁক প্ৰথমে ডাক্তৰৰ ওচৰলৈ লৈ নগৈ আইলৈ বুলি ভৱাই এখন আগবঢ়ায়। এনেবোৰ লোকবিশ্বাসে আইসকলৰ প্ৰতি আমাৰ মনত অস্বস্তিকৃত এক শঙ্কা ভাৱৰ উদ্ৰেক কৰি আহিছে। পূৰ্বৰেপৰা কৰি অহা সকামটি প্ৰতি আমাৰ মনত থকা সাধাৰণ হেপাঁহৰ লগতে ‘আই বিতুষ্ট হ'লে আমাৰ অমঙ্গল হ'ব’- বুলি ভৱাৰ লোকবিশ্বাসৰ গভীৰতাই আহোমসকলৰ মাজত সুবচনী সবাহক আৰু প্ৰতিমাৰূপক উদ্ভাৱন কৰি তুলিছে।

আহোমৰ প্ৰায়বোৰ ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান পালনকৰোতে নৈবদ্যৰূপত 'সাঁজ' বা 'দেওৰস'ৰ প্ৰয়োজন হয়। কিন্তু সাজৰ সকামৰ লগতে অভ্যস্ত এখন ঘৰত এই সুবচনি সবাহটো পাতোতে সাঁজপানী নহ'লেই নহব, এনে কোনো ধৰ্মীয় বিধান নাই। অৱশ্যে সকামত অৰ্ঘ্যৰূপে নালাগিলেও ইয়াক বিচৰা ৰাইজলৈ বুলি সবাহ অনুষ্ঠিত কৰা পৰিয়ালটিয়ে কিছু সাঁজপানী যতনাই ৰাখে।

শুনাতে আগতে প্ৰায়বোৰ পৰিয়ালতে বছৰি এই সৱাহ অনুষ্ঠিত হৈ আহিছিল। হাঁহ-কুকুৰা, ছাগলী আদি অপৰ্যাপ্ত পশুধনেৰে চহকী পৰিয়াটোৱে সবাহটো অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ বিশেষ একো চিন্তা কৰিবলগীয়া নহৈছিল। সময়ৰ দ্ৰুত পৰিবৰ্তনে আমাৰ গ্ৰাম্য সমাজলৈ অভূতপূৰ্ব আৰ্থ-সামাজিক তথা ধৰ্মীয় পৰিবৰ্তন কঢ়িয়াই আনিলে। এসময়ৰ চহকী গাওঁবাসী বিবিধ কাৰণত আৰ্থিকভাৱে জুৰুলাই পৰিল। আৰ্থিকভাৱে বাধাগ্ৰস্ত পৰিয়ালবোৰ মানসিকভাৱেও ৰোগাক্ৰান্ত হৈ পৰিল। সকামৰ নামত ইমানগাল জীৱদিলে কিমান খৰচ পৰিব ইয়াৰ হিচাপ কৰিবলৈ লোৱাত পূৰ্বতে বছৰি পতা সুবচনী সকামটো দেৰি দেৰিকৈ আয়োজন কৰা হ'ল। এনেদৰে সকামটো বহু অঞ্চলৰ পৰা ক্ৰমাৎ নাইকিয়া হৈ পৰিল। এনে আৰ্থিক কাৰণৰ ওপৰিও ধৰ্মীয় কেতবোৰ কাৰণৰ বাবেও সকামটি লাহে লাহে হেৰাই যাব ধৰিলে। আহোমসকলৰ মাজত পূৰ্বতে হিন্দু শাক্ত ধৰ্মই প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল যদিও পিছৰফালে বৈষ্ণৱপন্থাৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি পৰিলক্ষিত হয়। শাক্তধৰ্মৰ বিপৰীতে বৈষ্ণৱ ধৰ্মমত বিস্তাৰৰ বাবে সত্ৰ, নামঘৰসমূহে অসমীয়া সমাজৰ সৰ্বত্ৰতে যি সুসংগঠিত সাংগঠনিক তৎপৰতা প্ৰদৰ্শন কৰিলে তাৰবাবে আহোম জনগোষ্ঠীৰ অধিকাংশ জনতাই বৈষ্ণৱপন্থাৱলী হৈ পৰাত শাক্তধৰ্মীয় সুবচনী সবাহ পাতিবলৈ এৰিলে। উজনিৰ এমুঠিমান আহোম পৰিয়ালেহে ইয়াক কষ্টেৰে জীয়াই ৰাখিলে। বহু ঠাইত এনেকুৱাও হ'ল যে সকামৰ নিয়মজনাজনে কাকো ভালদৰে নিয়মকানুন সমূহ বুজাই নগ'ল। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পাছত উক্ত ঠাইত এই সকামৰ নিয়মজনা মানুহৰ অভাৱ ঘটিল। দৰাচলতে পূৰ্বৰদৰে বছৰি অনুষ্ঠিত নোহোৱাত বহুবছৰৰ বিৰতিৰ পাছত পুনৰ অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ লোৱা হেতুকে নিয়মবোৰ সকলোৱে ধৰি ৰাখিব নাজানিলে।

অন্য কেতবোৰ কাৰণতো সকামভাগি হেৰাই যোৱাৰ উপক্ৰম ঘটিছে। ব্ৰাহ্মণত দেখা যায় যে সকামভাগি জনা ব্যক্তিজনে অন্য ব্যক্তি বিশেষক নিয়ম সমূহ লিখিবলৈ নিবিচাৰে। সমাজত নিজৰ গুৰুত্ব অক্ষুন্ন ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা তেনে ব্যক্তিৰ নেতিবাচক মানসিকতাই স্বাভাৱিকতে সমাজত অশুভ প্ৰভাৱ পেলায়। ব্ৰাহ্মণবি উপৰি পুৰুষৰ পৰা আয়োজন কৰি অহা ধৰ্মীয় ৰীতি অনুষ্ঠান সমূহ শিকি বুলি লৈ পৰম্পৰা অব্যাহত ৰাখিবলৈ আগ্ৰহ প্ৰকাশ নকৰাৰ যি অসুস্থ পৰম্পৰা গঢ়ি উঠিছে ইয়েই সুবচনীৰ দৰে বহু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান ক্ৰমাৎ হেৰাই যোৱাৰ বাবে প্ৰধান কাৰী।

এইখিনিতে আৰু এটা কথাত আমি দৃষ্টি নিবেশ কৰিব পাৰোঁ। শেহতীয়াকৈ সময়ত যি গোষ্ঠীগত পৰিচয় প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ জোঁৱাৰ উঠিছে ই আহোম সকলকো লুপ্ত হৈছে। দৰাচলতে ঊনবিংশ শতিকাৰ শেহৰ দশকতে 'আহোম সভা' গঠনৰ (১৮৯৯) মাধ্যমেৰে আহোমসকলৰ মাজত সুকীয়া জাতিসত্তা গঢ়ি তুলিব বিচৰা হৈছিল, যি প্ৰক্ৰিয়া স্বাধীনতা আন্দোলনৰ পটভূমিত কিছু পৰিমাণে স্তিমিত হৈ গৈছিল। কিন্তু ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ পৰবৰ্তী সময়ছোৱাৰ পৰা আজি পৰ্যন্ত বহু আহোম সংগঠনৰ কাৰ্যকলাপ আমি প্ৰত্যক্ষ কৰিছোঁ। মতাদৰ্শৰ ভিন্নতা থাকিলেও কিন্তু এই বিভিন্ন আহোম সংগঠন সমূহৰ মাজত এক সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। সি হৈছে আহোম জনগোষ্ঠীটোক অসমীয়া সমাজত এক মৰ্যদাপূৰ্ণ আসনত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ যাওঁতে প্ৰতিটো সংগঠনেই জাতিটোৰ পূৰ্বৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান, ধৰ্মীয় পৰম্পৰা তথা ভাষা-কৃষ্টি আদিৰ পুনৰোত্থানৰ জৰিয়তে সুকীয়া আত্ম পৰিচয় গঢ়ি তোলাৰ ওপৰত একমত প্ৰকাশ কৰি ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে। আহোমসকলৰ এই প্ৰচেষ্টাৰ ফলশ্ৰুতিত বহু আহোমে আহোমৰ ৰীতি-নীতিৰ ভিতৰুৱা লক্ষ্য বুলি আগতে পালন কৰি অহা হিন্দু ধৰ্মীয় কেতবোৰ ৰীতি-নীতি, অনুষ্ঠান লিখিবলৈ কৰি পূৰ্বৰ আহোম ধৰ্মক আকোৱালি লবলৈ গৈছে। আহোমৰ জাগৰণে ব্ৰাহ্মণাধিক কৰা চামটোৱে, মূলত: পূৰ্বৰে পৰা আহোমৰ ৰীতি-নীতিবোৰ ৰক্ষা কৰি বহু আহোমৰ পুৰোহিত শ্ৰেণী-মহন, দেওধাই, বাইলুং সকলে পূৰ্বতে যি আগহেৰে ব্ৰাহ্ম ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান সুবচনী পূজাভাগি কৰিছিল, এতিয়া কৰিবলৈ প্ৰায় এৰি দিছে।

8.0 উপসংহাৰ

সুবচনী পূজাৰ দৰে ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান সমূহৰ পুণৰ মূল্যায়নে আমাক বহু কথাৰ সন্বেদ দিব পাৰে। ইবিলাকৰ প্ৰকৃত বিশ্লেষণে আমাক সমাজৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ গতিধাৰাৰ সম্পৰ্কে বহু ইঙ্গিত দিয়ে। মূলত: মাতৃপূজা সুবচনী সৰাহৰ উৎকৃষ্টৰ লগত জড়িত আখ্যান কিম্বা কিংবদন্তীৰ আঁত ধৰি আহোম সকলৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ লগত গঢ়ি উঠা ধৰ্মীয় তথা সামাজিক সম্পৰ্কৰ সন্দৰ্ভত নতুনকৈ চিন্তা-চৰ্চা আগবঢ়াব পাৰি।

বহু আৰ্থ-সামাজিক তথা ধৰ্মীয় কাৰণৰ হেতু আজি সুবচনী সকামটি বহু আহোমৰে বাবেই অপৰিচিত। অতি কম সংখ্যক লোকেহে বহু যত্নকৰি ইয়াক জীয়াই ৰাখিছে। পূৰ্বপুৰুষসকলৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাস, ৰীতি-নীতিক আস্থা সহকাৰে জীপাল কৰি ৰখা তেওঁবিলাক নিশ্চয় ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। তদুপৰি আজিৰ বিশ্বায়নৰ এই যুগ সন্ধিক্ষণত, যেতিয়া আমি নিজৰ ধৰ্ম, কৃষ্টি-সভ্যতা হেৰুৱাৰ ভয়ত অনবৰতে আচ্ছন্ন হৈ থাকিবলগীয়া হৈছে, তেনে মূৰ্তত এই ক্ৰমাৎ হেৰাইযোৱা ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ প্ৰচলনে আমাক নিজৰ ইতিহাস ধৰি ৰখাত সহায় কৰাৰ লগতে আমাৰ কৃষ্টি সংস্কৃতিকো বৰ্ণময় কৰি সমৃদ্ধ কৰি তুলিব---- এই আশা আমি নিশ্চয় কৰিব পাৰোঁ।

পাদটীকা

- ১। নৰেন্দ্ৰ নাথ চেতিয়া, বুৰঞ্জীৰ ৰেঙণি, ভট্টাচাৰ্য্য এজেণ্চী, ডিব্ৰুগড়, প্ৰথম প্ৰকাশ ২০০৬ চন
- ২। সৰ্বানন্দ ৰাজকুমাৰ, ইতিহাসে সোঁৱৰা ছশটা বছৰ, প্ৰথম প্ৰকাশ- ১৯৮০ চন
- ৩। ভীমকান্ত কোঁৱৰ (সম্পাদক), মোং - দুন - ছুন - খাম (স্মৃতিগ্ৰন্থ, সদৌ অসম আহোম সভাৰ অধিবেশন, বৰপথাৰ, পৃষ্ঠা -৫

তথ্যসূত্ৰ

সোণাৰি মহাবিদ্যালয়ৰ গণিত বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক শ্ৰীযুত মনোবৰ কোঁৱৰদেৱৰ বাসগৃহত আয়োজিত সুবচনী সকামত উপস্থিত থাকি পোৱা প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ আধাৰত এই গৱেষণা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

EHMO and Normal Coordinate Analyses of bis (N, N'-diethyldithiocarbamato) Copper(II)

B.K.Gogoi^a, R.Konwar^b, S.N.Rajkhowa^b

a. Department of Chemistry, Dibrugarh University

b. Department of Chemistry, Sonari College

1.0 Abstract:

Extended Huckel Molecular Orbital (EHMO) and Normal Coordinate Analysis (NCA) are carried out on bis(N, N'-diethyldithiocarbamato) Copper(II), $[\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$ to evaluate its electronic structure, bonding parameters and potential field. The ground state of the complex is found to be of b_{1g} symmetry and has mainly the metal d_{xy} character. The lowest unoccupied molecular orbital (LUMO) has metal $4p_x$ character (of b_{3u} symmetry). The metal-ligand σ -covalency is significant compared to the π -covalency, which corroborates the E.S.R. spectral results relating to bonding parameters ($\alpha^2, \beta^2, \gamma^2$). The HOMO has the maximum contribution from the sulphur atoms where practically most of the negative charge of the ligand is localized. This may be the reason for the easy reduction of Cu(II) dithiocarbamato complexes to Cu(I) state. The net charge distribution and the reduced overlap population (ROPOP) values infer that the complex formation is associated with an increase of S-C bond strength in the dithioligand. The NCA of the $[\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$ complex has been compared with those of $[\text{Pt}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{H}_2)_2\}_2]$ and $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$ to evaluate the effect of the central metal atom and N-substituted groups on the vibrational frequencies and force constants of the complex. The complex formation as well as the substitution on the nitrogen atom by higher alkyl groups are associated with an increased weight of the resonance structure of the ligand which, in turn, increase the S-C and C-N bond strengths.

1.1 Introduction:

Transition metal complexes with dithioligands are well known for their industrial and biological significance, such as their use as antioxidant additives, vulcanization accelerators, fungicide etc. as well as good probes for structure-property relationship^{1,2}. While dithiophosphates and dithiophosphinates of copper(II) could be stabilized in solution with difficulty, being reduced to copper(I), dithiocarbamates of copper(II) could be isolated easily.

Extended Huckel molecular orbital (EHMO)³ calculation, although qualitative in nature, can give valuable intuitive chemical insight as to the nature and symmetry of frontier orbitals, contribution of the other orbitals in the ground state and the extent of metal-ligand covalency. The method can be fruitfully applied to determine the electronic structure and bonding nature of bis (N,N'-diethyldithiocarbamate) copper(II), [Cu(DEDTC)₂], which forms the content of the present paper. The EHMO results are then substantiated by a normal coordinate analysis (NCA)⁴; the latter being also compared with those^{5,6} of [Pt(S₂CNH₂)₂] and [Ni{S₂CN(CH₃)₂}]₂ in order to study the dependence of vibrational frequencies and force constants of these complexes on the nature of central metal atoms and N-substituted alkyl groups.

2.0 Experimental:

The complex is prepared by the method reported elsewhere⁶. The IR spectrum in the region 4000-500 cm⁻¹ is obtained with a Perkin-Elmer 32100 : FT-IR spectrophotometer. The frequency data below 500 cm⁻¹ is taken from earlier literature⁷.

2.1 Methods of calculation:

(a) EHMO calculation

The EHMO calculation of the complex (Fig.1) of D_{2h} symmetry is carried out by ICON 8 computer program⁸. The required

parameters of calculation, i.e. bond lengths, bond angles, orbital exponents, ionization energies, coefficients for contracted d and f orbitals, Huckel constant are taken from published data^{9,10}. In order to simplify the calculation hydrogen atoms are ignored.

(b) Normal Coordinate Analysis:

The average values of bond lengths and bond angles required for NCA are taken from the reference mentioned earlier⁹. The calculation is performed with QCMP067 computer program¹¹, assuming a simplified 1 : 1 (metal : ligand) model (Fig. 2) of the complex. The 15 normal vibrations of this model complex of C_{2v} symmetry are grouped into four species (6A₁ + 5B₂ + A₂ + 3B₁). Out of these, only the 11 in-plane vibrations (6A₁ + 5B₂) are considered here. The symmetry coordinates are given in table 1. Evidently the A₁ species involves two redundant conditions while B₂ involves one. The Wilson's GF matrix method¹² is employed to solve the secular equation using Urey-Bradley potential field¹³.

2.1 Results and discussions:

2.1.1 EHMO: The highest occupied molecular orbital (HOMO) of b_{1g} symmetry contains an unpaired electron and has mainly metal d_{xy} character (Fig.3). The electron was presumed to be of low ionization potential (~7.63 ev). However, unlike NiS₄ complexes, the low energy peaks in Cu(DEDTC)₂ were not observed and identification could not be made^{14,15}. This indicates a less effective ligand field in the [Cu(DEDTC)₂] complex compared to its nickel analogues where the d-orbitals are expected to split into four levels in the range 6.95-7.13 ev. In the HOMO of Cu(DEDTC)₂ complex, lone pair combinations of ligand b_{1g} fragment molecular orbitals are stabilized by metal d_{xy} orbital. The metal 4s orbital is also mixed into the HOMO, but in a non-bonding way and hence experiences a slight variation of energy. The lowest unoccupied molecular orbital (LUMO) is formed by the metal 4p_x orbital and the ligand fragment

molecular orbital (FMO) of b_{3u} symmetry type. The metal $4p_x$ and $d_{x^2-y^2}$ orbitals exhibit in-plane σ -bonding interaction with the ligand orbitals forming molecular orbitals, ψ_{41} , ψ_{47} of b_{3u} and a_g symmetry respectively, while $4p_z$ and d_{xy} orbitals in ψ_{22} (b_{1u}) and ψ_{27} (b_{1g}) are involved in out-of-plane and in-plane σ -bonding interactions respectively. The greater metal-ligand σ -covalency compared to σ -covalency in the present complex is supported by E.S.R. studies¹⁶ and the relative values of the bonding parameters are: $\alpha^2 = 0.50$ (in-plane σ -bonding) $< \beta^2 = 0.70$ (out-of-plane σ -bonding) $\beta_1^2 = 1.0$ (in-plane σ -bonding). However, involvement of the metal $4p_y$ orbital in the formation of HOMO may also confer Cu-S bond a slight in-plane σ -character. Reduced overlap population (Table 3) of the S-C bond (ROP_{S-C}) is slightly increased after the complex formation while that of the C-N bond remains unaltered. Although a stable complex is formed, yet Cu-S bonds remain weaker than the S-C and C-S bonds.

The electron density distribution (Table 4) shows that most of the negative charge of the $[S_2CN(C_2H_5)_2]^-$ ligand is practically localized on the sulphur atoms. Carbon even has a positive charge. Similar distribution is found in the $Cu(DEDTC)_2$ complex. The formation of this complex is associated with a charge transfer from ligand to the metal thus affecting the stability constant β . The considerable charge transfer in the present complex is evident from the fact that the $\log\beta_2$ values for the metal dithiocarbamate complexes increase in the order Fe, Co, Ni, Cu¹⁷. The HOMO is localized primarily on the sulphur atoms with small participation of the metal 'd' orbitals and this may be the reason for easy reduction of Cu(II) dithio complexes to Cu(I) system, since the $Cu^{2+} \rightleftharpoons Cu^+ + e$ redox potential ($E^0 = +0.15v$) is greater than the redox potentials of similar other metal such as Zn ($E^0 = -0.76v$), Fe ($E^0 = -0.44v$), Ni ($E^0 = -0.25v$) etc.¹⁸. The LUMO is delocalized over the ligand chain, primarily on the C-N bond (Table 5).

3.2.2 Normal Coordinate Analysis :

(i) **Band Assignments:** The bands above 2000 cm^{-1} (Fig. 4) are not assigned as there are no significant absorptions except C-H stretching¹⁹ and since hydrogen atoms are not included in the present calculation. The band at 1563 cm^{-1} may be assigned as due to C-C stretching vibrations which were observed in the region $1569 - 1577\text{ cm}^{-1}$ in acetylacetonato complexes²⁰ of Cu, Pd and Fe and is not calculated as $-C_2H_5$ groups are treated here as single atoms (C). The other bands observed in the region $2000 - 1560\text{ cm}^{-1}$ are $1986, 1902, 1844, 1694$ and 1628 cm^{-1} . All these bands are very weak in intensity. The deformational modes of the $-CH_3$ groups²¹ may occur in the range $1500 - 1300\text{ cm}^{-1}$. The peaks observed in the region $1250 - 1000\text{ cm}^{-1}$ may be due to $-CH_3$ rocking vibrations as well as the anti-symmetric CS_2 rocking; the latter can be calculated only in the 1 : 2 (metal : ligand) system. The bands at $846, 780$ and 678 cm^{-1} might be due to the stretching vibrations within the ethyl groups. The band at 780 cm^{-1} is due to C-H stretching and the other two bands are assigned due to C-CH₃ stretching mode²².

The agreement between the observed and the calculated frequencies (Table 6) are quite satisfactory; the maximum deviation being 4.9%. The description of the bands is based on the potential energy distribution (Table 7). The band observed at 1506 cm^{-1} has been assigned as due to the C-N stretch which is well within the range ($1540 - 1480\text{ cm}^{-1}$) noted by Chatt et al.²³ and comparable to the corresponding bands observed for the nickel dithiocarbamate complexes^{6,21}. The S=C band at 995 cm^{-1} is practically pure. The same band occurs at 820 and 975 cm^{-1} in $[Cu(S_2CNH_2)_2]$ and $[Ni\{S_2CN(CH_3)_2\}_2]$ complexes respectively^{5,6}. The shift of S-C frequency indicates the increased $p_\pi-p_\pi$ interaction between sulphur and carbon in the present complex due to the effect of N-substituted ethyl groups. The S-C stretching

frequency in $\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2$ occurs as coupled vibrations at 603 cm^{-1} while it occurs at 622 and 600 cm^{-1} in $[\text{Pt}(\text{S}_2\text{CNH}_2)_2]$ and $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$ respectively. The symmetric Cu-S stretching vibration is slightly coupled with ring deformation while the antisymmetric Cu-S stretching frequency occurring at 392 cm^{-1} , is a pure band. This is close to the Ni-S stretch (410 cm^{-1}) in $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$ and the $405\text{-}410\text{ cm}^{-1}$ region for the similar stretch in other copper and zinc complexes⁶. The band observed at 326 cm^{-1} (not calculated) may be due to C-N-C' bending vibration corresponding to a strong band at 360 cm^{-1} assigned to similar C-N-C' bending in N,N'-dimethylformamide²⁴. Although the symmetric N-C' stretching frequency (912 cm^{-1}) of the present copper complex is very close to the corresponding frequency (1010 cm^{-1}) in the nickel dimethyldithiocarbamate complex, the antisymmetric N-C' stretch occurs at much higher frequency region in the former than in the latter.

(ii) Force constants : A striking difference is observed between the C-N stretching force constant (7.10 mdyn/\AA) of the present complex and that (4.80 mdyn/\AA) of $[\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2]$ ligand²⁵. This can be due to the fact that complex formation as well as the substitution on the nitrogen atom by higher alkyl group are associated with an increased weight of the resonance structure of the ligand²⁶. This, in turn, increases the double bond character of the C-N bond which is reflected in the greater value in the present complex. However, it is slightly greater than the corresponding (6.68 mdyn/\AA) value in $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$ ⁶. The different electron donor capacities of $-\text{C}_2\text{H}_5$ and $-\text{CH}_3$ groups may be the major factor for this slight variation in the values. Nickel and copper occupying the consecutive places in the periodic table have little effect in this variation. The metal-sulphur stretching force constants, in $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$ and the present complex (2.02 mdyn/\AA and 2.90 mdyn/\AA respectively) are almost equal. The $f_{\text{S-C}}$ and $f_{\text{N-C}}$ values in $\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2$ (4.70 and 7.40 mdyn/\AA respectively)

are, however, reasonably higher than the corresponding values (2.78 and 4.36 mdyn/\AA) in $[\text{Ni}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{CH}_3)_2\}_2]$. These may be interpreted by the fact that nickel and copper atoms have equal effects on $f_{\text{M-S}}$ ($\text{M} = \text{Ni}, \text{Cu}$) due to the reason mentioned above and the electron delocalization is extended over the ligand part only. The greater value of than in the copper complex is in accordance with the relative ROP values and the stretching frequencies of the respective bonds.

3.0 Conclusion

The electronic structure and bonding nature of $[\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$ has been discussed on the basis of EHMO calculation. The symmetry of frontier orbitals in the ground state and the extent of metal-ligand covalency have been determined and are correlated with ESR spectral studies. The NCA of the system corroborates the observations obtained from EHMO analysis.

Table 1: Symmetry Coordinates of $[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$ and their approximate description

Mode	Symmetry coordinates	Approximate description
A ₁	$S_1 = 1/\sqrt{2} (dr_1 + dr_2)$	Cu - S stretching
	$S_2 = 1/\sqrt{2} (dr_3 + dr_4)$	S - C stretching
	$S_3 = dr_5$	C - N stretching
	$S_4 = 1/\sqrt{2} (dr_6 + dr_7)$	N - C' stretching
	$S_5 = d\theta_1$	Ring deformation
	$S_6 = 1/\sqrt{2} (d\theta_2 + d\theta_4)$	Ring deformation
	$S_7 = d\theta_3$	Ring deformation
	$S_8 = d\theta_6$	C' - N - C' bending
B ₂	$S_1 = 1/\sqrt{2} (dr_1 - dr_2)$	Cu - S stretching
	$S_2 = 1/\sqrt{2} (dr_3 - dr_4)$	S - C stretching
	$S_3 = 1/\sqrt{2} (dr_6 - dr_7)$	N - C' stretching
	$S_4 = 1/\sqrt{2} (d\theta_2 - d\theta_4)$	Ring deformation
	$S_5 = 1/\sqrt{2} (d\theta_5 - d\theta_6)$	S ₂ C rocking
	$S_6 = 1/\sqrt{2} (d\theta_7 - d\theta_8)$	C - N - C' bending

Table 2: Ionization-energy data (ev)* for diethyldithiocarbamate complexes of nickel and copper²⁴ from PED

Complex	Ionization-energy (ev)					
$[\text{Ni} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$	6.95	7.13	7.84	8.10	8.66	9.07
$[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$	7.63 (7.93)					8.13

* Shoulder is given in parenthesis

Table 3: Reduced overlap population between different atom pairs of $[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$

System	Reduced overlap population		
	Cu - S	S - C	C - N
$[\text{H}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2]^-$		0.9113	0.9098
$[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$	0.3395	0.9265	0.9098

Table 4: Net atomic charges in $[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$

System	Net atomic charges (Q)			
	Q _{Cu}	Q _S	Q _C	Q _N
$[\text{H}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2]^-$		-0.5914	0.7044	0.1164
$[\text{Cu} \{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$	0.4793	-0.1653	0.6840	0.1290

Table 5: Energies (ev) of HOMO and LUMO and their coefficients of occupation (C_i) on the individual atoms.

Molecular Orbital	Energy (ev)	Cu	S	C	N
HOMO	-11.509	5.1 ^d	11.5 ^p	1.2 ^p	0.0
LUMO	-11.478	3.5 ^p	12.4 ^p	0.4 ^p	10.6 ^p

Table 6 : Frequencies of copper (II) diethyldithiocarbamate and their assignment

Mode	Frequency (cm ⁻¹)		Assignment ^a with percentage of contribution
	Obsd.	Calcd.	
A ₁	1506	1508	C - N str. (65%)
	912	917	N - C' str. (51%)
	603	618	S - C str. (29%) + N - C' str. (15%) + Cu - S str. (35%)
	571	551	Cu - S str. (40%) + Ring def.
	356	371	Cu - S str. (21%) + C' - N - C' bend. (22%)
	253	251	Ring def. + C' - N - C' bend. (7%) + Cu - S str. (15%)
B ₂	1272	1270	N - C' str. (92%)
	995	997	S - C str. (88%)
	392	412	Cu - S str. (94%)
	326 ^b	—	C - N - C' bend. ^c
	186	186	S ₂ C rock. (41%) + C - N - C' bend. (49%)

^a Abbreviations used : str. = stretching, bend. = bending, def. = deformation
rock. = rocking

^b not calculated

^c probable assignment

Table 7 : Potential energy distribution for copper (II) diethyldithiocarbamate

Mode	Symmetry coordinates	Observed frequency (cm ⁻¹)					
		1506	912	603	571	356	253
A ₁	S ₁	0.000	0.000	0.353	0.404	0.214	0.148
	S ₂	0.090	0.304	0.292	0.095	0.160	0.004
	S ₃	0.657	0.020	0.069	0.020	0.048	0.048
	S ₄	0.144	0.506	0.152	0.073	0.020	0.027
	S ₅	0.000	0.000	0.003	0.003	0.041	0.054
	S ₆	0.003	0.004	0.011	0.008	0.027	0.113
	S ₇	0.026	0.053	0.036	0.117	0.015	0.282
	S ₈	0.017	0.036	0.024	0.078	0.219	0.067
Mode	Symmetry coordinates	Observed frequency (cm ⁻¹)					
		1272	995	392	186		
B ₂	S ₁	0.000	0.000	0.938	0.014		
	S ₂	0.003	0.882	0.003	0.034		
	S ₃	0.922	0.007	0.000	0.047		
	S ₄	0.000	0.011	0.037	0.002		
	S ₅	0.027	0.069	0.020	0.407		
	S ₆	0.046	0.028	0.000	0.494		

Table 8 : Force constants (mdyn / Å) of $[\text{Cu} \{ \text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2 \}_2]$

Stretching	$f_{\text{Cu-S}} = 2.90$	Repulsive	$f_{\text{S-S}} = 0.62$
	$f_{\text{S-C}} = 4.70$		$f_{\text{C-C}} = 0.10$
	$f_{\text{C-N}} = 7.10$		$f_{\text{S-N}} = 0.30$
	$f_{\text{N-C'}} = 7.40$		$f_{\text{C'-C'}} = 0.85$
Bending	$f_{\text{SCuS}} = 0.48$		$f_{\text{C'-C'}} = 0.08$
	$f_{\text{CuSC}} = 0.33$		
	$f_{\text{SCS}} = 0.95$		
	$f_{\text{SCN}} = 1.17$		
	$f_{\text{CNC'}} = 1.15$		
	$f_{\text{C'NC'}} = 0.91$		

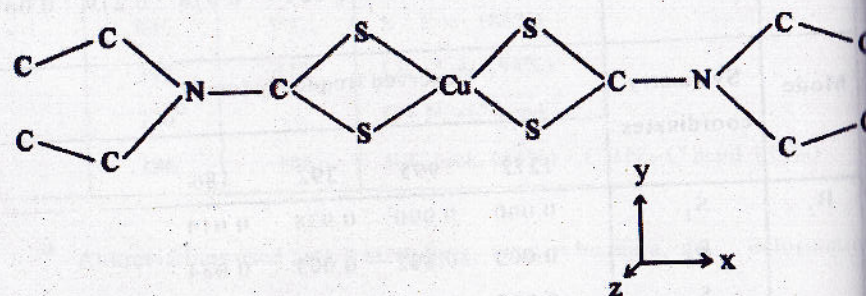

Fig. 1 : Structure of $[\text{Cu} \{ \text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2 \}_2]$

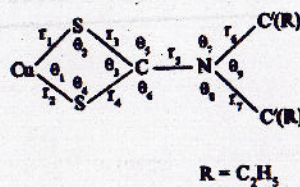

Fig. 2 : Molecular model and internal coordinates of $[\text{Cu} \{ \text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2 \}_2]$

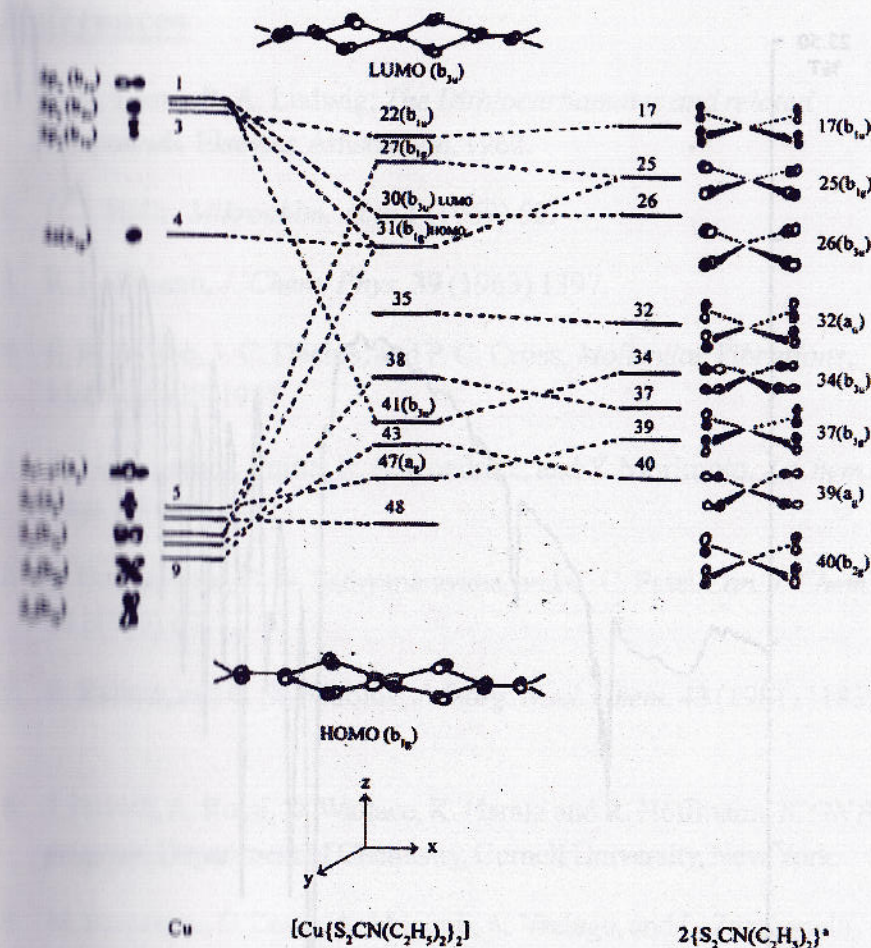

Fig. 3 : Interaction diagram of $[\text{Cu} \{ \text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2 \}_2]$
*only the sulfur group orbitals are depicted.

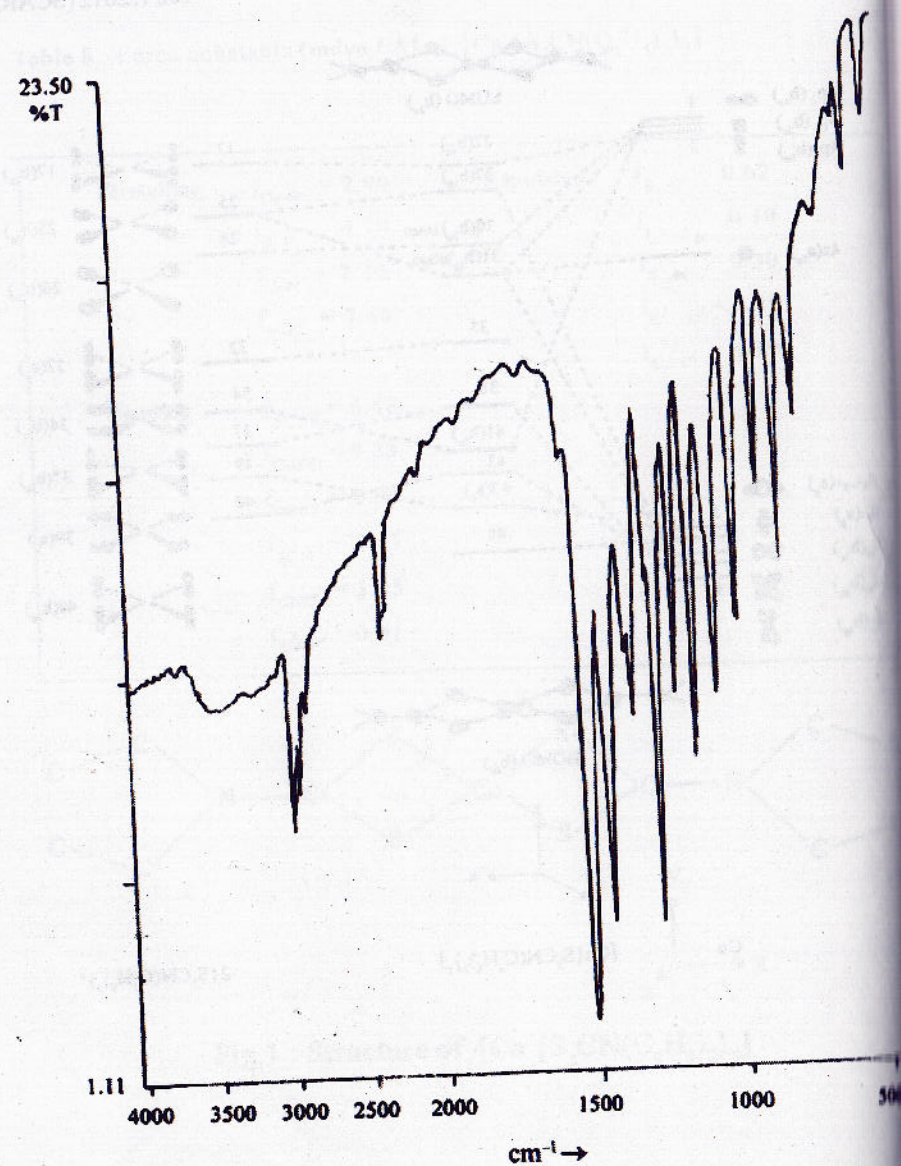

Fig. 4 : Infrared spectrum of $[\text{Cu}\{\text{S}_2\text{CN}(\text{C}_2\text{H}_5)_2\}_2]$

References

1. G. D. Thorn, R. A. Ludwig; *The Dithiocarbamates and related compounds*, Elsevier, Amsterdam, 1962.
2. D. J. Halls; *Mikrochim. Acta* **1** (1969) 62.
3. R. Hoffmann, *J. Chem. Phys.* **39** (1963) 1397.
4. E. B. Wilson, J. C. Decius, and P. C. Cross, *Molecular Vibrations*, McGraw-Hill, 1955.
5. K. Nakamoto, J. Fujita, R. A. Condrate, and Y. Morimoto, *J. Chem. Phys.* **39** (1963) 423.
6. G. Durgaprasad, D. N. Sathyanarayana, and C. C. Patel, *Can. J. Chem.* **47** (1969) 631.
7. B. Kellner, and G. St. Nikolov, *J. Inorg. Nucl. Chem.* **43** (1981) 1183.
8. J. Howell, A. Rossi, D. Wallace, K. Haraki and R. Hoffmann, *ICON 8 program*, Department of Chemistry, Cornell University, New York.
9. M. Bonamico, G. Dessy, A. Mugnoli, A. Vaciago, and L. Zambonelli, *Acta Cryst.* **19** (1965) 886.
10. K. Tsumi and R. Hoffmann, *Inorg. Chem.* **20** (1981) 3771.
11. D. F. Melatosh and M. R. Peterson, *General Vibrational Analysis System, QCMP 067, QCPE*, Department of Chemistry, Indiana University, USA, 1988.
12. D. F. Melatosh and K. H. Michaelian, *Can. J. Spectros* **24** (1979) 1, 33, 63.
13. T. Shimizuuchi, *J. Chem. Phys.* **17** (1949) 245, 734, 848.

14. C. Cauletti and C. Furlani, *J. Electron Spectros.* **6** (1975) 465.
15. C. Cauletti and C. Furlani, *J. Chem. Soc. (Dalton)* (1977) 1068.
16. R. Shrinivasan and T. R. Reddy, *J. Chem. Phys.* **43** (1965) 1404.
17. M. Stanislav and F. Valdimir, *Collection Czechoslovak, Chem. Commun.* **49** (1984) 2744.
18. F. A. Cotton, G. Wilkinson, *Basic Inorganic Chemistry*, First Edition, Second reprint, Wiley Eastern Ltd. (1982) 23.
19. G. T. Behnke and K. Nakamoto, *Inorg. Chem.*, **6** (1967) 437.
20. M. Mikami, I. Nakagawa and T. Shimanouchi, *Spectrochim Acta*, **23A** (1967) 1037.
21. K. A. Jensen, B. M. Dahl, P. H. Nielsen and G. Borch, *Acta Chem. Scand.*, **26** (1972) 2241.
22. K. Nakamoto, *Infrared Spectra of Inorganic and Coordination Compounds*, John Wiley and Sons, Inc. New York, (1970) 249.
23. J. Chatt, L. A. Duncanson and L. M. Venanzi, *Suomen Kemistilehti*, **B29** (1956) 75.
24. G. Kaufmann and M. J. F. Leroy., *Bull. Soc. Chim.* (1967) 402.
25. K. A. Jensen, B. M. Dahl, P. H. Nielsen and G. Gorch, *Acta Chem. Scand.*, **25** (1971) 2029, 2039.
26. K. A. Jensen, V. Krishnan and C. K. Jorgensen, *Acta Chem. Scand.* **24** (1970) 743.

Techniques of Teaching Drama in Conventional English Classroom

Dr. Anita Konwar

Dept. of English, Sonari College

1.0 Introduction:

Teaching English to rural under-graduate students is a challenge to the teachers. Even after years of English teaching, the students do not gain the confidence of using the language in and outside the class. The conventional English class hardly gives the students an opportunity to use language in this manner and develop fluency in it. Drama is a unique tool, vital for language development as it simulates reality and develops self-expression. Using drama to teach English results in real communication, involving ideas, emotions, feelings, appropriateness and adaptability. Such activities give the teachers a wider option of learner-centered activities to choose for classroom teaching, being extremely efficient in teaching English. An attractive alternative is teaching language through drama because it gives a context for listening and meaningful language production, forcing the students to use their language resources and, thus, enhancing their linguistic abilities. It provides situations for reading and writing. It is very useful in teaching literary texts as it helps in analyzing the plot, character and style. It also involves students more positively and actively in the text.

Drama is considered by many students to be important for the development of social and communication skills and

tolerance when working with others. They feel that they get to know people better, especially as they often work with peers with whom they would not normally associate. Being able and confident to perform in front of the class gives them a higher status with the rest of the group. This positive reaction contrasted strongly with much more negative comments about some other subjects in the curriculum where students spoke of keeping their ability to themselves for fear of being ridiculed. Students can use the conventions of drama as a means of exploring and discovering what lies beneath the surface of the texts they engage within the English classroom.

Students can:

- explore the issues within the story before meeting the text;
- enact scenes in the original text;
- take the roles of characters or 'voices' from the text and be questioned about motives and intentions;
- use space and objects (including costume) in a variety of realist and symbolist ways to represent meanings in the text; to physically represent the psychic or cultural distance between characters, for instance;
- create 'missing' scenes or moments that are suggested but not fleshed out in the original text;
- explore how to use gesture to convey 'sub-text'; how inner speech can be visibly played for instance;
- script, or improvise, alternative scenes or endings;
- extend the story back in time or forward into an imagined future

add or expand minor characters and their lives and involvement; demonstrate to each other that there can be a variety of 'possibles' when it comes to the interpretation and representation of meanings (different groups will respond to the same task in different ways).

Conversation – the informal interchange of thoughts and information by spoken words - has many functions. The purposes of conversation include the exchange of information, the creation and maintenance of social relationships such as friendship, the negotiation of status and social roles, as well as deciding on and carrying out joint actions.

Dialogues and improvisations are forms of role-playing, which is an engaging device to stimulate students to use their newly acquired English. The dialogue is a short conversation between two people presented as a language model. Some consider dialogues as a manipulative phase of language learning as students spend much time repeating them for pronunciation and memorization practice, or for grammar drills on selected lines. When underlining its communicative function, dialogues' glamour seems to wane.

The improvisation is a dramatic hypothetical situation in which two speakers interact without any special preparation, demanding a high degree of language proficiency and imagination. Drama students learn how to polish their acting abilities in improvisations. English students working with improvisations use the language in an inventive and entertaining form. The situation has to be clearly stated, easy to act out and to have dramatic story value. When students are fairly fluent in English, they should be able to create a plausible conversation around the given situation, complete with appropriate facial expressions and gestures. This kind

of exercise is fun for the participants and entertains the rest of the class who serve as the audience.

If students have reached the advanced level in English, they may be expected to give speeches or they may enjoy participating in debates. The teacher should reserve speech assignments for students who have good group spirit and who know each other very well. He/ she should also allow the student enough time to prepare his speech beforehand and make the time limit for the speech short – no more than five minutes. It would be better for the student not to stand in front of the group when making his/ her speech, but to sit down so that he would feel more at ease. EFL students will speak more fluently if they can represent their true feelings on an issue. In choosing a debate topic for English conversation groups the teacher should find a topic that has elements of controversy but does not arouse uncontrollable passions.

The three drama activities / techniques may be effective for new initiates in the field.

2.1 Activity One: Questioning in Role or Hot Seating

Questioning in role/hot seating involves one of the learners (the teacher could also take on the hot seat in case there aren't any student volunteers) "... being questioned in a role about their motives, character and attitude to a situation or other people and so on." (Fleming, M. 1994) In literary texts, it can be used to deepen characterization. In case the level of the learners' questions remains literal, or barely relevant, the teacher should intervene and give lead. This technique operates in a controlled manner and is, therefore, very useful for the teacher who is new to drama. Texts about characters who have done heroic feats, lived an adventurous life or

been in the news for some reason or the other, can be used for hot seating or questioning in a role.

Aims of the Activity:

Comprehension and interpretation of character

Taking down notes

Practice in report writing

Procedure

The class is told that they are newspaper reporters at a press conference to interview the character after his/her adventures. The 'character' (a learner who has volunteered to take on the role) sits in the front, facing the rest of the class and answers questions posed by the reporters. He is interviewed for no more than 10 minutes. The reporters ask not just questions, but, also take notes in order to write a news story or a more descriptive feature article for the next edition of their paper. In case of a large number of learners in the class, about three learners can team together and pose as reporters from the same newspapers. The whole activity can be made more dramatic by asking the learners to make their nameplates with newspaper names and display them on their desks. A learner can be given the role of a moderator who introduces the "character" and ensures a smooth functioning of the conference. After the interview is over, the teams of "reporters" work together for the write-up. The learner who has been questioned in the role of the character can join one of the teams of the reporters.

Follow-up

The reports are read aloud in class and the learners discuss with the teacher which are the good ones and why. Good reports are put up on the class wall magazine.

Variations

Different learners can volunteer as the character to be interviewed. Later, the class decides which learner gave the best interview and this interview is used to write the report or the feature article.

2.2 Activity Two: Telephone Conversations

Telephone conversations test the learners' ability to react quickly and, though the learners are free to say whatever they like, they have to bear in mind whatever is said by the other speaker and continue the conversation accordingly. This technique helps in enhancing the speaking-listening skills of the learners.

Aims of the Activity:

Being able to sustain a meaningful telephone conversation

Interpretation of character

Procedure

The class is divided into groups of two learners. The learners sit with their backs to each other so that they can only hear their telephone conversation partner. The learners in each group are to imagine that they are two different characters. A particular situation from the story/text is taken for which every pair has to build up a telephone conversation. The teacher could ask them to discuss another character or some specific event from the text. The teacher

could also go beyond the text and give them a conflicting situation and ask them to resolve it as the "characters" they are role playing.

Follow up

The conversations can be later written down in the note books. Each learner writes down the entire conversation that she has had with her partner. These can be exchanged and read by different pairs.

2.3 Activity Three: Soliloquy / Thought Tracking

This drama technique can be exploited for interpretation of the literary text and, especially, for understanding a fictitious character. In this particular technique, the learner gets into the skin of the character and thinks from his/her point of view. He totally empathizes with the character. It is suggested that literary texts having an omniscient narrator would be more suitable in comparison to pieces of writings/essays giving accounts of personal experiences.

Aims of the Activity:

Reading comprehension, especially interpretation of text and character.

Writing diary entries, i.e., being able to express personal feelings and thoughts.

Procedure

The class is divided into groups of five or six students. In groups, learners are to select an important point of time in the main character's life in their text. It could be a time of success, failure, disappointment, loss, rejection, elation, isolation or struggle, a time when the character has a monologue with himself. After having

selected a crucial point of time, the individual members of the groups are to articulate aloud the thoughts of the character to each other. After having heard each others' interpretations, the group has to work on a final one which will be presented in front of the class by a student as if he were actually the character going through that moment.

Follow up

After the representatives of all the groups have 'performed', the class discusses which were the better selections and performances. This could be consolidated by writing the soliloquies in the form of diary entries in their notebooks later on.

Variations

The teacher could give a specific point of time in the life of the character to all the groups. All the groups could be either given the same occasion or different occasions.

Drama techniques are equally successful in making students experience language in operation and provide motivation to use language embedded in a context and a situation. As Wilga Rivers (1983) states, "the drama approach enables learners to use what they are learning with pragmatic intent, something that is most difficult to learn through explanation." By using drama techniques to teach English, the monotony of a conventional English class can be broken and the syllabus can be transformed into one which prepares learners to face their immediate world better as competent users of the English language because they get an opportunity to use the language in operation. Using drama techniques also fulfill socio-affective requirements of the learners. Moreover, this learner centered approach makes the syllabus personally fulfilling.

Works Cited:

1. Blatchford, Roy, ed. *The English Teacher's Handbook*. London: Hutchinson, 1986.
2. Dougill, John. *Drama Activities for Language Learning*. London: Macmillan, 1987.
3. Fleming, Michael. *Starting Drama Teaching*. London: David Fulton, 1994.
4. Johnson, K. & Morrow K., ed. *Communication in the Classroom*. London: Longman, 1981.
5. Maley, A. & Duff A. *Drama Teaching in Language Learning*. London: CUP, 1982.
6. O' Neill, C. & Lambert, A. *Drama Structures: A Practical Handbook for Teachers*. Portsmouth: Heinemann, 1982.
7. Peacock, Colin. *Classroom Skills in English Teaching: A Self-Appraisal Framework*. London: Routledge, 1990.
8. Wessels, Charlyn. *Drama*. Oxford: OUP, 1987.

The Internet TESL Journal, Vol. X, No. 10, October 2004

ETHNOBOTANICAL STUDY OF PTERIDOPHYTIC PLANTS OF SIVASAGAR DISTRICT

P. K. Baruah

Department of Botany, Sonari College

KEYWORDS : *Pteridophytes, Ethnobotanical Plants, Sivasagar district*

1.0 Introduction:

Ethnobotany deals with the direct traditional and natural relationship between human societies and plants. Ethnobotanical studies assume great importance in enhancing our knowledge about the plants grown and used by native/tribal communities and the rich diversity assembled by them for their sustenance and the different means adopted by them for its preservation and conservation.

Sivasagar district falls under North East biogeography zone and Brahmaputra valley. It's situated in the South bank of Brahmaputra river, total areas covered 2668 square kilometer and lies between 94°15' and 95°45' East Longitude and 26°45' and 27°15' Latitude.

Sivasagar district of North East India also endowed luxuriant vegetation and rich in biodiversity. The district comprised of seven reserve forest and 23 grazing forest area. Ecofriendly adaption and Geographical significance is unique feature of the district. Number of Ethnic people inhabits in the transitional area of such reserve

forest. viz-Tai- Ahom, Tai Khamyang, Tai-Fake, Borahis, Motak, Bomowal Kachari, Missing, Naga, Tea garden and Indian Nepalis. These tribal people of the area used different types of Pteridophytes plants species in different aspect of their day to day life like Vegetation, Medicine, Fibre and domestic purposes. There are very few reports on Ethno medicinal uses of plants found in this area, although the district is rich of variety of Pteridophytic plants.

1.0 Materials and Method:

The observation are based on the surveys and conducted in different areas of Sivasagar district in 2009-2010. Groups interview were organized bringing plants from surrounding areas storing them in local people of accorded and ages into the forest. The specimens were deposited in the department of Botany, Sonari College.

1.1 Enumeration:

Information regarding botanical name followed by family name sporulation, occurrence and their ethno botanical uses are provided.

- (1) *Angiopteris evecta* (forest) Hoftm. (Family – Angiopteridaceae)
Sporulation – June to August.
Occurrence – Normally in natural habits, particularly near water sources and slopes.
Usages in ethno medicine – Paste rhizome is applied of bone fractured along with some plants.
- (2) *Azolla pinnata* L (Family – Azollaceae)
Sporulation – May to July
Occurrence – *Aquatic habitats.*
Usages in Ethno medicine

- (3) *Blechnum orientale* L.(Family – Blechnaceae)
Sporulation – June to July.

Occurrence – Moist and shady base of hillock and roadside cutting.

Usages in Ethno medicinal: Hot decoction of pinnae is applied externally over abscess to liberate pus and also for its antiseptic action. Fresh decoction is applied once a day till abscess dried up.

- (4) *Cheleianthes tenuifolia* (Burn.f)Sw.(Family-Pteridaceae)
Sporulation – May to August.

Occurrence – Common on shady road side cuttings.

Usages in ethno medicine: Frond cut into pieces, made to paste and applied on abscess in the form of poultice to liberate pus and also uses as antiseptic. The poultice is given once a day till the abscess is cured.

- (5) *Cyathea assamica* (Wall.ex Hoosk) Copel. (Family – Cyatheaceae)

Sporulation – April to July.

Occurrence – Rare on moist on shady hill slopes.

Usage in Ethno medicine: Apical portion cut into pieces and cursed in a mortar and added water to make a paste. The paste then applied locally on major cuts or wounds for immediate clotting of blood. Fresh paste is applied everyday till the wound is healed.

- (6) *Cyathea henryi* (Bak) copel. (Family – Cyatheaceae)
Sporulation – April to July.

Occurrence – Mostly on shady places.

Usage in Ethno medicine: Apical portion of the trunk cut into pieces and crushes. The paste so obtained is applied on

cut or wound for immediate arrest of bleeding. The same also prevents microbial growth in the cut portion so that no infection takes place.

- (7) *Diplazium esculentum*(Retx)Sw.(Athriaceae)

Sporulation – May to August

Occurrence – Commonly on shady and flat areas of foot hills.

Usage in Ethnomedicine: Young and fresh frond is boiled with salt and taken internally for maintaining all round health.

- (8) *Drymoglossum heterophyllum* (Linn.) Trimen (Family – Polypodiaceae)

Sporulation – April to August.

Occurrence – Common on tree trunk of exposed areas and moist rocks.

Usage in Ethno medicine: Paste obtained by crushing pinnae applied externally in the form of poultice on fractured bones after setting up bones.

- (9) *Drynaria quercifolia*(Linn.)J.Smith. (family – Polypodiaceae)

Sporulation – May to August.

Occurrence – Common on tree trunk.

Usage in Ethnomedicine : the rhizome paste mixed with molasses taken internally during cardiac problem. Paste obtained by crushing rhizome applied externally in the form of poultice on fractured bones after setting up the bones.

- (10) *Lycopodium cernuum* Linn. (family – Lycopodiaceae)

Sporulation – Almost all around the year.

Occurrence – Commonly found in hill cuttings.

Usage in Ethnomedicine: The whole plant is pounded and the paste prepared so applied externally over the cut portion to reduce swelling and itching.

- (11) *Lygodium flexuosum*(Linn.)Sw.(Family – Schizaeaceae)
Sporulation – April to August.
Occurrence – Common on shady and moist roadside cutting.
 Usage in Ethnomedicine: Rachis of the plant tied over forehead to reduce headache. The same when tied on head to be secured from evil spirit.
- (12) *Microsorium superficial*(Bl)Ching. (Family Polypodiaceae)
Sporulation – April to July.
Occurrence – Common on tree trunks of exposed areas.
 Usage in Ethnomedicine: About 20gm paste obtained by crushing fresh rhizome along with seed of *Piper nigrum* is taken orally to cure cough and cold. It should be taken thrice a day till the disease is cured.
- (13) *Pronephrium nudatum*(Roxb.)Holttum. (Family Thelypteridaceae)
Sporulation – May to August.
Occurrence – Common on moist and shady forest floor, often grows along road side cutting.
 Usage in Ethnomedicine: Cold decoction of pinnae is used as mouthwash during acute pyorrhea. 2-3 wash is given a day till it is cured.
- (14) *Pteris ensiformis* Burm.(Family – Pteridaceae)
Sporulation – April to July.
Occurrence – Common on moist and shady forest floor, on road sides and forest cleanings.
 Usage in Ethnomedicine: Fronds pounded to paste with water, applied locally twice a day during swelling of joints till it is cured.
- (15) *Pteris semipinnata* Linn.(Family – Pteridaceae)
Sporulation – June to July.

Occurrence – Frequency along moist and shady base of hillocks and on moist roadside cuttings.

Usage in Ethnomedicine: fronds pounded to paste with water, applied locally around carbuncle for getting it burst and also to reduce pain.

- (16) *Pyrosia adnascens*(Frost.) Ching(Family – Polypodiaceae)
Sporulation – May to August.
Occurrence – Common on tree trunks of exposed areas.
 Usage in Ethnomedicine: Cold decoction of rhizome mixed with a little powdered seeds of *Piper nigrum* is taken orally during cough and cold twice a day for 7 days.

References :

1. Kanjilal, U.N. ; Kanjilal, P.C. & Das, A.(1934 – 1939)Flora of Assam Vol.I – IV, Govt.of Assam.
2. Gogoi, M and Islam.M, 2006-Certain fiber yielding plants of Charaideo and neighboring areas. "Bulletin of Life Sciences" Vol-13 103 – 105.
3. Borthakur, S.K. 1993, Native phytotherapy of child and woman diseases from Assam. Ethnobotany 5:87-91.
4. Gogoi, M and Islam.M, 2006. Life form and abiology spectrum of the flora of Charaideo sub-division, Assam. International Journal "Advances in Plant Sciences" vol-19 1 Pp.

PORTRAYAL OF MAHATMA GANDHI IN CHAMAN NAHAL'S

THE CROWN AND THE LOINCLOTH

Sunil Dutta

Department of English, Sonari College

Chaman Nahal's novel, *The Crown and the Loincloth* is the first volume of his Gandhi Quartet. It is a fictional presentation of the freedom movement of India under the dynamic leadership of Mahatma Gandhi. The novel covers the period from 1915 to 1922. There are as many as 39 principal fictional characters and 7 principal historical characters in it. In fact, the novel focuses on the towering personality of Mahatma Gandhi and his ideals. Nahal regards him as a symbol of moral and spiritual strength. The novel has three parts- Love, Perspectives and Affirmation. The very title of the novel is suggestive of the theme of the novel. It suggests the confrontation between the mighty British Empire (The Crown) and a resurgent India led by Mahatma Gandhi (the Loincloth) during the period 1915-22. Gandhi emerged as a great leader of the freedom struggle against the British crown.

The first part 'Love' introduces all the significant characters of the novel. Here the novelist shows the loves of different characters. He shows Gandhi's deep and abiding love for his motherland. Kasturbai loved her husband Gandhi truly. Sunil Kumar had his overwhelming love for the Gandhian principles. Kusum

loved her husband Sunil very much. Kenneth Ashby, a British ICS officer, loved India and Indians dearly. Again, Rakesh loved India deeply. The other revolutionaries like Darbara Singh and Joseph Daniel had passionate love for the freedom of India. On the other hand, Brig. General Reginald Dyer had too much love for the British Empire. Thakur Shanti Nath loved the British Raj and Rai Bahadur Hemant Kumar loved the British honour sincerely. Further, Sukhbir loved the Sikh religion. Thus, several kinds of loves are presented here.

The second part 'Perspectives' presents the perspective of the characters on the freedom movement led by Gandhi. Rakesh was a revolutionary and his perspective was different from that of Sunil Kumar. He thought that freedom could not be achieved through Gandhian methods. Ms Celia Ashby, an American aunt of Kenneth Ashby, had her own perspective. Sunil and Kusum saw things in Gandhian perspective. The novel also shows the perspective of the British people on the Indian freedom movement. The British were not interested in granting freedom to the Indians. General Dyer put things in British perspective. Muzaffer Ahmed and his wife Rehana Begum adopted their own perspective. When Rehana was released from the jail, she was informed about Muzaffer's changed perspective about the Congress party. We also have the perspective of the British loyalists like Thakur Shanti Nath and his father Thakur Viswa Nath.

The third part of the novel is 'Affirmation'. It shows Gandhi's affirmation of the non-violent movement against the British. Here Nahal presents Gandhi as the undisputed leader of the freedom movement. Of course, he was not above criticism. He called off

the non-violent movement whenever it turned violent. He had to do so after several acts of violence. The Congress leaders opposed him for this. For example, Gandhi withdrew the non-violent struggle when the villagers of Chauri Chaura burned down a police station. Twenty-one policemen were burnt to death. This incident made Gandhi rethink that Indians were not yet ready for non-violent non-cooperation. But his teachings were followed in later movements. The novel also shows the affirmation of the revolutionaries to kill the Prince of Wales. Rakesh got the opportunity and fired at him. But Sunil saved him by sacrificing his own life. His death was an affirmation of the power of truth and non-violence. Finally, the novel shows Kusum's affirmation to continue to practise the Gandhian principles.

Nahal portrays Gandhi as a man of rare qualities. His political ideology was based on morality and spirituality. He had firm belief in truth and non-violence. Nahal says that Gandhi's politics was inseparable from morality. He strongly believed in the 'soul force.' His spiritual power enabled him to compel the British to leave India. In the opening chapter of this novel, Nahal shows his qualities which made him a great spiritual leader. He renounced the joys of life to strengthen his spiritual life. In fact, Gandhi had all the qualities of a political leader with a strong moral character. The mass people reposed great faith and confidence in him as their true leader.

Gandhi left for South Africa to act as a legal adviser of an Indian Muslim firm. He experienced the racial segregation practised by the Europeans and decided to stay there to fight against it. He fought against the apartheid laws which separated the

Europeans from the Indians. This non-violent fight was the beginning of his political life. He had led this great struggle since 1891 and became successful in 1914. His experiences in South Africa inspired and helped him to undertake the great mission of making India free from the British rule as desired by Gopal Krishna

The family of Thakur Shanti Nath provided the background in the novel *The Crown and the Loincloth*. Shanti Nath was a landlord of Ajitha, a village in the Punjab near Amritsar. His wife Manu gave birth to four sons and four daughters. The fourth son Sunil had English education and was greatly inspired by the teachings of Gandhi. The influence of Gandhi was so deep that it created a conflict within the family. Thakur Shanti Nath was faithfully loyal to the British crown. His father Thakur Vishwa Nath built up his vast possessions during the Sepoy Mutiny in 1857. Sunil became a nationalist and fought against the British Crown. Thus the father and son went against each other. Shanti Nath could not imagine that his son Sunil would be a follower of Gandhi and his daughter Mhyuma would elope with a revolutionary named Rakesh. Sunil and his wife Kusum fought a hard battle with each other. Their fight ended with the death of Sunil. Nahal has skillfully woven their private life into the political events of the time.

The novel opens with the description of Gandhi's voyage from South Africa to India in 1915 by the S S Arabia. Whenever he approached his motherland there was always a storm in the sea. There were storms in 1891, 1896, 1901 and ultimately in 1915. These storms were symbolic of the storm in the mind and heart of Mahatma Gandhi. The miserable condition of his countrymen

deeply moved him. He was sad to see that India was full of slavery, exploitation, racial discrimination, injustice and inequality. Chaman Nahal observes:

Mohandas Karamchand Gandhi was tossing in his bed. He had been tossing for quite some time. This was not his first passage to home. And always there was a storm. And generally around the same time, too- when he was just about within sight of the dear land. There had been a storm in 1891, a storm so severe he had to reach the quay in Bombay in a launch. There was a storm in 1896. In the 1901 storm Harilal, his eldest son, was thrown down from his bunk, with blood oozing out from his head. And now in 1915, once again a storm. What were these signs a portent of? And what of the storm that never ceased - the storm inside his heart? (P. 13)

Nahal gives an honest description of the life of Mahatma Gandhi in terms of the freedom movement of India. Gandhi had great love and sympathy for the common people of India. These people were the victims of exploitation, hatred, communal disharmony and jealousy. He felt deeply pained to see the inhuman condition of his countrymen. He sacrificed the comforts of his life to make them free from their slavery and suppression. He took the vow of celibacy at the age 37 and decided not to use salt in his diet, not to drink tea, not to wear shoes and clothes except a loincloth. He could not take proper care of his family- his wife, children and others for his great love and sympathy for the suffering humanity. He only cared for his countrymen. Nahal nicely present

the dialogues between Mahatma Gandhi and his eldest son Harilal. Here Harilal expresses his feelings against his father:

"You are not a man but a monster", said Harilal, raising an accusing finger, "Not a man but a monster".

"Don't forget I'm your father!" Said Mohandas taken aback.

"No I don't forget that. It is you who have forgotten that I'm your son".

"How can you say that?"

"Look at the record. You made the simple job of living so complicated for me. No, for all of us - for my other brothers and for my mother as well."

"Speak for yourself."

"All right. Did you give me any money to spend? ... you ever give me any love? Did you send me to school? Did you?" (P.17.)

With the above dialogues, Nahal shows that Gandhi could not spend enough time to look after his family members. He gave up family affairs and devoted himself to the cause of the poor and downtrodden. Gandhi was a man with fearless heart and restless spirit. He was pre-occupied with the welfare of the exploited people. Nahal has noted all his actions and manners with deep insight. He narrates the observation of Kasturbai about the personality and nature of Mohandas Karamchand Gandhi.

Nahal also gives a lively description of the physical appearances of Mahatma Gandhi and his wife Kasturbai with deep insight. He gives the details of their dresses and manners. The description becomes so realistic that the readers feel the presence of the characters before their eyes. Mohandas Gandhi loved the physical beauty of Kasturibai even after he had become a celibate. He looked at her beauty and touched her, but without any tinge of lust. His love for her was more spiritual than physical. Nahal gives an exquisite description of their relationship in the following words:

And Mohandas loved the extremities of his wife. He had taken the vow of celibacy in 1906, but that didn't prevent him from feasting his eyes on her body or from touching her. He touched her without lust, ... And what particularly carried him away was the way she melted at the slightest physical contact with him. Her moon-like face quivered and she started flowing out to him through her eyes, through the tip of her pointed nose, her petaline lips, through her chin, through her arms and her tapering fingers, through each of her fingers. (P. 26.)

Chaman Nahal gives a vivid description of Gandhi's childhood in the novel. The description is so realistic and interesting that an average reader can have good knowledge of Gandhi's life. He describes Gandhi's life at Porbandar and Rajkot, his experiences of primary school at Porbandar and Alfred High School at Rajkot in a realistic way. The description is so minute that the novel appears as a true biography of Gandhi. He describes Putlibai's love for Gandhi (Moniya) and his extra-ordinary sensitiveness and timidity as a child:

His ugliness bothered Mohandas when he was a child. It was his family actually that made him conscious of it, to begin with. Mohandas Gandhi's house in Porbandar was a big one, and was ever filled with relatives. He knew his mother Putlibai was fond of him, but part of that fondness was only her pitiful attempt to protect him. The relatives wouldn't stop comparing him with his other brothers or cousins. They did that playfully enough, but Mohandas was aware of the sting. (P.34.)

The British people ruled the Indian people by making a division between the rich and the poor, landlords and small farmers, Hindus and Muslims, etc. They became friendly with the Indian feudal lords and the moneylenders and levied land taxes on the small farmers. Thakur Vishwa Nath and other landlords in Ajitha increased their assets in the 1857 mutiny with reports on the revolutionaries. The British officials helped and protected the landlords in multiplying their domains by depriving the small farmers. Nahal presents these facts in detail.

In this novel, Sunil is the follower of the Gandhian principles while Rakesh is against the principles of Gandhi. Sunil Kumar is the son of Thakur Shanti Nath, a British loyalist. On the other hand, Rakesh is the son of Raj Bahadur Hemant Kumar, a famous lawyer of Amritsar. Rakesh followed the path of violence and represented a group of freedom fighters who believed that freedom could be achieved only through violence. He even called Gandhi a 'fool'. He was an 'anarchist' and believed that India could be free from the British rule by violence, not by non-violent means.

Rakesh vigorously opposed the British rule in India. He realized the exploitation of the people of India by the British. He was also aware of the exploitation by native exploiters. He believed that native exploiters like feudal lords, landlords, money lenders and other Indian officials must be destroyed to eradicate exploitation from the soil of India. Rakesh represented those Indians who wanted to oust the British from India by using force and violence. He also condemned the native exploiters for exploiting their own brothers for the sake of money and power. Nahal writes:

'I want to hurt the system. The British rule is based on exploitation – exploitation of the local population. It starts with the Viceroy of India – no, I should say with that damn King in England – and is passed on down to the smallest functionary, even a village Patwari. Your father is a cog in the same system. He does nothing else but exploit. If these men have to one day throw bombs at the white Englishmen, they must first learn to destroy their native exploiters.' (P. 64)

Nahal gives an account of the historic Rowlatt Act and the appalling Jallianwala Bagh massacre. The British government enacted the Rowlatt Act in March 1919 to curb the civil rights and suppress the rising nationalism. Gandhi gave out a call for a nationwide hartal on sixth April, 1919. But the hartal degenerated into violence. On 13th April, 1919 a general meeting was held at Jallianwala Bagh in Amritsar. The place of meeting was enclosed on three sides by buildings with only one exit. General Dyer and his troops fired at the mob with their machine-guns and rifles. Nearly one thousand Indians were dead and many were injured. It was a major turning point of the freedom movement.

Nahal also shows Gandhi's dislike of the hypocrisy of Hindu princes. The princes were wearing costly dresses with diamonds and other valuable ornaments while the common people were half-naked and half-starved. He was also sad to see some Congress leaders who dressed like princes and wore western clothes. Gandhi was unhappy to see the mental level of those so called Indians who always imitated the manners of the British in their daily affairs of life. Gandhi realized that the Indians were also responsible for their exploitation and ill-treatment by the British. Fear for resistance and cowardice were the chief causes of their slavery and exploitation. When Gandhi heard from Sunil about the miserable condition, he did not feel sympathy for him. Nahal refers to that prayer meeting in which Gandhi coined the term 'non-co-operation' and mentions that he worked on intuition when his reason failed him. His intuitions could give him a useful suggestion. The idea of 'national hartal' was a result of his intuitive feeling.

Like Mulk Raj Anand Nahal gives a vivid description of the exploitation of the Indian labourers at the hands of the British exploiters and the rich Indians. Sunil was shocked to learn the story of the exploitation of the Indian labourers. They were paid a small amount. They had no housing facilities, medical facilities and no recreation. The nexus between the police and the exploiters shocked Sunil more. The police did not register any cases against these exploiters. Nahal describes:

What emerged was a shocking story of exploitation: the labourers were paid little, there was no housing for them, groceries were sold to them at exorbitant prices with no option of making their own

purchases, there was no medical facility for them, no other facility either, ... on top of this all the merchants and their officials dishonoured their womenfolk, and the police wouldn't register any of the cases when they were reported, the police was in league with the merchants. (Pp. 225-226)

Sunil hated the caste Hindus for their long practices of racial discriminations, segregation and untouchability, when he learnt that no Muslim treated a fellow Muslim with contempt. The Christians and the Sikhs also did not do it. He was so much humiliated that he wrote a long letter to Gandhi about the practice of untouchability and racial discriminations among the Hindus and posted it directly to Gandhi. To his great surprise, Gandhi sent the following reply by the return post:

"I too live in the same shame and humiliation. Only I shouldn't let the larger issue, the fight for freedom, be clouded by it. When we become a free nation, abolition of untouchability will be the primary aim of my life- as long as I last. In the meantime, think of yourself as an untouchable and befriend these lonely children of God. If they won't let you live in their midst out of fear, why not bring one of them to live with you? My blessings." The letter was signed 'Bapu'- 'Father' (P. 236)

The leadership of Gandhi also impressed Motilal Nehru particularly after the Champaram agitation of 1917, Ahmedabad Mill hands' strike and the Kheda Satyagraha of 1918. He wanted to 'salute' him but could not decide how to entertain a guest like Gandhi. After

a detailed description of the meeting with the Nehrus, Chaman Nahal moved to Gandhi's calling off the movement that shocked millions of people in all parts of the country. Gandhi never thought that his dream of non-violence would be shattered by his own countrymen for whom he sacrificed his whole life. He felt that his principles failed miserably. Gandhi heard nothing but violence- killings, lootings and rapes from all corners of the country. His heart bled when he learnt that the Congress volunteers had raped a young college girl in the Congress office itself. The novelist has given a realistic picture of all these incidents in the novel.

Gandhi was so much distressed by those incidents of violence that he decided to end his life by immolating himself the next day. He informed this decision to Kasturbai. He took this decision because he found that his countrymen were unwilling to follow his path of peace and non-violence. However, Kasturbai had the relief that Gandhi had not declared his decision of self-immolation publicly. If he had done so, he would not have changed his decision.

The novelist gives us a peep into the mind of Kasturbai also. She considered widowhood as the greatest curse on earth for a Hindu wife. She always accompanied her husband Gandhi and sacrificed her comforts and emotions for realizing his hopes and ambitions. But as a wife it was very difficult for her to undergo enforced widowhood. The following words successfully convey the feelings of Kasturbai as a devoted Hindu wife. Nahal writes:

It was her turn to give him a lecture, a lecture she had given him several times before. His neglect of his family. His neglect of his sons. His neglect of her. ... Did he know what was the highest wish of every married

Hindu wife? He quoted from the scriptures at his prayer meetings, but had he read the scriptures carefully enough? Had he heard of the story of Savitri and Satyavan? Savitri was able to fight even with Death to reclaim the life of her dead husband. Widowhood was the greatest curse so far as Hindu women were concerned. (P. 369)

Gandhi had formally taken to the loincloth since September, 1921 by discarding the Indian-style clothes. He had already discarded his European clothes. Explaining the reason, he said that the hot climate of India hardly needed a heavy dress or any dress at all. Moreover, most of the Indian peasants use the loincloth either in summer or in winter. But Kasturbai knew that he discarded his dress to mortify himself. She argued that his age, strength and health did not permit him to do so. But Gandhi did not pay attention to her words. Nahal writes:

She reasoned with him. He was not as young as he imagined, nor as strong, nor as healthy; why punish himself continually for moral scruples that were mostly of his own making? Gandhi turned a deaf ear to her, and one morning divested himself of all his clothes, his dhoti, his vest, even his topee, his cap; henceforth he would remain bareheaded, he announced. A barber was called in who shaved his head. Gandhi had a bath. And then he dressed himself in a piece of khaddar of a cubit width around his loins. (P. 410)

In the novel *The Crown and the Loincloth*, Nahal shows that violence only leads to death and destruction. In a frenzy to kill the Prince of Wales, Rakesh killed his own brother-in-law Sunil.

In fact, Sunil sacrificed his life to protest against violence. After the sudden death of Sunil, his wife Kusum decided to do her best to fulfill the hopes and dreams of her dear husband. She would practise the principles of truth and non-violence. So she went to Gandhi's Ashram at Sabarmati and became a staunch follower of Gandhi. This shows the triumph of Gandhian non-violence over violence. The masses accepted Gandhi as the greatest of all their leaders. Even veteran freedom fighter like Jawaharlal Nehru followed his leadership. Thus, the 'Loincloth' became victorious in his fight against the Crown.

BIBLIOGRAPHY

Primary Sources

Nahal, Chaman; *The Crown and the Loincloth*: 1981; Allied Publishers, Pvt. Ltd. New Delhi, 1993.

Secondary Sources

1. Bhattacharya, Bhabani. *Gandhi the Writer*. New Delhi: National Book Trust. 1969.
2. Chandra Bipin, Tripathi Amaltas, De Barun. *Freedom Struggle*. New Delhi: National Book Trust. 1994.
3. Dhawan, R.K. (ed). *Exploration in Modern Indo-English Fiction*. New Delhi: Bahari Publishing Company. 1982.
4. Fisher, Louis. *The life of Mahatma Gandhi*. London: Harper Collins Publishers, 1997.
5. Gandhi, M.K. *The Story of My Experiment with Truth*. Ahmedabad: Navjivan Publishing House. 1976.

6. Garg, Promila. *The Freedom Movement in Indian Fiction in English*. New Delhi: Ashish Publishing House. 1993.
7. Iyengar, K.R.S. *Indian Writing in English*. New Delhi: Sterling Publisher Pvt. Ltd. 1973.
8. Jha, Rama Gandhin. *Thought and Indo-Anglian Novelist*. Delhi: Chankya Publication. 1983.
9. Jha, R.K. *Gandhian Quartet: A Comprehensive Study of Chaman Nahal's Novels*. Patna: General Book Agency, 2003.
10. Kriplani, K.R. *Gandhi: A Life*. Madras: Orient Longman. 1969.

ANALYZING GANDHI AND HIS VIEWS ON WOMEN

Lindy Goodwin

Department of History, Sonari College

1.0 INTRODUCTION:

In order for a nation to develop to its full potential, it is essential that all its resources should be utilised in a fitting manner. However utilisation alone will not suffice for sustainable development. All resources including human and natural should be acknowledged, respected and conserved. Only then can we hope for a future of enlightenment and progress. As with natural resources so is the case with human resources where no one resource is inferior or superior to the other in its worth. However the case in human society is quite opposite. In spite of her unerring striving and contribution to society and building of a nation, women have never been fully acknowledged for their worth. In today's day and age when the issue of 'human rights' is at the forefront women are still grossly underprivileged and underestimated. A country or nation must recognize the contribution of its women and strive for their protection in order to be truly successful. After movements such as 'the women's liberation movement' and the 'women's human rights movement' a slow but gradual change is coming about in the attitude towards women. Many propagators have come forward to champion the case of women and gradually the mainstreaming of gender in all spheres is coming about.

In India one of the most important pioneers of women's rights was our own 'father of the nation' Mahatma Gandhi. His contribution as a liberator of women is undoubtedly commendable. However on the other hand Gandhi's rigid views on women's first and foremost duty towards the household as well as protection of her sanctity compel us to question as to how far Gandhi was actually able to shun the patriarchal grip which dominates Indian society till this day. Through this paper an attempt is being made to highlight Gandhi's contribution to upliftment of women and also to show a few instances which reveal that Gandhi too in some cases had his own bias and prejudice towards women. The paper only tries to show the complexity and contradictoriness of Gandhi's views on women and in no way tries to undermine his importance as a nation-builder.

2.0 GANDHI AS A LIBERATOR:

When the issue of the women's bill was being considered in the parliament, renowned Gandhian scholar LA.SU. Rengarajan had said that, 'Mahatma Gandhi's radical views on the cleansing role of women in politics and society are greatly relevant today in this issue'.¹ Gandhiji claimed that a woman is completely equal to a man and practiced it in strict sense. Thousands and millions of women, educated and illiterate, house wives and widows, students and elderly participated in the India's freedom movement because his influence. Gandhiji always advocated a complete reform which he called "*Sarvodaya*" meaning comprehensive progress.² He believed that the difference between men and women was only physical and has expressed several times in his writings that in many matters especially those of tolerance, patience, and sacrifice the Indian woman is superior to the male. Gandhi revolutionized not

only Indian politics, but also the whole perception of life for women. He denounced all social evils practised against women at that time and appealed to the society to shrug of stigmas such as dowry, child marriage and sati. Gandhi was also greatly in favour of women participation in politics and the freedom struggle. In Gandhi words, "My contribution to the great problem (of women's role in society) lies in my presenting for acceptance of truth and ahimsa in every walk of life, whether for individuals or nations. I have hugged the hope that in this, woman will be the unquestioned leader and, having thus found her place in human evolution, will shed her inferiority complex. Women's entry into national politics through non-violent methods brought miraculous results. On the one hand, women became aware of their inner strength, and on the other, the process brought human and moral elements into politics. Gandhi had tremendous faith in women's inherent capacity for non-violence. The very presence of women was seen as a disciplining force in agitations and struggles. Women were frequently preferred as leaders of picketing squads because Gandhi was afraid that it would be far more difficult to restrain men picketers from using violence. Also, he felt that those against whom picketing was being practised would be less likely to retaliate with violence against women picketers.³ With Gandhi's inspiration, they took the struggle right into their homes and raised it to a moral level. Women organized public meetings, sold Khadi and prescribed literature, started picketing shops of liquor and foreign goods, prepared contraband salt, and came forward to face all sorts of atrocities, including inhuman treatment by police officers and imprisonment. Women's participation in the freedom struggle enabled them to shed their own prejudices and started venturing out of the safe haven of their

homes. They realised that they do not have to accept the norms of male-dominated politics. They evolved their own perspectives and formulated their own methods.

Gandhi has voiced his opinion several times in the national and international arena regarding women. Gandhi's campaign for women's rights at the Second Round Table Conference in September 1931 is especially mentionable. Gandhi stressed that the national organisation was bound to sponsor, candidates giving fair representation to minorities including special cases like women.⁴ If they were left out, he would "have a clause in the Constitution which would enable the elected Legislature to elect those who should have been elected, but have not been elected or unjustly left out by the electorate." He declared that 'he would boycott that legislature which did not have its proper share of women representatives. Gandhiji always emphasised the point that women should never seek favours on the basis of sex. In terms of intellect and capacity women and men are equal so women should always fight for justice and disclaim patronage. Gandhi has also defended his viewpoint on women several times in his own newspaper 'Harijan'. He was also completely in favour of property rights for women. For instance when questioned by a correspondent, about his opinion in orthodox quarters that economic independence of women (if given by the right to inherit property) would lead to the spread of immorality among married women and disrupts domestic life. Gandhiji's reply was straight and startling. He wrote: "I would answer the question by a counter question. 'Has not independence of man and his holding property led to the spread of immorality among men?' If you answer 'Yes', then let it be so also with women. And when women have rights to ownership and the rest like men, it

would be found that the enjoyment of such rights is not responsible for their vices or their virtues. Morality, which depends upon the helplessness of a man or women, has not much to recommend it." (*Harijan*, June 8, 1940). Gandhi said that 'Man and woman will attain equality only when the birth of a girl is celebrated with as much joy as in the case of boy.' (**Collected Works of Mahatma Gandhi**, Vol. 87, p.229). Talking to women workers late in April 1947, nine months before his assassination, Gandhiji was confident that "India can proclaim that she can defend herself and make progress not through the atom bomb but through non-violence alone" and that "women alone can take the lead in this, for God had endowed them with great power. If women resolve to bring glory to the nation, within a few months they can totally change the face of the country because of the spiritual background of the Indian women." (**Collected Works of Mahatma Gandhi**, Vol. 87, pp 250 & 294). It was mainly as a result of his influence that Sarojini Naidu and others like her were made to shed much of their elitism and to identify themselves with the mass of the country's women

2.1 WHERE THE QUESTION ARISES:

In spite of all his efforts there is a certain contradictoriness noted in Gandhi's views which compel us to question actually how much in favour of women's liberation he was. Though his attempt was to create equality among men and women workers in the movement, most of the women who came in close contact with him ended up functioning primarily as his devotees. He tried to channelize this devotion into commitment to the cause that he stood for.⁵ During Gandhi's time as a dissident in South Africa, he discovered a male youth had been harassing two of his female followers. Gandhi responded by personally cutting the girls' hair

off, to ensure the "sinner's eye" was "sterilised". Gandhi boasted of the incident in his writings, pushing the message to all Indians that woman should carry responsibility for sexual attacks upon them.⁶

According to Gandhi, education for women was the need of the time that would ensure their moral development and make them capable of occupying the same platform as that of men. However he also stated that women and men are inherently different and hence there should be a difference in their education. Again, in a letter to Rajkumari Amrit Kaur in answer to a question about the religion of children in mixed marriages, Gandhi reveals his patriarchal bias. "I am quite of opinion the children of mixed marriages should be taught in the mal parent's religion. This seems to me to be self obvious for common happiness and interest. That the instruction should be liberal goes without saying. I am considering merely the question of choice of religion. The children cannot profess two religions. They must respect the female parent's religion. If the female parent has not that much discretion and regard for her husband's religion, the marriage becomes superficial."⁷ Gandhi in many of his writings accepts himself that he too in the beginning thought it was the duty of a wife to be subservient to her husband. So he had treated his wife Kasturba in the same way. He says that his wife's inacceptance to become his slave and to passively resist all his orders gave him his first lesson of Satyagraha.⁸ Gandhi said that a wife should never be compelled to do anything even the 'right thing'.⁹ So in case the wife refused to allow harijans into the house, she could have 'a separate kitchen for herself and, if she likes, also a separate room'. However, this kind of freedom was never granted to Kasturba. As a leader of his people, he felt he

could not allow untouchability in his own house, even if it meant that his wife was denied the kind of autonomy that he advocated other men should grant their wives.¹⁰ Gandhi also had very strong views honour, purity and sexual abstinence. He said that a woman should be pure like Sita and Draupadi and to remain pure she should allow not even her husband to touch her. It may have been that he proclaimed such ideas in order to facilitate the peaceful and pure inhabitancy of Ashrams by both his male and female followers and so that they are not distracted from their main objective of selfless social service and striving for independence. Gandhi was very emphatic in his views that women are born house and hearth keepers and they are most suited to it. A woman's first responsibility lies to her home and only after attending to homely needs should a woman come forward in her spare time to contribute to the political arena.

3.0 CONCLUSION:

Had it not been for Gandhi women would not have been able to deliver much contribution to the freedom struggle and even if she had her contributions wouldn't have been recognized. Gandhi's efforts gave undoubtedly a great impetus to women's position in society and the political sphere. However maybe if Gandhi had been less contradictory regarding some of his views and more liberal in accepting a woman's sexuality women would have been less condemned and allowed to reject patriarchal practices such as limiting her to the household. It should be remembered while considering Gandhi that his attitude on women may have been influenced by the fact of trying to remain within Indian social moral and ethical standards and to achieve a balance between women's rights and social norms without rejecting any of the two.

NOTES AND REFERENCES:**(Endnotes)**

1. *Gandhi on Women in Politics: A Voice from the Past*, article in *The Hindu*, Sept 28th 2003.
2. Kamat, Jyotsna. *Gandhi and status of women*, Lecture given at the Gandhi Peace Foundation in December 1998
3. *Gandhi and Women*, Lecture presented at 138th birth anniversary of Gandhiji in association with Gandhi Smriti.
4. *op. cit.* Gandhi on Women in Politics.
5. As cited in Madhu Kishwar's article on *Gandhi and Women*, *Economic and Political Weekly*, Vol. 20, No. 41 (Oct. 12, 1985)
6. Connellan, Michael. *Women suffer from Gandhi's Legacy* article published in *The Guardian* Wednesday 27 January 2010.
7. Jaitly, Jaya. *Gandhi and Women's Empowerment*, Gandhi Smriti and Darshan Samiti, 1999.
8. *op. cit.* Madhu Kishwar, Gandhi and women.
9. Harijan, March 9, 1940 CW, Vol. LXXI p.302.
10. *op. cit.* Madhu Kishwar.

Identity Politics of The Ethnic Groups in Assam : A case study of the Deori

Lucky Chetia

Department of Political Science, Sonari College

1.0 Introduction :

The process of identity assertion among different ethnic groups in Assam is not a new phenomenon. It is because Assam has been a melting pot of diverse ethnic groups of mankind that included the Austric, Mongoloid, Dravidian and Aryan who entered Assam in different Period of her history carrying diversities in respect of language, culture, customs, traditions, historical background and so on. It is interesting to note here that these ethnic groups came to Assam, were very much aware about their self-identity. They, in fact, were not prepared to merge their culture completely with the National mainstream. Rather, wanted to maintain their respective identities on the basis of their Lingo-cultural traits.

It is well – known to us that the constitution of independent India provided two schedules for the development of tribal people or administration of tribal areas i.e., fifth and sixth schedule. While fifth schedule provides for the formation of tribal advisory council in all other states except North-East India, the sixth schedule makes provision for the formation of autonomous district council in the hill tribal areas of North-East India. The ethnic groups of Assam such as Bodo, Missing, Tiwa, Rabha, Deori, Sonowal kochari have been left out these two schedules. So, identity concern among these ethnic groups has prominent since long back.

The movement for identity assertion among the different ethnic groups became more forceful due to their backwardness in all spheres of their life. It can be mentioned here that the plains tribal of Assam maintained an independent system of government under British rule. But under national government, they failed to occupy a prominent place in the caste Hindu dominated society and remained socioeconomically, educationally and politically backward. As a result they began to feel neglected within the Assamese society. Hence they felt the urgent need of organizing their respective group on the basis of their ethnic identity. They infact, realized that unless they become organized and articulated capable of assert their rights vigorously, the issue of identity assertion would be remain futile. It however, leads to the formation of number of sociocultural and political organizations among the ethnic groups of Assam. These organizations formed by various ethnic groups tended to protect their separate identity by using the technique of autonomy movement under the six schedule of the Indian constitution. Eventually, some of these ethnic groups went to the extent of launching autonomy movement as well as demanding separate state as a measure of protecting their identity. In view of these, this paper makes an attempt to examine the cause of identity assertion among the ethnic groups with special reference to the Deori of Assam.

2.0 Objectives:

The present study is based on the following objectives:

- 1) To what extent the constitution of India has been a safeguard for identity assertion of the ethnic groups in Assam?

- 2) Is it correct to say that autonomy movement launched by various ethnic groups is the forceful reflection of their identity assertion.
- 3) How far has the creation of Deori Autonomous council been successful in fulfilling socio-economic and political aspiration of the entire Deori people.

2.1 Methodology:

The study is mainly based on Historical and Analytical Method with the application of both primary and secondary data. The government reports and documents, pamphlets, memoranda submitted to the government by various organizations of Deories, proceedings of different meetings, conferences, local dailies are used as a primary sources of data. The interview with the leaders of the Deori Autonomous council, knowledgeable person and certain government officials also provided the primary data. Moreover data collected from the head office of Deori Autonomous council seemed to be relevant. Besides the relevant books, journals, articles, periodicals are used as secondary source to uphold the findings of the study.

2.2 Review of Literature:

A few number of studies have been carried out so far by different scholars on Deori community of Assam. But most of the works were related to culture language, customs and social aspects of the Deories. In this regard reference may be made to the works of W.B. Broyn, '*An outline Grammer of Deori/ Chutiya language*', 1895, Lakshmi Devi, '*Ahom/Tribal Relations*', 1992. Sitra Sen. '*Tribes and castes of Assam*', 1999, Ruplekha

Borgohains write-up '*Identity and identity Assertion*' in Girin Phukon and NL Dutta (ed.), '*Politics of identity and Nation Building in North East India*', 1997, Monorama Sharma's article '*Identity: Inherent Evolved*', Promod Ch. Bhattacharjee (ed.) '*Asomor Jonojati*', 1991. The literature mentioned above and reviewed reveals that there was no systematic and detailed investigation on identity assertion of the Deori. Therefore the present study makes an attempt to study the unexplored area of Deori Community.

2.3 Identity Assertion of the Deori :

The Deori is one of the ethnic groups of Assam who belongs to Tibeto-Burman family.¹ It is found that the people of this ethnic group migrated from their original place to the North-Eastern part of India and settled in different parts of Sadiya.² At present, they are mostly inhabiting in the foothill areas of Arunachal Pradesh, and bank of river Barnadi, Tengapani, Patarsal and the river Dibong. The present population of the Deori is about 2,17,357 which is concentrated in the district of Lakhimpur, Dhemaji, Sibsagar, Jorhat, Dibrugarh, Tinsukia and Sonitpur.³

During the British rule, the imperialist ruler systematically followed a policy of discrimination against the ethnic groups including the Deori in matters related to employment and deprived them of the fruits of development. As a result, they remained where they had been for generations. Not only the Deori but also other ethnic groups had similar problems during the colonial period. Consequently the emerging educated elite of different tribal groups, rightly or wrongly, began to feel that they were being deprived of their due share of administrative jobs and other privileges.⁴ Keeping

this fact in mind the elitist section of these tribal groups urged the need of organising their respective communities so as to remove their backwardness in all spheres of life. For that purpose they formed a common platform for all the tribal communities of Assam named Tribal League (1933) under the leadership of Bhimbor Deori.⁵ This organisations came forward with the demands such as adequate representations in the provincial legislature, recognition of minority rights, reservation in government jobs, reservation of seats in educational institution, special measure for development of the distinct language and culture and removal of social inequalities etc. At the same time the emerging Deori elite also realized that they are markedly different from the Assamese caste Hindu who has been the dominant section of the Assamese society. This realization leads to the formation of an organizations named '*Deori Sanmillon*' (1935) under the leadership Bhimbor Deori to fight for the cause of their upliftment.⁶ This organization has been pleading for socio-economic upliftment of the community till independence of the country.

II

Even after the decades of independence, the Deori elite increasingly feel that they remained much more backward than other section of the society. They, in deed, held the upper-caste elite of the state responsible for their backwardness. Therefore, the Deori elite came into realization that without organizing themselves they cannot preserve and develop their language and cultural heritage which is conceived as identity symbol. As a result, they became organized on the basis of their identity symbol which culminated in the formation of number of socio-cultural and political organization

among the Deoris. These include : All Assam Deori student Union (AADSU), 1959, Deori Sahitya Sabha (1965), All India Deori Youth and Student Association (1992), All Assam Deori Mohila Somittee (1992), All Assam Deori Autonomous Demand Committee (1994), Deori Sankritik Sangha (1998), Deori Pujari Sonmillan (1998). It is interesting to note that all of them have more or less similar objectives. But few of them became defunct in due course of time. However, the aims and objectives of these organizations reveal that there has been a continuous feeling and anxiety among the Deories, i.e., deprivation of them from due share of administrative jobs, political power and other avenues of life. They felt that the question of maintainance of distinct identity has been linked with all round development of the community and vice-versa. It is the reason why the Deori people used Authonomy movement as a means to fulfill the manifold aspirations of their community. They had firm belief that their distinct ethnic identity could be preserved only through the establishment of Autonomous Council or separate state.

III

The Autonomy Movement of the Deori has passed through several phases. The first phase is characterised by the creation of political consciousness among the Deori people. The political consciousness was, indeed, infused by the leaders of the Tribal League. In this context, the name of Bhimbor Deori deserves mention.⁷ It is said that Tribal League, as a common political platform of all the ethnic groups Assam, tended to exert political pressure over the government and national political parties to fulfill their expectations.⁸ As a part of the fulfillment of Tribal League's demand the Dori community was recognized as one of the plains

tribes of Assam in 1933.⁹ It is mentionable here that to accelerate their demands, the Tribal League leaders formed another organizations named Plains Tribal Council of Assam in 1967. The basic objectives of PTCA was the socio-economic welfare through participation in politics.¹⁰ In the mean time on 30th January' 1967 the then Prime Minister Indira Gandhi announced that Assam would be reorganised on federal basis. This declaration gave new fillip to the political aspiration of the Deories of Assam. But it remained immaterialized. Thus they felt deprived of special privileges enjoyed by other ethnic groups in the hills. Therefore, they demanded separate political unit i.e., the Autonomous Council for the fulfillment of their political, social and economic aspirations as means of preserving their distinct identity.

On the basis of the inspiration drawn from other ethnic groups of Assam, the All Assam Deori Student Union demanded recognition of their language in 'Sadiya Conference', 1982.¹¹ The AADSU submitted a memorandum to the then Prime Minister Indira Gandhi on June 1982 in which they chartered their twelve points demand on various subjects like Autonomous status, recognition of language and socio-economic upliftment etc.¹² The movement started by AADSU became more forceful when it was supported by two other Deori organizations namely 'All Assam Deori Autonomous Demand Committee' and 'All Assam Deori Sanmillan'. As a result of prolonged struggle launched under the joint leadership of AADSU, AADAC and AADS, an accord was signed between the leaders of these three organizations on the one hand and chief Minister of Assam Tarun Gogoi, Plains Tribal Development Minister Bharat Ch. Narah and additional chief secretary of Assam S.Kabilan on the other on 4th March 2005.¹³ This memorandum of settlement

popularly came to be known as 'Deori Accord'. The 'Deori Accord' was reached with the objectives to provide maximum possible Autonomy within the framework of the Indian constitution.¹⁴ It created a Deori Autonomous council within the state of Assam which is the apex council consisting of satellite areas of village council called Deori village council.¹⁵ Deori Autonomous council would consist of twenty elected members out of which two would be nominated by the government of Assam.¹⁶ After that Deori Autonomous Council formed under the leadership of Amrit Prabha Deori and Rana Prasad Deori, both were hailed from the rival group within the Deori community.¹⁷ They were called rival as they believed that Deori was a branch of chutiya.¹⁸ It is notable here that AADSU and other articulate section of the Deori were not satisfied with the leadership of the newly formed Autonomous council¹⁹ and demanded the government its dissolution. As a result the council was dissolved according to the decision of the high court. However, the council was reformed under the leadership of Pitambor Deori and Mahesh Deori on sixteen September 2007.²⁰

IV

After its formation, the DAC executed a host of developmental programmes like road construction in Deori inhabited areas, electricity facility in Deori villages, distribution of CI sheet water supply facility, loan facility for small scale industries owned by the Deori youth etc.²¹ But these programmes are yet to be completed. It is because DAC is still in infant stage. Although DAC is working for the Deori community, yet the emerging middle class claim that DAC would not be able to fulfill the expectations of the entire the Deori people²². The working of Autonomous council also invites

criticism from those section of the community for whose benefit council was created.²³ The commonly labelled criticism is the misuse of funds. Some people within the Deori community complained that the funds for the welfare of the community have been using by the chief executive and the executive members at their own discretion without any transparency.²⁴ Huge sum are spent in salary, T.A, and vehicle hire by these functionaries.²⁵ It is the reason why AADSU and other section of Deori community are not happy at the working of the present DAC. The AADSU even claimed that the Assam government seems to be intended in using adoc DAC as a means of power politics by keeping the pro-government members in power.²⁶ On the other hand the nominated members of the adoc DAC refuted the complaint labeled against by saying that the working DAC is very much satisfactory.²⁷ Hence there is no need of dissolution of the council.

In conclusion it can be said that there is urgent need of close monitoring of the works done by the DAC. If the council wants to survive, then it is necessary to work on the part of the former in a more transparent way. Self interest should be replaced by the interest of the community as a whole for socio-economic and political upliftment of the entire Deori people.

Footnotes :-

1. Why separate Autonomy for Deories, demands and justifications (a panphalet) by AADSU, Lakhimpur, 1995, page -4
2. G.C.Deori, 'Deori shakalor otit bartaman in P.C.Bhattacharjee (ed.) Asomor janajati, Guwahati 1991- p-99

3. (why separate by AADSU, op.cit. p-14
4. Girin phukon, 'Politics of Regionalism in North East India, New Delhi, 1996 p-132
5. Mahesh Deori, 'Deori Janagoshthir Chatra Andolon' in 'Chigachi, mouthpiece of Deori Sahitya Sabha, Lakhimpur, 2006, p-52
6. Ibid
7. Ibid
8. Chandana Bhattacharjee, 'Ethnicity and Autonomy movement', New Delhi, 1996, p-76
9. Ibid p-77
10. P.S. Dutta, ' Documents on Autonomy movements in Assam', New Delhi, 1993. P- 128
11. By AADSU op. cit.p -15
12. Memorendum to the Prime Minister of India, Chief Minister And Governor of Assam by AADSU on 5the June 1982.
13. MOU 4th March 2005 (Deori Accord)
14. Ibid
15. Ibid
16. Ibid
17. Editorial article from 'Chigachi', mouthpiece of Deori Sahitya Sabha, Lakhimpur, February 2006
18. Ibid
19. Ibid

20. Lalit Deori, 'Deori Sayatya Hakhit Parished, otit aru bhabishyat' in 'Malapachi', mouthpiece of AADSU, April, 2007 p-15
21. Ibid
22. Ibid
23. Dainik Batori, 18 Novemeber 2008
24. Ibid
25. The Telegraph, 22 October 2008
26. Ibid
27. Asomiya Khobor, 23 January 2009.

Library Automation and Its Implication

Mrs. Nijumoni Changmai

Asstt. Librarian, Sonari College

1.0 Introduction:

Information communication system has great impact in modern libraries. With the help of computer and communication the libraries can be modernized. Library automation is the mechanization of housekeeping operations and information handling activities mainly by using computer and communication technology. Automation of library housekeeping operations requires analysis of library system and sub-systems in terms of procedures, activities and the help of computer and communication the library can be modernized. The tremendous development in science and technology, information technology has effected powerful changes in the way of collection, storing, retrieval and dissemination. The main responsibility of a library is to maximize users need, satisfaction and to minimize the time loss to the users. It can be done by increasing the efficiency of day-to-day work within the library. The impact of computer has diffused all sectors of librarianship and information retrieval system. Therefore, computerization is an essential aspect in the libraries for effective and efficient services. The modern library must be automated, so that students can access information at an easy process. The application of computers in a university library of higher education institution will be in the following areas-

- a) Housekeeping jobs/internal operation
- b) Information storage and retrieval

With the advent of computer and comprehensive software package many libraries are trying to computerized as many areas as possible. Libraries have an important role to play in advancement of learning and knowledge. Library of today not only performs function of accumulation and presentation, but, also plays an active role in the dissemination of knowledge. The motivation of library has turned into an information centre. The computer has made its impact on the libraries. It is playing an important role in storage, retrieval and dissemination of knowledge. The use of computer is expected to reduce the work load and also eliminate errors.

Mechanization of library housekeeping operations predominantly by computerization is known as library automation. On the other hand, the central library has been taking the appropriate steps to computerize the library housekeeping operations. The work related to retrospective conversion of library collection is in progress. The retrospective conversion is the conversion of the library catalogues from manual to machine readable form according to policies and standards prescribed by the UGC/INFLIBNET*. Computer application is a mission oriented to reach the goal of better library services.¹ The libraries are confronting to the problems of the ever increasing number of documents in various physical forms. The nature of readers need and requirements are also being changed. Library automation is needed in the libraries for the following factors:

The various routine jobs in the acquisition, cataloguing, circulation and reference can be performed over computer speedily and accurately.

i) To improve control over collection

ii) Reducing cost.

[¹Manjunath, G. K., Library automation: Why and how ?
<http://www.igidr.ac.in/lib/paper/html.>]

iii) Response the crisis

iv) Automation for its own interest

v) To improve the existing service as well as introduce new services

vi) Improve services to users

vii) The organizational materials and their control.

2.0 Needs for automation in the libraries of higher educational institution

The information is increasing at an unprecedented, exponential rate due to development in all the fields. These are resulting a great numbers of problems in collection and there are very often delays in providing services to the users due to continued use of manual methods in most of the libraries/Information centers.

Library is spending huge amount on acquiring new library resources every year, which includes substantial expenditure on foreign journals. For which the development in the libraries is

not adequate to provide nascent and micro information to the research and academic community. Many libraries have already discontinued subscription to various title due to over increasing cost of books/journals, high foreign exchange rate and limited financial provision which adversely affecting the quality of education and research work. Computer aided system is more convenient, more flexible and more comprehensive and more economical at the time of long race.

3.0 Objectives of library automation

The major objectives of library automation are-

- i) To establish a mechanism for information transfer and access to support scholarship and academic work.
- ii) To sharing and optimization of library.
- iii) To organize Library Science at micro level and affordable cost and maximize benefits.
- iv) To provide speedy and efficient services to the users.
- v) The ultimate aim is to provide a mechanism for sharing of resources, methods offered by using modern information technology for provision of service to the users.

4.0 Areas of library automation

The areas of automation or application areas fall into following broad categories-

- i) Library housekeeping operations and services.
- ii) Information storing, retrieval and dissemination
- iii) Content analysis

Each of these categories can further be broken down into specific application areas.

4.1 Housekeeping operations and services: Housekeeping operations in a library means those function or tasks which are done in the background, so that the library may fulfill its goals or services to the user's community. For instances procedure of selecting, ordering and receiving books enables a library to add useful books to the library which then become available for the users. In this sense the acquisition function is a housekeeping activity.²

The housekeeping operations in a library through library automation are-

- a) Acquisition
- b) Cataloguing
- c) Circulation
- d) Serial Control

A brief description of the features of each of the application areas is given below.

a) Acquisition: In a manual acquisition system one finds that the library has to maintain several files and records of books on order, files of purchasing orders, correspondence with the vendors, records pertaining to advanced payment and followed up pertaining non supplied items etc. In addition acquisition involves a number of activities like checking for duplication, given action to purchasing order, filling order records, monitoring expenditure and preparation of budget, receiving the books ordered, passing of involves for books received, accessing etc.

Some of the tasks involved in the acquisition function are of a routine or classical nature, e.g. filling of cards, typing of purchase order, passing of bills etc. Further the date is re-key boarded several times. For example, when placing a purchase order the bibliographical details are required to be typed on the purchase order. The same details are again entered in the accessioning records. Again the same information is required to be typed in a follow up remained to the vendor.

Automated book acquisition generally has the following goals:

- i) Faster processing of book's order and receipts.
- ii) Better control over budget.
- iii) Elimination of several paper files and records and consequent delays in handling book order, acceptance etc.

- iv) Better control over follow up e.g. ensuring the reminders to vendors as a routine. In fact in most manual systems follow up work is irregular and inaccurate while in an automation system it can be done quite regularly and accurately
- v) Professional's staff needs well training and skill for operating automation activities.

b) Cataloguing: The cataloguing of a library is undoubtedly most important records. A good cataloguing enables both users and library staff to effectively utilize the library's resources.

[²Information Communication Technology: Application, MLIS programme]

The cataloguing function requires the professional skills of a cataloguer as well as clerical skill such as typing of main entry cards, duplication of cards, typing of headings, storing of cards and alphabetization, filling etc.

The computer has been used in a variety of way in cataloguing. The elementary use of computers for cataloguing is to minimize data entry or keyboarding efforts. Once all data elements for cataloguing of a given publication are entered it is possible to use the data to produce a full set of catalogue cards for the publication. Further, once entered cataloguing data is verified for accuracy all cards produced. The achievement of error free cards in manual system often requires considerable professional manpower in proof reading and correction. Further in this approach to cataloguing it is possible produce catalogue card much more

efficiently since with single keyboard in efforts several types of cards are produced. It is also possible to output the cards in sorted order avoiding the need to sort cards manually before they are filed in the card cabinet. Further, books card and spine label also can be produced by computers.

c) Circulation: The basic purpose of circulation control is to ensure that the holdings of a library are available to those who need it for a reasonable period of time and that users are provided an equal opportunity in the case of library materials.

Activities involved in circulation control are not technically completed but are highly laborious, intensive and time consuming. Further transactions involving circulation are not even distributed throughout a working day. In peak period circulation has been taken place a heavy load of transactions (issue, returns etc.). Manual circulation system is simple but time consuming. On the other hand, computerization can done fast circulation and solve the problem with fast services.

In fact, operations and procedures involved in circulation are simple and respective and decision quite predictable. Automation of circulation control in the large particularly in large libraries, has been widespread and by far the most successful application.

The principle benefits of automated circulation control are-

- i) Increase speed and accuracy in the completion of circulation transactions and in the sorting of information required.
- ii) Ease of access to information on items in circulation required both by library staff and users. (a manual system is severely limited in this respect)
- iii) Better and more efficient follow up of items that are overdue.

In addition to the above mentioned capabilities, automated circulation system provides valuable management information. For example – automated circulation gives statistics of uses of library materials by different categories of users, by subject etc.

Present day automated circulation system is bar code based i.e. books and borrowers are identified by unique bar codes. The spine labels of books have bar code labels and users are provided identity cards which also have a bar code. A bar code reader is used to read the labels and ID cards and record the information on transaction on magnetic media. Such data is then available interactively in an on-line circulation system and can be searched to answer queries concerning items under circulation.

d) Serial Control: By serials, it means publication is used at regular intervals and intends to be continued indefinitely. Serials include journals, news papers, annual reports, advances of progress series, proceedings of learned bodies, monographic series etc. By serial control means the establishment of policies, procedures and

operations for a management of the acquisition function and generally for collection building serial, unlike books, problems present at their acquisition. Some of these areas-

- i) Frequency of publication may change
- ii) Delay in publishing of issue often occurs
- iii) Set of issues may be combined into a single issue
- iv) Supplements to some volumes may be published
- v) Publication may cease temporarily
- vi) Publisher may change

In view of the above problems and the lack of predictability of serials publication programs, the automation of serial control is considered to be the most difficult area of library automation. However there are numbers of readymade software packages for serial control with verifying capacities and to overcome the problems.

Typically an automated services control system is expected to have the following capabilities –

- i) Ensure that issues retrieved are properly registered.
- ii) Send out reminder for issues that not received yet or those who are overdue.

- iii) Prepare list of serials by vendor or publisher.
- iv) Prepare list of duplicates and wants for exchanges purpose.
- v) Maintain records of payment budget.
- vi) Prepare routine slip for journal issues.
- vii) Enables list of serials ready for binding.

Automation of serials acquisition undoubtedly ensure better control over the function especially when the number of serials to be acquired high. Automation enables better control over receipt and follow-up and timely action in renewal.

4.2 Software Used for Library Automation

The college and university libraries are recognized as humanized institution. Computerization in the field of library and information work in India started in 1964 with INSDOCS* initiative to computerize the compilation of union catalogue. Thus, India is in the group of few countries which were going for automation. Developed countries have made considerable progress in this direction during the last two decades. They have computerized practically each and every library and information work.

The concept of an on-line retrieval and networking has brought revolutionary change in library information work. India has made great studies in computer and telecommunication technology. India has been realized the potentialities of computers for bibliographical information work and routine library automation.

One of the important developments in India recently is the implementation of on-line retrieval system at the National Aeronautical Libraries (NAL). In this system the database of the European Space Agency (ESA) were accessed (through Eusonet, via a satellite link between Bangalore and Bombay). NAL in Bangalore was link with the main computer of ESA, situated in this chain of telecommunication. The ESA afforded more than 70 files of information, primarily science related.

In recent years several attempt are being made to use international package. Such as CDS/ISIS, LIBSYS, SANJAY, SOUL etc. for information retrieval in many research libraries.

Approximately 100 library and information centers are using now the CDS/ISIS package for information retrieval in India. In case of special libraries and private institution they use LIBSYS software package. But those packages are used only in research libraries and special libraries. College libraries prefer the SOUL package for their automation which is developed by INFLIBNET. Both SOUL and LIBSYS are Indian software package in terms of the essential enhanced and value added services, factors and features, reveals that both package cover all the core services related to library management. In the area of enhanced services, LIBSYS supports Z39.50 copy cataloguing, Unicode, RFID*, Web, OPAC* and web centric architecture. These facilities are not available with SOUL*. The customer supported LIBSYS is also better than SOUL, but SOUL is available at affordable cost whereas LIBSYS products are period exorbitantly.

SOUL started with the development of ILMS by INFLIBNET in collaboration with the DESIDOC. Two versions of ILMS (DOS and UNIX) were developed for university libraries in India. But with the introduction of GUI based system and other revolution may change in the field of computer software. INFLIBNET decided to develop a state of art; user friendly windows based software that will contain all the features and facilities that available to other LMS in the market. As a result INFLIBNET came out with a LMS called SOUL. SOUL use RDBMS on Windows NT operating system to store and retrieve data. The soul has six modules – acquisition, cataloguing, circulation, and serial control; OPAC and administration sub-modules to take care in various functions namely handled by the university libraries. Bangalore was link with the main computer of ESA, situated in this chain of telecommunication.³

4.3 SOUL: A brief outline as recommended library software

The first version of software SOUL 1.0 was released during CALIBER 2000. The database of the SOUL 1.0 designed on MY-SQL and is compatible with MS-SQL server 7.0 or higher. The latest version of the software SOUL 2.0 was released by the end of year 2008. The database for new version of SOUL is designed for latest version of MY- SQL and MS-SQL .SOUL 2.0 is compliant to international standards such as MARC- 21 bibliographic format, Unicode based universal character sets for multilingual bibliographic records and NCIP 2.0 based protocol for electronic surveillance and control.

The features of SOUL are-

- i) UNICODE based multilingual support for Indian and Foreign language.
- ii) Client-server based architecture, user-friendly interface that does not require extensive training.

[³<http://www.inflibnet.ac.in> (accessed on 10-08-2011)]

- iii) Supports multi-platform for bibliographic database such as MS-SQL or any other RDBMS.
- iv) Supports cataloguing of electronic resources such as e-journals, e-books, virtually any type of journals.
- v) Provide facility to create view and print record in regional language.
- vi) Provides freedom to users for generating reports of their choice and format along with template and query parameters.
- vii) Supports LAN and WAN environment.
- viii) Supports ground level practical requirements of the libraries such as stock verification, book bank, vigorous maintenance functions, transaction level enhanced security etc.

- ix) Highly versatile and user-friendly OPAC with simple and advanced search OPAC users can export their search results in to PDF, Ms-Excel, and MARC XML format.
- x) Provide simple budgeting system and single window based operation for all major circulation functions.
- xi) Supports data exchange through ISO 2709 standards.
- xii) Available at an affordable cost with strong institutional supports.⁴

5.0 Benefits of library automation

Some of the factors which promote for automation of library services are as below:

- a) Computer is the fastest processor for processing information and reduces storage space.
- b) Sometimes it is required to search a database with just a keyword of different combination which is complex and tedious for manual search. Such type of searches can easily be performed on computerized system by random accessing of information by creating proper information database.

- c) It generates output in the form of printed bibliography and multiple copies can be obtained.
- d) A single database can provide all possible combination of services to the users.
- e) Database can be maintained either on small disk or taps and can transported at a very low cost.
- f) Resource sharing may be done for maximum utilization.

6.0 Conclusion: Automated libraries are the best defenders of access to information. On the other hand the impact of information communication technology encourages users to search information and retrieve the required information. It also helps the knowledge by promoting more knowledge management, more of open software, more of knowledge sharing and research and development knowledge management. Library automation offers many opportunities to improve services to library users. Among other benefits, it makes material easier for users to locate as well as allowing staff to better serve users by facilitating a multitude staff tasks such as acquisition, cataloguing, circulation and reference. Automation cannot be approached as a panacea (universal medium) for systematic problems in a library. Without staff support and training no system can offer its full potential.

[⁴<http://en.wikipedia.org> (accessed on 25/05/2011)]

Abbreviation used

- DESIDOC : Defense Science Information and Documentation Centre.
- GUI : Graphical User Interface.
- ILMS : Integrated Library management Software.
- INFLIBNET : Information Library Network.
- INSDOC : Indian National Science Documentation Centre.
- ISO2709 : International Standard Organization.
- LAN : Local Area Network.
- MARC 21 : Machine Readable Catalogue.
- OPAC : Online Public Access Catalogue.
- RDBMS : Relational Database Management System.
- RFID : Radio Frequency Identification.
- WAN : Wide Area Network.
- XML : Extensible Markup Language.
- Z39.50 : Z39.50 specifies a query /responses protocol between a client and a server.

Bibliography

1. Anil Kumar, N. Electronic journals: major issues. *Information Today and Tomorrow*.(2001)

2. Biswa, B.etal. Information Resource Sharing in Developing Countries and Library Consortium: An overview: *XX National Seminar Volume of IASLIC*, Kolkata, IASLIC, (2002) P.p. 103-108.
3. Buragohain, A. Information Technology and Northeast Database. *Guwahati University Journal of Arts*. Vol – xxxvii. Pp. 15-18.
4. *Information Cimmunication Technology: Application*, MLIS programme
5. Manjunath, G.K.; *Library automation : Why and How?*
<http://www.inflibnet.ac.in>
6. Rao, D.K Ravichandra. *Library Automation*, 2nd ed. New Delhi; Willy Eastern,(1992)
7. Reynolds, Devis. *Library Automation: Issues and Application*. New York (1985)
8. <http://www.inflibnet.ac.in>

Effect of Environment on Laser line width measurement.

Rina Borthakur and Rajen Tamuli

Department of Physics, Sonari College

Abstract

Laser line width topic is an important topic in quantum physics and a proper explanation of laser line width requires the quantization of the radiation field. The environment plays a significant role in controlling the quantum noise and also the laser line width. In addition to the general line widths like homogeneous and inhomogeneous line widths the fundamental source of noise in a laser is spontaneous emission. A simple pictorial model for the origin of laser line width emissions is being due to the random phase diffuse process arising from the addition of spontaneously emitted photons with random phases to the laser field. In the present work we show that environment affects the homogeneous and inhomogeneous line widths but the laser line width nearly remains constant.

1.0 Introduction

Light occupies a special position in our efforts to understand nature both classically and quantum theoretically. It is worthwhile to recall that Sir Issac Newton, who made so many fundamental contributions to optics, championed a particle description of light and was not favorably disposed towards the idea of the wave picture light. However the beautiful unification of electricity and magnetism

created by Maxwell clearly showed that light is a wave like undulation of electric and magnetic fields propagating through space. The central role of light in marking the frontiers of physics continues on into the twentieth century with the ultraviolet catastrophe associated with black body radiation on the one hand and the photoelectric effect on the other. It was found that the era of quantum mechanics was initiated with Planck's introduction of the quantum of action that was needed to explain the black body radiation spectrum. The extension of these ideas led Einstein to explain the photoelectric effect and to introduce the photon concept. It was, however, left to Dirac to combine the wave and particle aspects of light so that the radiation field is capable of explaining all interference phenomena and yet shows the excitation of a specific atom located along a wave front absorbing one photon of energy. An interesting consequence of the quantization of radiation is the fluctuations associated with the zero-point energy or the so-called vacuum fluctuations. These fluctuations have no classical analog and are responsible for many interesting phenomena in laser physics and quantum optics. A semiclassical theory of laser in which only atom is quantized and the field is treated classically, can explain many of the phenomena which we observe in modern optics. The quantization of the radiation field is, however, needed to explain effects such as spontaneous emission, the Lamb shift, the Casimir effect, the full photon statistics of the laser and the laser line width; in fact each of these physical effects can be understood from the point of view of vacuum fluctuations perturbing the atom. The spontaneous emission is often said to be the result of 'stimulating' the atom by vacuum fluctuations. The mechanism of spontaneous emission and isotropic perturbation always present and attributed

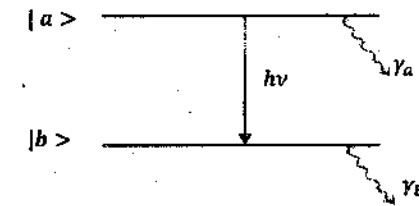
in connection with the quantum theory to the all pervading zero point fluctuations of the electromagnetic field. The light excites the atoms : the zero-point fluctuations de excites them, resulting in the re-radiation of light. The fundamental source of noise in a laser is spontaneous emission. A simple pictorial model for the origin of laser linewidth emissions is being due to random phase diffusion process arising from the addition of spontaneously emitted photons with random phases to the laser field. This laser linewidth is also due to vacuum fluctuations. In the present article we specifically discuss laser line width with reference to other common line broadening mechanisms eg. Homogeneous (Lorentzian) and in homogeneous (Doppler) broadening. It is of considerable interest to study how a particular environment affects these line widths.

2.0 Inhomogeneous and homogeneous linewidth.

Homogeneous broadening : We have indicated in section 1.0 that in most of the treatments of the interaction of radiation with matter the electric field is assumed as classical. There are several instances, however, for which a classical field fails to give experimentally observed results, whereas a quantized field succeeds. This is true, for example of spontaneous emission. Derivation of fluctuation of intensity of a laser near threshold requires the quantum theory of radiations. Particularly the Weisskopf- Wigner theory of spontaneous emission generalized to a multimode field justifies the inclusion of decay constants γ_a and γ_b in the Schrodinger equation for a two level atom as shown in Fig. 1

In Weisskopf –Wigner scheme atom at level $|a\rangle$ decays to the level $|b\rangle$ by interacting with vacuum with a decay constant γ_a and

Fig 1. A two level atom decays from State $|a\rangle$ to $|b\rangle$ with a phenomenological decay rate γ_a and $|b\rangle$ decays with decay constant γ_b .

emits a photon. It is important to realize that the spectral line shape arising from the finite life time of the atomic states and follows from the theory of spontaneous emission by Winger and Weisskopf, who justifies the inclusion of decay from the consideration of vacuum fluctuation. The life time is related to the decay constant by the relation $\tau = 1/\gamma$.

The line shape originating from the finite lifetime of the atomic levels are given by [1]

$$S(\nu) = g(\nu) = \frac{\Delta\nu}{2\pi [(\nu_0 - \nu)^2 + (\Delta\nu/2)^2]} \quad (1)$$

Where $\Delta\nu = 1/2\pi\tau_2$, $\Delta w \sim 1/\tau_2$

Fig. 2 indicates the nature of the line-shape as may be worked out using eqn (1)

The lineshape as given by eqn (1) may be put in a generalized form [2] known as Dimensionless Lorentzian which includes the

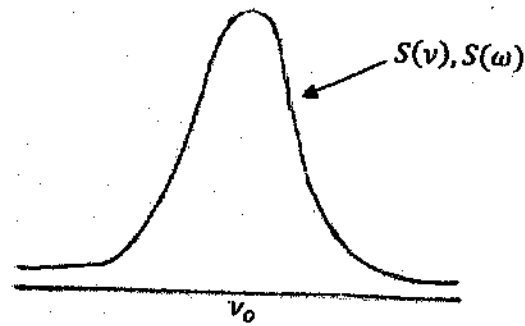

Fig. 2. Homogeneous line shape, originating from the finite life time.

phenomenological decay parameter γ

$$S(\nu) = \alpha (\omega - \nu_n = \gamma^2 [\gamma^2 + (\omega - \nu_n)^2]^{-1} \tag{2}$$

Eqns (1) and (2) are equivalent, that is,

$$\frac{\gamma^2}{\gamma^2 + (\omega - \nu_n)^2} \equiv \frac{\Delta\nu}{2\pi [(\nu_0 - \nu)^2 + (\Delta\nu/2)^2]} \tag{3}$$

It is easy to see that the line shape originating from eqn (1) or (2) is temperature and pressure dependent. Or in other words an environment controls this line shape.

Inhomogeneous broadening.

A case of considerable practical interest is the inhomogeneous broadening which is due to the Doppler effect from the thermal velocity of the atoms in a gas. The spectral line shape may be worked out as

$$S(\nu) = g(\nu) = \left(\frac{4 \ln 2}{\pi}\right)^{\frac{1}{2}} \frac{1}{\Delta\nu_D} \exp\left[-4 \ln 2 \left(\frac{\nu - \nu_0}{\Delta\nu_D}\right)^2\right] \tag{4}$$

where
$$\Delta\nu_D = \left(\frac{8RT \ln 2}{Mc^2}\right)^{\frac{1}{2}} \nu_0 \tag{5}$$

An electronic transition at low pressure gas tends to be dominated by inhomogeneous or Doppler broadening. However, if pressure is high enough, or the centre frequency, ν_0 , is low, homogeneous broadening will dominate. Inhomogeneous broadening apparently depends on the environment (pressure, temperature etc.)

In addition to homogeneous and inhomogeneous broadening there are many other mechanisms for broadening a spectral line. For example, in a solid, the local crystal field may split and shift the energy levels as a result of the Stark effect and lattice vibrations (photons) can contribute to the breadth of a transition. It may be noted that although homogeneous and inhomogeneous broadening are important, they do not represent all types of broadening. However the idea of a line shapes $S(\nu)$ or $g(\nu)$ is quite general. The line shape function $S(\nu)=g(\nu)$ is the relative probability that (1) a photon emitted by a spontaneous emission transition will appear between ν and $\nu + d\nu$ (2) Radiation in the frequency interval ν to $\nu + d\nu$ can be absorbed by atoms in state $|b\rangle$ (3) Radiation in this interval will stimulate atoms in state $|a\rangle$ to give up their internal energy.

3. Laser Line width

The laser linewidth is also an universal phenomenon which originates from the quantization of the radiation field. The quantum theory of laser with full photon statistics is needed to account for this linewidth. The quantum fluctuation which are responsible for

the fluctuations in the number of photons in the field are also responsible for the phase fluctuation thus leading to a finite linewidth of the laser. A calculation of the natural linewidth of the laser is highly facilitated by the equation of motion for the P-representation. A detailed derivation of the natural linewidth would involve a calculation function

$$\langle E^{(-)}(t)E^{(+)}(t+\tau) \rangle \text{ of the field.}$$

The power spectrum obtained by taking the Fourier transform of the second order correlation function.

$$S(\nu) = \frac{\langle n \rangle}{\pi} \frac{D}{(\nu - \nu_0)^2 + D^2} \tag{6}$$

This is a Lorentzian distribution centered at $\nu = \nu_0$ with a line width (full width at half maximum) of

$$2D = \frac{A}{2\langle n \rangle} \tag{7}$$

where the linear gain co-efficient

$$A = 2r_0 \left(\frac{g}{\nu} \right)^2 \tag{8}$$

and g is the atom field coupling constant

$$g = -\frac{g}{\hbar} \xi \sin KZ \tag{9}$$

Fig. 3. depicts the Lorentzian nature of the line shape of a laser line.

The derivation of the laser linewidth based on a phase diffusion model indicates that the diffusion co-efficient in the

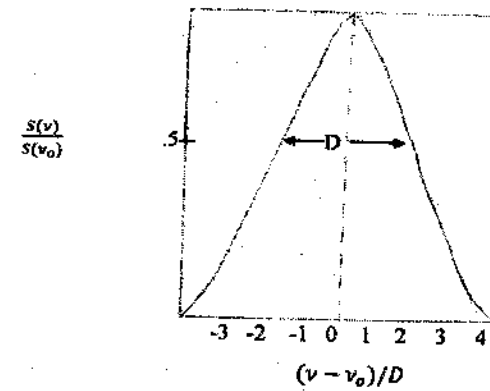

Fig. 3. Normalized frequency spectrum $S(\nu) | S(\nu_0)$ as given by Eqn. (6)

equation for the probability distribution gives the linewidth. This is independent of temperature and pressure and hence of any environment where temperature and pressure are important parameters. It is worthwhile to make a simple pictorial (qualitative) representation of the three lineshapes for a direct comparison (Fig. 4).

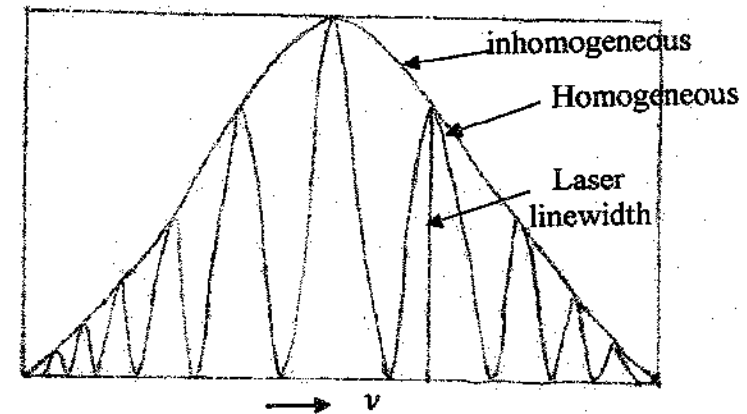

Fig.4 Three different lineshapes

It is worthwhile to make a qualitative and relative magnitudes of the line widths as indicated in Fig. 4 as follows :

Inhomogeneous	1	(arb. unit)
Homogeneous	10^{-3}	
Laser linewidth	10^{-6}	
Laser linewidth	10^{-6}	

4. Summary and Conclusion

Laser linewidth has been compared with homogeneous and inhomogeneous linewidths. It is estimated that laser linewidth is environment independent while the other two linewidths depend on a particular environment.

Exploring causes of depletion of reserve forests in Assam - A case study in Sapekhati Reserve Forest

Dilip Ranjan Baruah

Deptt. of Economics, Sonari College

1.0 Introduction

Forest is the unique feature of earth that contributes a lot to all living creatures. In fact, Forest, the blessing of God to mankind has been playing a vital role since the beginning of human society. The very existence of all living beings would not have been possible if there would not have forest. It is the supplier of oxygen without which we cannot live for a moment. It shrinks the harmful carbon-di-oxide which we release in our breath. No one can deny its importance from economic and environmental point of view. Forests are mother of rivers; factories of soil manufacture and sink of carbon-di-oxide and assured source of oxygen banks. The green-belt apart from producing food, fodder, timber and non-timber products, regenerates and improves air and soil quality ('attracts clouds' as believed by a section of the environmentalist/social scientists), reduces soil erosion, improves soil fertility and helps in maintaining water table stable.¹ It is the shelter of different species of birds and animals. Forest provides means of livelihood to a large section of people in the society. Forest resources are one of the most important Common Property Resources that contribute the survival needs of majority of tribal and other disadvantaged

communities. Above all it enhances aesthetics which is essential for mental and physical development of individuals and society at large.

India's Forest Conservation Act of 1980 states that any land recorded as forest in any land record is legally forest land whether or not there is any vegetation on the land. The Forest Act 1878 divides the forestlands into four categories——(a) Reserve forest (b) Protected forest (c) Private forest and (d) Village forest.

After independence, govt. of India first enunciated the National Forest Policy in 1951 and subsequently revised in 1988 and 1998. Though the revenue earning from forest was emphasized earlier, the conservation and environmental aspects of forest got preferences in later years. In 1990, Govt. of India introduced Joint Forestry Management where local communities are taken as partners in forest Management. National Forestry Action Plan started in 1999 laid objectives of more afforestation and reducing deforestation which is a significant departure from earlier policies.

But, unabated encroachment in vast tracts of reserve forest has posed a danger to long term conservation prospects in Assam. The importance of reserve forests should be evident from the fact that together with proposed reserve forest, it constitutes over 81 percents of State's total forest cover. Of the total classified forest cover of 20, 898 sq. km., reserve forest (13,870 sq. km.) and proposed reserve forest (3,103 sq. km.) make up 16,973 sq. km.²

According to Central Ministry for Environment and Forest, the highest amount of encroachment is found in Assam. The Ministry expresses deep concern on such encroachment. Their release states

that 4, 49,501 hectares of forest area in the state are now under encroachment. In contrast, four states in India, viz, Chandigarh, Dadre-Nagar Havelly, Lakhadeep and Pondicheri shows zero level of encroachment. The release states that 16.2 Lakh hectors of forest area came under encroachment throughout the country. Andhra Pradesh stands in the 2nd position (2, 95,000 hc.) and Madhya Pradesh is in the 3rd position (2, 40,000 hc.).³

The problem of encroachment is an issue under debate. The Supreme Court in its 'forest conservation case' (WP No.202/1995) treated forest encroachment as illegal or unauthorized occupation or cultivation of forest lands. The issue came to the notice of Supreme Court, when amicus curie in IA 703/2001 mentioned that one of the major reasons of dissemination of forest is the growing extent of encroachment. The problem was highlighted with reference to some eco/fragile regions in Andaman and Nicubar, West Bengal, Karnataka, Madhya Pradesh, Chattisgarh, Tamil Nadu and Assam. The SC instructed the Chief Secretaries of all these states to indicate the steps to be taken by them. Taking a cue from this the MOEF immediately sent a circular on May 3, 2002 to all States and Union Territories to evict all encroachers by Sept.30, 2002. This has eroded much upheaval among Tribal and other forest dwellers. Meanwhile, the SC appointed the Central Empowered Committee (CEC) in 2002. The CEC observed encroachment as a 'Cancer in the forest spreading without pausing and spreading in to vitals of the life supporting system of nature destroying all upon which life, including the human life itself depends, hence, thoroughly condemned encroachment and recommended immediate eviction. It treated encroachment as a law and order problem and recommended stern actions against encroachment.

In fact, forest for tribals as water for fishes. From ancient years tribals, particularly the Primitive Tribal Groups have been bearing harmonizing lifestyle with the forest. The problem of encroachment is inherently linked with the basic issue of forest (mis) management.⁴ Vidh Upadhyay in his 'understanding encroachment' urges to evolve a discriminatory approach to encroachment. He divides encroachments into two types - 'encroachment' with local nature which is a subsistence-oriented activity and 'encroachment' with the nature of a wide spread organized industry largely driven by the mafia. He advocates the need to consciously distinguish between authorized and unauthorized occupation of forests by dwellers for bonafide consumption and use of forest resources for the large scale timber and fuel wood smuggling and intensive commercial exploitation of Forest resources. He further states that there are a number of core issues that are integral to the question of encroachment. There are thousands of cases of local inhabitant, claim that they were in occupation of notified forests prior to notification of forest settlement under the Indian Forest Act. There are number of cases of pattas / leases / grants said to issue under proper authority but which has now become contention issues between forest Department and Revenue department. The problem is compounded by the fact that in many cases there is no clear demarcation of Forest lands.⁵

Thus it reveals that the problem of encroachment in forest is a complex problem and identification of encroachers needs to be considered consciously. The rights of the forest dwelling schedule Tribes who inhabit in forest for generation after generation should be protected. Of late, in 2006 Government of

India passed Schedule Tribes and other traditional Forest dweller (Recognition of Forest rights) Act, 2006. This Act. Make provision that an individual, family or community would get right on forest land up to the limit of Four Hectar for occupation who have been residing in such Forest for Three Generation up to 13th December 2005. The enactment of this act can be treated as a state forward towards the regularization and legalization of encroachment which bears social economic and Environmental impacts.

2.0 Objectives

The present study is tried to carry on with the following objectives—

1. To analyze the nature of encroachment in reserve forests in Assam.
2. To know the economic activities of encroached people and their standard of Living.

2.1 Hypotheses

With these objectives the present study is undertaken with the following Hypotheses.

1. There exist contradictions in matters of encroachment.
2. The short-run derivation of economic benefits threatens sustainable Development.

2.2 Methodology

The nature of encroachment in forest in Assam is quite different from the national context. The encroachment by genuine forest dwellers for subsistence is very limited. It is found in places of hilly districts of the states. Contrary to this, encroachments in the state are of organized nature. Such organized encroachments are found in three different types where the encroachers occupy mostly reserve forest in the state. There are three types of encroachment in reserve forest in Assam. These are

1. Encroachment by Illegal immigrants from Bangladesh,
2. Encroachment by neighboring states
3. Encroachment by indigenous people of the states.

Problem of illegal immigration is a long sustaining problem. Such immigrants are occupying vast areas of reserve forest in Assam. Similarly, though we call North East states as seven sisters, border disputes among these states are long standing. Taking advantages of this border disputes, the neighboring States are encroaching the border areas and occupy reserve forest. On the other hand, people from local community has already encroached vast areas of reserve forest in Assam for permanent settlement and occupation.

Since there are three types of encroachments in Assam and as the first two types of encroachment in the state are mainly political, this analysis will skip away such encroachments and really on third type, i.e. encroachment by indigenous people of the state. The analysis is based on a case study of Sapekhati reserve forest in Sivasagar district. Both primary and secondary data are used in this

regard. The secondary data are collected from different news paper report and articles. On the other hand a field survey in the said forest reserve is conducted. During this survey 20 sample villagers are selected purposively from the encroached area within the reserve forest and neighbouring villages are interrogated. More over forest officer of this reserve are approached for supplying data relating to encroachment and schemes undertaking for forest development.

The following tables indicates the amount of reserve forest in different districts, the encroached area by the neighboring states and encroached area of reserve forest in Sivasagar district.

Table 1 : Reserve forest in different Forest Divisions in Assam

Forest Division	Reserved Forest	Proposed Reserved	Total Forest Forest (excluding un-classed State Forest)
Goalpara	24255.33	12659.94	36915.27
Kamrup East	43930.49	11081.19	55011.68
Kamrup West	67076.33	52.00	67128.33
North Kamrup	47177.51	1032.75	48210.26
Dibrugarh	20912.57	Nil	20912.75
Digboi	55522.75	9287.15	64810.05
Doomdooma	29261.73	6299.00	35560.73
Golaghat	103627.00	167.00	103794.00
Jorhat	28194.76	5795.00	33989.76
Sibsagar	24075.15	Nil	24075.15
Hamren	10268.00	25644.00	35912.00
Karbi Anglong East	72720.00	1,48,078	220798.00
Karbi Anglong West	112734.00	3526.00	116260.00

Forest Division	Reserved Forest	Proposed Reserved	Total Forest Forest (excluding un-classed State Forest)
N.C.Hills	63776.44	Nil	63776.44
Darrang	18022.21	2716.60	20783.81
Lakhimpur	73567.42	9400.00	82967.42
Nagaon	33317.50	3912.70	37230.20
Nagaon South	50280.50	2047.00	52327.50
Sonitpur East	52691.39	1568.00	54259.39
Sonitpur West	66065.54	1988.00	68053.54
Silchar	83890.79	Nil	83890.79
Hailakandi	63661.07	Nil	63661.07
Karimganj	84045.57	6447.37	90492.94
Aie Valley	48953.18	7447.88	56401.06
Dhubri	27951.33	18561.53	46476.86
Haltugaon	61173.65	3493.40	64667.05
Kachugaon	82240.45	214.00	82454.46
West Assam Wild Life	27800.25	-	27800.25
Tinsukia Wild Life	31887.89	-	31887.89
Nagaon Wild Life	9793.44	-	108086.00
Mangaldoi Wild Life	9831.78	-	9831.78
Assam State Zoo	130.00	-	130.00
Kokrajhar Wild Life	4556.89	-	4556.89
Manas Tiger Forest	51661.71	-	51661.71
East Assam Wild Life	49090.00	-	49090.00
Total District Council Reserve Forest	108086.00	-	108086.00
Total	1742194.96	281463.51	2023658.47

Source: Asomr Abhoyaranya aru Rastria Uddyan, Nature's Beckon, 2nd edition, 2006

Table 2 : Encroachment in Reserve Forests in Assam by neighboring states

Encroacher State	Encroached District	Area of Encroachment (Hectares)	Total (Hectares)
Arunachal Pradesh	Udalguri	130.00	13360.84
	Sonitpur	1940.00	
	Lakhimpur	2495.08	
	Dhemaji	1978.06	
	Tinisukia	6200.00	
	Dibrugarh	100.00	
	Sivasagar	637.00	
Meghalaya	Cachar	640.47	57833.90
	Kamrup	323.09	
	Kamrup (Metro)	42.08	
	Guwaipara	99.35	
	Karbi Anglong	4685.00	
Mizoram	Karimganj	536.00	1986.00
	Cachar	450.00	
	Hailakandi	1000.00	
Nagaland	Jorhat	19643.00	66151.69
	Sivasagar	4279.06	
	Golaghat	41989.00	
	Karbi Anglong	200.00	
Total			87302.61

Source: The Dainik Janambhumi, July 27, 2009

Table 3 : Reserve forest in Sivasagar district of Assam

Sl.No.	Name	Total Area (Hectare)
1.	Abhoipur Reserve Forest	6733
2.	Deroi Rangali Reserve Forest	4831
3.	Panidihing Reserve Forest	3438
4.	Gelleky Reserve Forest	5925
5.	Dellihi Reserve Forest	3030
6.	Sapekhati Reserve Forest	745
7.	Chola Reserve Forest	685
	Total	25387

Source: Asomor Abhoyaranya aru Rastria Uddyan, Nature's Beckon, 2nd edition, 2006

Table 4 : Encroachment in reserve forest in Sivasagar District

Sl. No.	Name :	Area (hec)
1.	Abhoipur Reserve Forest	400
2.	Deroi Rangoli Reserve Forest	NA
3.	Panidihing Reserve Forest	1617.6
4.	Gelleky Reserve Forest	3997.5
5.	Dellihi Reserve Forest	NA
6.	Sapekhati Reserve Forest	693
7.	Chola Reserve Forest	NA

Source :- Dainik Janambhumi, Aug 05, 2009

3.0 Encroachment in Sapekhati Reserve Forest

The total area of Sapekhati reserve forest is 736 Hectares. But due to huge encroachment there exist nearly hundred Hectares of forest areas. The field survey reveals that the encroachers are forming five villages within the forest. These are Sonalipur, Lakhiapther, Bagchuk, Rangali and Nabajyoti nearly 350 families are establishing houses in these villages and start cultivation of paddy, vegetables orchards, areca nut, Tea etc. These families came from other places of Sivasagar. Jorhat and Golaghat district of Assam and encroached the reserve forest for settlement and income generation so cultivation. More over, another nearly 300 families residing neighboring villages open farms (Bari) for commercial cultivation. Out of these five villages Sonalipur is recognized as Tongia village by the forest department. They were allowed to reside in the reserve forest with a area of 150 bighas and asked to protect the Pullibari (sapling garden) of 72 bighas within the forest reserve. The forest department collected a negligible amount of living form these Tongia families. Now the villagers stopped to pay such revenue. There are nearly 40 Tea gardens within the reserve forest with an area of 10-20 bighas each. Moreover the encroachers are rearing cows, Pigs and other domestic animals. Leaving aside a few who are working as daily labors most of the people in the area are earning a good income to maintain the living standard high. There are two provincialised L.P. School and one non provincialised High School in reserve forest. Out of this the High School a 1 L.P. School is established within the Tongia village. These villages have good roads for communication. The villagers have there Namghars and clubs. Regarding educational attainment it is found that most of the people have not reached the Tenth Standard (with a few exceptions).

In 1978 Govt. of Assam started clear cutting in some selected coupes in this forest reserve from sixties onward, a new strategy of intensive, commercial forestry was introduced under which selective felling was replaced by clear cutting of all trees in selected coupes that were to be replaced by Teak plantation. As a result thousands of Hectors of Natural forests were failed during sixties, seventies and early eighties. But teak plantation never came up, except in a few isolated cases. According to J.B Lal, "Former director of Forest Survey of India the adaptation of this strategy is an ecological tragedy resulting from subornation of ecology to economy. It is clear, however, that this was not just an ecological tragedy but also economical and human tragedy. This strategy of intensive commercial forestry was introduced in some selected coupes in Sapekhati reserve forest. After clear cutting the forest department started nurseries and plantation of new saplings. Local communities are involved in these schemes they were allowed to carry on minor cultivations amidst these saplings. It was supposed that they will nourish and protect these saplings in turn and leave cultivation when the trees grow up.

But the reality was all together different. Instead of protecting these saplings the community never let them to grow up and gradually they encroached expensive areas of the forest for cultivation and settlement. This reflects the economic tragedy as well as ecological tragedy.

Form 1990, MOEF has introduced JFM where the local communities are involved in regeneration of forest. In Sapekhati reserve forest there are two JFM communities one of these are with members from forest village and other with the members of neighboring villages. The entire amount received under JFM, the

forest department undertakes new plantation within the residual area of forest. But most of the previous schemes appear ineffective. Because, the newly planted trees dies within a short span due to insufficient rain. This again indicates wastage of public money in the name of regeneration of forest.

Contrary to this, there appears no clear principle in matters of encroachment. Forest Department tried eviction for a number of times. But after a few days of eviction the encroachers re-encroachers these areas in 1995 when, supreme court ordered eviction some of these families have sifted their huts and uprooted small plants of fruits, arc nuts etc and transited to there original places beyond the forest. At the same time some groups approached the local political leaders. Ultimately, the notice of eviction was cancelled and the families returned to there homes in the coupes. This again implies Govt. poor stand in case of encroachment.

All the encroached villages in this forest reserve except the "Forest Village" are not revenue villages. But these villages are included as Panchayat under Sapekhati Development Block. All the development schemes under Gram Panchayat are equally applied in these encroached villages. There are Panchayat members, beneficiaries of IAG, BPL schemes, NREGA job card holder etc.

4.0 Findings and conclusion

From the above analysis it is evident that there exist contradictions in matters of encroachment. In spite of recognizing the importance of forest conservation, Government takes the policy of regularization of encroachment considering the greater interest of genuine forest dwellers. But the real encroachment lies with the

organized encroachers who are allowed to avail all benefits though they have no legal rights.

The analysis reflects that these organized encroachers are neither substantive nor custodian of forest. Rather they are harnessing economic benefits by destroying and occupying reserve forest. It is true that a part of our rapidly growing population is encroaching forest for economic opportunities. But, in turn, they are destroying natural forestry. Due to such denudation of forest Government announced ban on cutting of tree in Assam. Such ban led to the closer of saw mills, plywood factories etc. which resulted economic problem to the workers engaged in these industries. Moreover, people are facing with the non-fulfillment of their demands for timber and timber products. Similarly the environmentalist argues that destruction of forest will affect a rainfall, temperature, cause soil erosion; degrade the top soil etc. these will hinder the sustainability in the production of crops and vegetables in future. From the point of view of sustainable development, a major component of natural resources- 'forest' is quite important. Hence, encroachment is a threat to our sustainable development.

Government spends lots of money for forest department, its officials and forest guards. A separate ministry for environment and forest is operating. In spite of these, unabated encroachment in reserve forest is ongoing. Moreover, JFM schemes for regeneration of forest are undertaking. But, ineffective plantation and continuous encroachment indicates wastage of public money.

Reference:

1. "Environmental Economics", Edited by Goutam Purkayashtha, Kalyani Publishers, 2006.
2. Sivasish Thakur, "Unabated encroachment on in Reserve Forest", Field Report, 02 Assam Tribune Online, May, 2009.
3. The Dainik Janambhumi", December 5, 2008.
4. CCS-ARCH Briefing Paper, "Keepers of Forest: Forester or Forest Dwellers?" Centre for Civil Society, New Delhi, March 2003.
5. Upadhayay Videh, "encroachment in forests", India Together, June 2003.

